

ปัญหาพยากรณโชติก

ธาตุกถาสรูปัตถนิสสัย

รจนาโดย

พระสัทธัมมโชติก-ธัมมาจริย

อภิธัมมคณะปาโมกข์

อภิธรรมมหาวิทยาลัย • วัดระฆังโฆสิตาราม • ธนบุรี

บัญหาพยากรณโชติกะ
ธาตุกถาสรูปัตถนิสสย

รจนาโดย

พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ

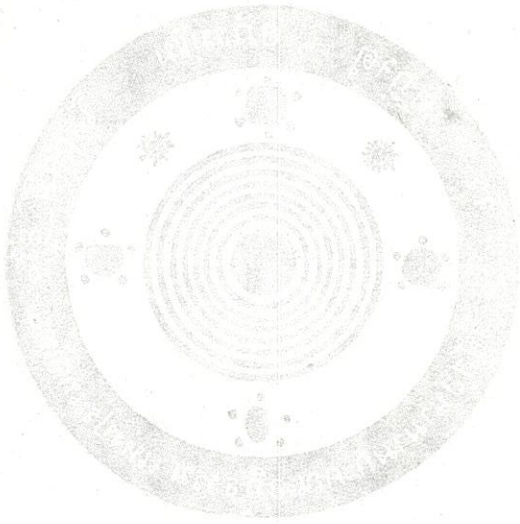
สำนักวัดระฆังโฆสิตารามวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

พิมพ์ครั้งที่ ๑ ๑,๐๐๐ เล่ม

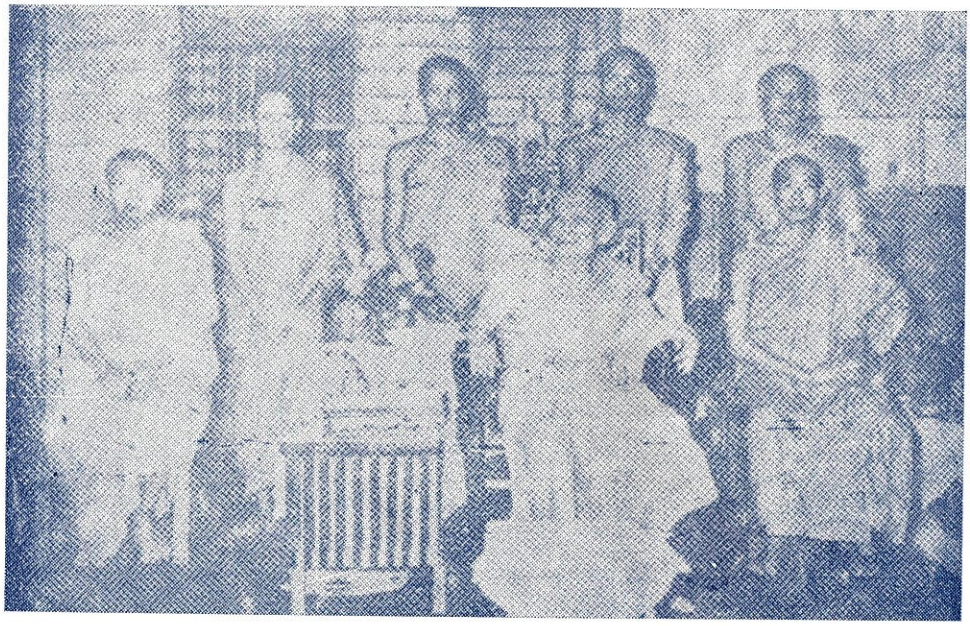
ราคาเล่มละ ๖๐ บาท

วันที่ ๑๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๗

(สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ)

ผู้ได้รับปริญญาบัตรเป็นอภิธรรมบัณฑิตรุ่นแรก ๔ รูป ที่ได้ถ่ายร่วมกับ
พระมหาเถระ ๓ ท่าน เมื่อ ๑๐ มกราคม ๒๕๐๘

(แถวนั่ง) พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ สมเด็จพระสังฆราช ญาโณทยมหาเถระ
พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ

(แถวยืน) พระมหาถวัลย์ ญาณจารี พระอธิการประสาท สุปณฺฑิโต
พระอาจารย์หวล มงฺคโล พระครูธรรมบาล อคฺคจิตฺโต

คำปรารภ

เนื่องด้วยหนังสือพระคัมภีร์ธาตุกถาสรูปีตถนิสัยสยะ เล่มที่ ๒ นี้ ท่านอาจารย์สัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ ได้รจนาไว้ เป็นหลักสูตรชั้นมัชฌิมอาภิธัมมิกเอก และประชาชนทั่ว ๆ ไป ซึ่งได้จัดพิมพ์ไปแล้วหลายครั้ง ยังไม่เพียงพอแก่ความต้องการของนักศึกษาและผู้สนใจในธรรมทั่ว ๆ ไป ฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงได้จัดพิมพ์ขึ้น เพื่อให้เพียงพอแก่นักศึกษาและผู้สนใจในธรรมทั้งหลาย

ในที่สุดนี้ ขออำนาจกุศลผลบุญที่เกิดจากการพิมพ์หนังสือเล่มนี้ขึ้น ขออุทิศให้แก่พระบุรพาจารย์ และสรรพสัตว์ทั่ว ๆ ไป ให้ได้รับความสุขยิ่ง ๆ ขึ้นไป เทอญ.

พระมหาถวัลย์ ญาณจารี

วันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๓๗

สารบาญ

หน้า

ฉัฏฐนยสัมปโยควิปปโยคปทนิทเทส ๑

แสดงขันธ์ที่สัมปยุตวิปปยุตได้และไม่ได้ ๒

อัพภันตรมาติกานิทเทส ๒

พาหิรมาติกานิทเทส ๒๔

สัตตมนยสัมปยุตเตนวิปปยุตตปทนิทเทส ๕๗

อัพภันตรมาติกานิทเทส ๕๘

พาหิรมาติกานิทเทส ๖๓

อัฏฐมนยวิปปยุตเตนสัมปยุตตปทนิทเทส ๖๖

อัพภันตรมาติกานิทเทส ๖๗

พาหิรมาติกานิทเทส ๗๔

นวมนยสัมปยุตเตนสัมปยุตตปทนิทเทส ๙๘

อัพภันตรมาติกานิทเทส ๙๙

พาหิรมาติกานิทเทส ๑๐๗

ทสมนยวิปปยุตเตนวิปปยุตตปทนิทเทส ๑๑๓

จักขุวิญญาณธาตุนิทเทส ๑๑๕

พาหิรมาติกานิทเทส ๑๒๑

เอกาทสมนยสังคหีเตนสัมปยุตตวิปปยุตตปทนิทเทส ๑๒๖

ทวาทสมนยสัมปยุตเตนสังคหิตาสังคหิตปทนิทเทส ๑๓๑

เตรสมนยอสังคหีเตนสัมปยุตตวิปปยุตตปทนิทเทส ๑๓๕

จุททสมนยวิปปยุตเตนสังคหิตาสังคหิตปทนิทเทส ๑๓๙

บัญหาพยากรณโชติก

ธาตุคณา สรูปตฺถนิสสัย

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส

[๖. ฉัฏฐนยสัมปโยควิปปโยคปทนิทเทส]

คาถาแสดงบทที่พระพุทธองค์ไม่ทรงแสดงในฉัฏฐนยนิทเทส

๑. ธมฺมายตนํ ธมฺมธาตุ ทุกฺขสจฺจญฺจ ชีวิตํ
สฬายตนํ นามรูปํ จตฺตาโร จ มหาภวา ฯ

๒. ชาติ ชรา มรณญฺจ ติเกเสฺวกูนวีสติ
โคจฺฉเกสุ จ ปญฺญาส อฏฺฐจูฬนฺตเร ปทา ฯ

๓. มหนฺตเร ปนูนรส โสฬส จ ตโต ปเร
เอกวีสติ ปทสตํ เอตํ สมฺปโยเค น ลพฺภติ ฯ

บทที่พระพุทธองค์ไม่ทรงแสดงในฉัฏฐนยนิทเทสมี ๑๒๑ บท คือ

๑. ธัมมายตน ธัมมธาตุ ทุกขสัจจ ชีวิต สฬายตน นามรูป ภพใหญ่ ๔ คือ อุปปัตติภว กามภว สัญญีภว ปัญจโวการภว

๒. ชาติ ชรา มรณ ในติก ๑๙ บท ที่ได้ขันธ์ อายตน ธาตุ หมด มี อพยากตบท เป็นต้น

ในโคจฉก ๕๐ บท ที่ได้ขันธ์ อายตน ธาตุ หมด มี นเหตุปท อเหตุกปท เป็นต้น

ในจูฬันตรทุก ๘ บท ที่ได้ขันธ์ อายตน ธาตุ หมด มี สัปจจยปท สังขตปท เป็นต้น

๓. ในมหันตรทุก ๑๕ บท มี โนจิตตปท เป็นต้น ต่อจากนั้น ในปัฏฐิทุก ๑๖ บท ที่ได้ขันธ์ อายตน ธาตุ หมด มี นทัสสเนนปหาตัพพปท เป็นต้น

[แสดงขันธ์ที่สัมปยุตวิปปยุตได้และไม่ได้]

๑. นามขันธ์ ๔ อันได้แก่จิต เจตสิก เหล่านี้ เมื่อครบลักษณะทั้ง ๔ คือ เอกุปปาท เอกนิโรธ เอการัมมณ เอกวัตถุก แล้วเป็นสัมปยุตซึ่งกันและกันได้ ถ้าไม่ครบลักษณะทั้ง ๔ ก็เป็นวิปปยุต

๒. นามขันธ์ ๔ กับนิพพาน นามขันธ์ ๔ กับรูป เป็นวิปปยุตอย่างเดียว

๓. รูปกับรูป รูปกับนิพพาน ไม่เรียกว่าสัมปยุต หรือ วิปปยุต

๔. ระหว่าง กุศลธรรม อกุศลธรรม อพยากตธรรม ที่เป็นจิตเจตสิกซึ่งกันและกัน เป็นวิปปยุต ชื่อว่า ชาติวิปปยุต

๕. ระหว่างนามขันธ์ ๔ ที่เกิดในกามภูมิ รูปภูมิ อรูปภูมิ ซึ่งกันและกัน เป็นวิปปยุต ชื่อว่า ภูมิวิปปยุต

๖. ระหว่างนามขันธ์ ๔ ที่เป็นอดีต อนาคต ปัจจุบัน ซึ่งกันและกัน เป็นวิปปยุต ชื่อว่า กาลวิปปยุต

๗. ระหว่างนามขันธ์ ๔ ที่เกิดอยู่ภายในตัวเรา และภายนอกตัวเรา ซึ่งกันและกัน เป็นวิปปยุต ชื่อว่า สันตานวิปปยุต

พระพุทธองค์ทรงแสดงฉัฏฐนยมาติกานิทเทสนี้ มีการแสดงจำนวนขันธ์ อายตน ธาตุ ที่ประกอบได้และไม่ได้เป็นพิเศษออกไปอีก โดยใช้ศัพท์ว่าเกหิจิ

ฉัฏฐนยนิทเทสมี ๒ อย่าง คือ

๑. อัพภันตรมาติกานิทเทส ๒. พาหิรมาติกานิทเทส

พระพุทธองค์ทรงแสดงอัพภันตรมาติกานิทเทสก่อน แล้วทรงแสดงพาหิรมาติกานิทเทสต่อไป

[๑. อัพภันตรมาติกานิทเทส]

อัพภันตรมาติกานิทเทสมี ๒ อย่าง คือ

๑. ขันธานิทเทส ๒. ผัสสสัตตกราสีนิทเทส

พระพุทธองค์ทรงแสดงขันธานิทเทสก่อน แล้วทรงแสดงผัสสสัตตกราสีนิทเทสต่อไป

[๑. ขันธาทินิทเทส]

ขันธาทินิทเทสมี ๑๕ อย่าง คือ

๑. ขันธนิทเทส เป็นต้น จนถึง ๑๕. มัคคนิทเทส เป็นที่สุด

พระองค์ทรงแสดงขันธนิทเทสก่อน แล้วทรงแสดงอายตนนิทเทสเป็นต้น ต่อไปตามลำดับ

[๑. ขันธนิทเทส]

ขันธนิทเทสมี ๔ อย่าง คือ

๑. รูปักขันธนิทเทส เป็นต้น จนถึง ๕. วิญญาณักขันธนิทเทส เป็นที่สุด

พระองค์ทรงแสดงรูปักขันธนิทเทสก่อน แล้วทรงแสดงเวทนากขันธนิทเทสเป็นต้นต่อไปตามลำดับ

[๑. รูปักขันธนิทเทส]

ปุจฉา รูปกฺขนฺโธ กตีหิ ขนฺเธหิ กตีหายตเนหิ กตีหิ ธาตูหิ สมฺปยุตฺโต ?
รูปขันธ์นี้ประกอบกับขันธ์ อายตน ธาตุ ได้เท่าไร

วิสัชนา นตฺถิ ฯ ไม่มี

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺโต ?
รูปขันธ์นี้ไม่ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ เท่าไร

วิสัชนา จตูหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน สตฺตหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺโต เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺโต ฯ
รูปขันธ์นี้ ไม่ประกอบกับนามขันธ์ ๔ มนายตน ๑ วิญญาณธาตุ ๗ และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๕๒

[๒. เวทนากขันธนิทเทส]

ปุจฉา เวทนากฺขนฺโธ กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺโต ?

วิสัชนา ตีหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน สตฺตหิ ธาตูหิ สมฺปยุตฺโต เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺโต ฯ

เวทนาขันธ์นี้ ประกอบกับขันธ์ ๓ คือ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน ๑ วิญญาณธาตุ ๗ และประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๕๑ (เว้นเวทนา)

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺโต ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ ทสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺโต เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺโต ฯ

เวทนาขันธ์นี้ ไม่ประกอบกับรูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

๓. สัญญากขันธนิทเทส ๔. สังขารักขันธนิทเทส ทั้ง ๒ บทนี้แสดงเหมือนเวทนาขันธนิทเทส

[๕. วิญญาณักขันธนิทเทส]

ปุจฉา วิญฺญาณกฺขนฺโธ กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺโต ?

วิสัชนา ตีหิ ขนฺเธหิ สมฺปยุตฺโต เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺโต ฯ

วิญญาณขันธ์นี้ ประกอบกับขันธ์ ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ และประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๕๒

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺโต ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ ทสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺโต เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺโต ฯ

วิญญาณขันธ์นี้ ไม่ประกอบกับรูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

จบขันธ์นิทเทส

[๒. อายตนนิทเทส]

อายตนนิทเทสมี ๑๑ อย่าง คือ

๑. จักขายตนนิทเทส เป็นต้น จนถึง ๑๑. มนายตนนิทเทส เป็นที่สุด

[๑. จักขายตนนิทเทส]

ปุจฉา จกฺขายตนํ กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตํ ?

วิสัชนา นตฺถิ ฯ ไม่มี

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตํ ?

วิสัชนา จตูหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน สตฺตหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตํ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตํ ฯ

จักขายตนนี้ ไม่ประกอบกับ นามขันธ์ ๔ มนายตน ๑ วิญญาณธาตุ ๗ และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๕๒

ตั้งแต่ (๒) โสตายตนนิทเทส เป็นต้น จนถึง (๑๐) โผฏฐัพพายตนนิทเทส เป็นที่สุด แสดงเหมือนจักขายตนนิทเทส

[๑๑. มนายตนนิทเทส]

ปุจฉา มนายตนํ กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตํ ?

วิสัชนา ตีหิ ขนฺเธหิ สมฺปยุตฺตํ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตํ ฯ

มนายตนนี้ ประกอบกับขันธ์ ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ และประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๕๒

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตํ ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ ทสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตํ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตํ ฯ

มนายตนนี้ ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

จบอายตนนิทเทส

[๓. ธาตุนิทเทส]

ธาตุนิทเทสมี ๑๗ อย่าง คือ

๑. จักขุธาตุนิทเทส เป็นต้น จนถึง ๑๗. มโนวิญญาณธาตุนิทเทส เป็นที่สุด

โอฬาริกธาตุนิทเทส ๑๐ มีจักขุธาตุนิทเทสเป็นต้น จนถึง โผฏฐัพพธาตุนิทเทส เป็นที่สุด แสดงอย่างเดียวกับโอฬาริกายตนนิทเทส ๑๐ มีจักขายตนนิทเทสเป็นต้น จนถึง โผฏฐัพพายตนนิทเทสเป็นที่สุด เช่นเดียวกัน

[๑๑. จักขุวิญญาณธาตุนิทเทส]

ปุจฉา จกฺขุวิญฺญาณธาตุ กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา ตีหิ ขนฺเธหิ สมฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ

จักขุวิญญาณธาตุนี้ ประกอบกับขันธ์ ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ และประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

จักขุวิญญาณธาตุนี้ ไม่ประกอบกับรูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นจักขุวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

ตั้งแต่ (๑๒) โสตวิญญาณธาตุนิทเทส เป็นต้น จนถึง (๑๕) กายวิญญาณธาตุนิทเทส เป็นที่สุด แสดงเหมือนกับจักขุวิญญาณธาตุนิทเทส

[๑๖. มโนธาตุนิทเทส]

ปุจฉา มโนธาตุ กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา ตีหิ ขนฺเธหิ สมฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ

มโนธาตุนี้ ประกอบกับขันธ์ ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ และประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ อัญญสมานาเจตสิก ๑๐ (เว้น วิริย ปีติ ฉันท)

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

มโนธาตุนี้ ไม่ประกอบกับรูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

[๑๗. มโนวิญญาณธาตุนิทเทส]

ปุจฉา มโนวิญฺญาณธาตุ กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา ตีหิ ขนฺเธหิ สมฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ

มโนวิญญาณธาตุนี้ ประกอบกับขันธ์ ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ และประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๕๒

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

มโนวิญญาณธาตุนี้ ไม่ประกอบกับรูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

จบธาตุนิทเทส

[๔. สัจจนิทเทส]

สัจจนิทเทสมี ๓ อย่าง คือ

๑. สมุทยสัจจนิทเทส ๒. นิโรธสัจจนิทเทส ๓. มัคคสัจจนิทเทส

[๑. สมุทยสัจจนิทเทส]

ปุจฉา สมุทยสจฺจํ กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตํ ?

วิสัชนา ตีหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา สมฺปยุตฺตํ เอเกน ขนฺเธน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตํ ฯ

สมุทยสัจจนี้ ประกอบกับขันธ์ ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน ๑ มโนวิญญาณธาตุ ๑ และประกอบกับสังขารขันธ์ บางส่วน คือ สังขารขันธ์เจตสิก ๑๙ (เว้นโลภ) ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๒๑ (เว้นโลภ)

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตํ ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตํ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตํ ฯ

สมุทยสัจจนี้ ไม่ประกอบกับรูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

[๒. นิโรธสัจจนิทเทส]

ปุจฉา นิโรธสจฺจํ กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตํ ?

วิสัชนา นตฺถิ ฯ ไม่มี

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตํ ?

วิสัชนา จตูหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน สตฺตหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตํ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตํ ฯ

นิโรธสัจจนี้ ไม่ประกอบกับนามขันธ์ ๔ มนายตน ๑ วิญญาณธาตุ ๗ และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๕๒

[๓. มัคคสัจจนิทเทส]

ปุจฉา มคฺคสจฺจํ กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตํ ?

วิสัชนา ตีหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา สมฺปยุตฺตํ เอเกน ธนฺเธน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตํ ฯ

มัคคสัจจนี้ ประกอบกับขันธ์ ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน ๑ มโนวิญญาณธาตุ ๑ และประกอบกับสังขารขันธ์ บางส่วน คือ สังขารขันธ์เจตสิก ๒๖ (เว้นองค์มรรค ๘) ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๒๘ (เว้นองค์มรรค ๘)

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตํ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตํ ฯ

มัคคสัจจนี้ ไม่ประกอบกับรูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

จบสัจจนิทเทส

[๕. อินทริยนิทเทส]

อินทริยนิทเทสมี ๒๑ อย่าง คือ

๑. จักขุนทริยนิทเทส เป็นต้น จนถึง ๒๑. อัญญาตาวินทริยนิทเทส เป็นที่สุด ฯ (เว้นชีวิตินทริยนิทเทส)

[๑. จักขุนทริยนิทเทส]

ปุจฉา จกฺขุนฺทฺริยํ กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตํ ?

วิสัชนา นตฺถิ ฯ ไม่มี

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตํ ?

วิสัชนา จตูหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน สตฺตหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตํ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตํ ฯ

จักขุนทรีย์นี้ ไม่ประกอบกับนามขันธ์ ๔ มนายตน ๑ วิญญาณธาตุ ๗ และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๕๒

ตั้งแต่ (๒) โสตินทริยนิทเทส เป็นต้น จนถึง (๗) ปุริสินทริยนิทเทส เป็นที่สุด แสดงเหมือนกับจักขุนทริยนิทเทส คงเปลี่ยนแต่ชื่อเท่านั้น

[๘. มนินทริยนิทเทส]

ปุจฉา มนินฺทฺริยํ กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตํ ?

วิสัชนา มนินฺทฺริยํ ตีหิ ขนฺเธหิ สมฺปยุตฺตํ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตํ ฯ

มนินทรีย์นี้ ประกอบกับขันธ์ ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ และประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๕๒

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตํ ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ ทสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตํ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตํ ฯ

มนินทรีย์นี้ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

[๙. สุขินทริยนิทเทส]

ปุจฉา สุขินฺทฺริยํ กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตํ ?

วิสัชนา สุขินฺทฺริยํ ตีหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา สมฺปยุตฺตํ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตํ ?

สุขินทรีย์นี้ ประกอบกับขันธ์ ๓ คือ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน ๑ กายวิญญาณธาตุ ๑ และประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๖ (เว้นเวทนา)

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตํ ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสพสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตํ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตํ ฯ

สุขินทรีย์นี้ไม่ประกอบกับรูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นกายวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

(๑๐) ทุกขินทริยนิทเทส แสดงทำนองเดียวกับสุขินทริยนิทเทส คงเปลี่ยนแต่ชื่อเท่านั้น

[๑๑. โสมนัสสินทริยนิทเทส]

ปุจฉา โสมนสฺสินฺทฺริยํ กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตํ ?

วิสัชนา โสมนสฺสินฺทฺริยํ หีติ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา สมฺปยุตฺตํ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตํ ฯ

โสมนัสสินทรีย์นี้ ประกอบกับขันธ์ ๓ คือ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน ๑ มโนวิญญาณธาตุ ๑ และประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๔๖ (เว้นเวทนา)

ปุจฉา กหีติ วิปฺปยุตฺตํ ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตํ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตํ ฯ

โสมนัสสินทรีย์นี้ ไม่ประกอบกับรูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

(๑๒) โทมนัสสินทริยนิทเทส แสดงทำนองเดียวกับโสมนัสสินทริยนิทเทส คงเปลี่ยนแต่ชื่อเท่านั้น

[๑๓. อุเปกขินทริยนิทเทส]

ปุจฉา อุเปกฺขินฺทฺริยํ กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตํ ?

วิสัชนา อุเปกฺขินฺทฺริยํ ตีหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน ฉหิ ธาตูหิ สมฺปยุตฺตํ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตํ ฯ

อุเปกขินทรีย์นี้ ประกอบกับขันธ์ ๓ คือ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน ๑ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นกายวิญญาณธาตุ) และประกอบกับธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๔๖ (เว้นเวทนา)

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตํ ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ เอกาทสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตํ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตํ ?

อุเปกขินทรีย์นี้ ไม่ประกอบกับรูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ กายวิญญาณธาตุ ๑ และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

[๑๔. สัทธินทริยนิทเทส]

ปุจฉา สทฺธินฺทฺริยํ กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตํ ?

วิสัชนา สทฺธินฺทฺริยํ ตีหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา สมฺปยุตฺตํ เอเกน ขนฺเธน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตํ ?

สัทธินทรีย์นี้ ประกอบกับขันธ์ ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน ๑ มโนวิญญาณธาตุ ๑ และประกอบสังขารขันธ์ บางส่วน คือ สังขารขันธ์เจตสิก ๓๕ (เว้นสัทธา) ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๓๗ (เว้นสัทธา)

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตํ ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตํ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตํ ฯ

สัทธินทรีย์นี้ ไม่ประกอบกับรูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

[๑๕. วิริยินทริยนิทเทส]

ปุจฉา วีริยินฺทฺริยํ กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตํ ?

วิสัชนา วิริยินทรีย์นี้ ประกอบกับขันธ์ ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน ๑ มโนวิญญาณธาตุ ๑ และประกอบกับสังขารขันธ์ บางส่วน คือ สังขารขันธ์เจตสิก ๔๙ (เว้นวิริย) ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๕๑ (เว้นวิริย)

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตํ ?

วิสัชนา วิริยินทรีย์นี้ ไม่ประกอบกับรูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

[๑๖. สตินทริยนิทเทส]

ปุจฉา สตินฺทฺริยํ กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตํ ?

วิสัชนา สตินทรีย์นี้ ประกอบกับขันธ์ ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน ๑ มโนวิญญาณธาตุ ๑ และประกอบกับสังขารขันธ์ บางส่วน คือ สังขารขันธ์เจตสิก ๓๕ (เว้นสติ) ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๓๗ (เว้นสติ)

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตํ ?

วิสัชนา สตินทรีย์นี้ ไม่ประกอบกับรูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

[๑๗. สมาธินทริยนิทเทส]

ปุจฉา สมาธินฺทฺริยํ กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตํ ?

วิสัชนา สมาธินทรีย์นี้ ประกอบกับขันธ์ ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน ๑ มโนวิญญาณธาตุ ๑ และประกอบกับสังขารขันธ์ บางส่วน

คือ สังขารขันธ์เจตสิก ๔๘ (เว้นวิจิกิจฉา เอกัคคตา) ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๕๐ (เว้นวิจิกิจฉา เอกัคคตา)

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตํ ?

วิสัชนา สมาธินทรีย์นี้ ไม่ประกอบกับรูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

[๑๘. ปญฺญินฺทริยนิทฺเทส]

ปุจฉา ปญฺญินฺทฺริยํ กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตํ ?

วิสัชนา ปัญญินทรีย์นี้ ประกอบกับขันธ์ ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน ๑ มโนวิญญาณธาตุ ๑ และประกอบกับสังขารขันธ์ บางส่วน คือสังขารขันธ์เจตสิก ๓๕ (เว้นปัญญา) ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๓๗ (เว้นปัญญา)

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตํ ?

วิสัชนา ปัญญินทรีย์นี้ ไม่ประกอบกับรูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

[๑๙. อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยนิทฺเทส]

ปุจฉา อญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตํ ?

วิสัชนา อนัญญาตัญญัสสามีตินทรีย์นี้ ประกอบกับขันธ์ ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน ๑ มโนวิญญาณธาตุ ๑ และประกอบกับสังขารขันธ์ บางส่วน คือ สังขารขันธ์เจตสิก ๓๓ (เว้นปัญญา) ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๓๕ (เว้นปัญญา)

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตํ ?

วิสัชนา อนัญญาตัญญัสสามีตินทรีย์นี้ ไม่ประกอบกับรูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

(๒๐) อัญญินทริยนิทเทส และ (๒๑) อัญญาตาวินทริยนิทเทส ทั้ง ๒ นี้ แสดงเหมือนกับอนัญญาตัญญัสสามีตินทริยนิทเทส คงเปลี่ยนแต่ชื่อเท่านั้น

จบอินทริยนิทเทส

[๖. ปฏิจจสมุปปาทนิทเทส]

ปฏิจจสมุปปาทนิทเทสมี ๑๙ อย่าง คือ

๑. อวิชชานิทเทส เป็นต้น จนถึง ๑๙. อุปายาสนิทเทส เป็นที่สุด (เว้น สฬายตนนามรูป อุปัตติภว กามภว สัญญีภว ปัญจโวการภว ชาติ ชรา มรณ)

[๑. อวิชชานิทเทส]

ปุจฉา อวิชฺชา กตีหิ ฯลฯ สมุปยุตฺตา ?

วิสัชนา อวิชชานี้ ประกอบกับขันธ์ ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน ๑ มโนวิญญาณธาตุ ๑ และประกอบกับสังขารขันธ์ บางส่วน คือ สังขารขันธ์เจตสิก ๒๔ (เว้นโมห) ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๒๖ (เว้นโมห)

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา อวิชชานี้ ไม่ประกอบกับรูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

[๒. สังขารนิทเทส]

ปุจฉา อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขารา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา สังขารที่เกิดขึ้นโดยอาศัยอวิชชาเป็นเหตุนี้ ประกอบกับขันธ์ ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน ๑ มโนวิญญาณธาตุ ๑ และ

ประกอบกับสังขารขันธ์บางส่วน คือ สังขารขันธ์เจตสิก ๔๙ (เว้นเจตนา) ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๕๑ (เว้นเจตนา)

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา สังขารที่เกิดขึ้นโดยอาศัยอวิชชาเป็นเหตุนี้ ไม่ประกอบกับรูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

[๓. วิญญาณนิทเทส]

ปุจฉา สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาณ์ กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตํ ?

วิสัชนา วิญญาณที่เกิดขึ้นโดยอาศัยสังขารเป็นเหตุนี้ ประกอบกับขันธ์ ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ และประกอบกับธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๕๒

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตํ ?

วิสัชนา วิญญาณที่เกิดขึ้นโดยอาศัยสังขารเป็นเหตุนี้ ไม่ประกอบกับรูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ และไม่ประกอบกับธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

[๔. ผัสสนิทเทส]

ปุจฉา สฬายตนปจฺจยา ผสฺโส กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺโต ?

วิสัชนา ผัสสที่เกิดขึ้นโดยอาศัยสฬายตนเป็นเหตุนี้ ประกอบกับขันธ์ ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน ๑ วิญญาณธาตุ ๗ และประกอบกับสังขารขันธ์บางส่วน คือ สังขารขันธ์เจตสิก ๔๙ (เว้นผัสส) ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๕๑ (เว้นผัสส)

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺโต ?

วิสัชนา ผัสสที่เกิดขึ้นโดยอาศัยสฬายตนเป็นเหตุนี้ ไม่ประกอบกับรูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

[๕. เวทนานิทเทส]

ปุจฉา ผสฺสปจฺจยา เวทนา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เวทนาที่เกิดขึ้นโดยอาศัยผัสสเป็นเหตุนี้ ประกอบกับขันธ์ ๓ คือ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน ๑ วิญญาณธาตุ ๗ และประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๕๑ (เว้นเวทนา)

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เวทนาที่เกิดขึ้นโดยอาศัยผัสสเป็นเหตุนี้ ไม่ประกอบกับรูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

[๖ ตัณหานิทเทส]

ปุจฉา เวทนาปจฺจยา ตณฺหา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา ตัณหาที่เกิดขึ้นโดยอาศัยเวทนาเป็นเหตุนี้ ประกอบกับขันธ์ ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน ๑ มโนวิญญาณธาตุ ๑ และประกอบกับ สังขารขันธ์ บางส่วน คือ สังขารขันธ์เจตสิก ๑๙ (เว้นโลภ) ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๒๑ (เว้นโลภ)

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา ตัณหาที่เกิดขึ้นโดยอาศัยเวทนาเป็นเหตุนี้ ไม่ประกอบกับรูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

(๗) อุปาทานนิทเทสแสดงทำนองเดียวกับตัณหานิทเทส แต่เปลี่ยนเจตสิกที่ประกอบเป็น ๑๘-๒๐ เท่านั้น

(๘) กัมมภวก็แสดงทำนองเดียวกัน แต่เปลี่ยนเจตสิกที่ประกอบเป็น ๔๙-๕๑

[๙. รูปภวนิทเทส]

ปุจฉา รูปภโว กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺโต ?

วิสัชนา นตฺถิ ฯ ไม่มี

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺโต ?

วิสัชนา น เกหิจิ ขนฺเธหิ น เกหิจิ อายตเนหิ ตีหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺโต ฯ

รูปภวนี้ ไม่เป็นวิปปยุตกับขันธ์ อายตน อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่เป็นวิปปยุตกับธาตุ ๓ คือ ฆานวิญญาณธาตุ ชิวหาวิญญาณธาตุ กายวิญญาณธาตุ

[๑๐. **อรูปภวนิทเทส**]

ปุจฉา อรูปภโว กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺโต ?

วิสัชนา นตฺถิ ฯ ไม่มี

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺโต ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺโต เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺโต ฯ

อรูปภวนี้ ไม่ประกอบกับรูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

[๑๑. **อสัญญีภวนิทเทส**]

ปุจฉา อสญฺญีภโว กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺโต ?

วิสัชนา นตฺถิ ฯ ไม่มี

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺโต ?

วิสัชนา จตูหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน สตฺตหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺโต เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺโต ฯ

อสัญญีภวนี้ ไม่ประกอบนามขันธ์ ๔ มนายตน ๑ วิญญาณธาตุ ๗ และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๕๒

(๑๒) เอกโวการภวนิทเทส แสดงทำนองเดียวกันนี้ (๑๓) เนวสัญญีนาสัญญีภวนิทเทส และ (๑๔) จตุโวการภวนิทเทส แสดงทำนองเดียวกับอรูปภวนิทเทส

[๑๕. โสกนิทเทส]

ปุจฉา โสโก กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺโต ?

วิสัชนา ตีหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา สมฺปยุตฺโต เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺโต ฯ

โสกนี้ ประกอบกับขันธ์ ๓ คือ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน ๑ มโนวิญญาณธาตุ ๑ และประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๒๑

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺโต ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺโต เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺโต ฯ

โสกนี้ ไม่ประกอบกับรูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

(๑๖) ปริเทวนิทเทส แสดงทำนองเดียวกับอสัญญีภวนิทเทส (๑๗) ทุกขนิทเทส (๑๘) โทมนัสสนิทเทส แสดงทำนองเดียวกับโสกนิทเทส เว้นแต่โดยเฉพาะ (๑๗) ทุกขนิทเทสเปลี่ยนเป็นประกอบกับ สรรพจิตสาธารณเจตสิก ๖ (เว้นเวทนา)

[๑๙. อุปายาสนิทเทส]

ปุจฉา อุปายาโส กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺโต ?

วิสัชนา ตีหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา สมฺปยุตฺโต เอเกน ขนฺเธน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺโต ฯ

อุปายาสนี้ ประกอบกับขันธ์ ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน ๑ มโนวิญญาณธาตุ ๑ และประกอบกับ สังขารขันธ์ บางส่วน คือ สังขารขันธ์เจตสิก ๑๙ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๒๑

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺโต ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺโต เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺโต ฯ

อุปายาสนี้ ไม่ประกอบกับรูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

จบปฏิจจสมุปปาทนิทเทส

[๗. สติปัฏฐานนิทเทส]

สติปัฏฐานนิทเทสนี้ แสดงทำนองเดียวกับอุปายาสนิทเทส คงเปลี่ยนแต่เจตสิกที่ประกอบเป็น ๓๓–๓๕ (เว้นสติ) เท่านั้น

[๘. สัมมัปปธานนิทเทส]

สัมมัปปธานนิทเทสนี้ แสดงทำนองเดียวกับอุปายาสนิทเทส คงเปลี่ยนแต่เจตสิกที่ประกอบเป็น ๓๓–๓๕ (เว้นวิริย) เท่านั้น

[๙. อิทธิปาทนิทเทส]

ปุจฉา อิทฺธิปาโท กตีหิ ฯลฯ สมุปยุตฺโต ?

วิสัชนา ทฺวีหิ ขนฺเธหิ สมฺปยุตฺโต เอเกน ขนฺเธน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺโต ฯ

อิทธิบาทนี้ ประกอบกับขันธ์ ๒ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ และประกอบกับ สังขารขันธ์ บางส่วน คือ สังขารขันธ์เจตสิก ๓๑ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๓๓

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺโต ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺโต เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺโต ฯ

อิทธิบาทนี้ ไม่ประกอบกับรูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

[๑๐. ฌานนิทเทส]

ปุจฉา ฌานํ กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตํ ?

วิสัชนา ทฺวีหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา สมฺปยุตฺตํ เอเกน ขนฺเธน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตํ ฯ

ฌานนี้ประกอบกับขันธ์ ๒ คือ สัญญาขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน ๑ มโนวิญญาณธาตุ ๑ และประกอบกับ สังขารขันธ์ บางส่วน คือ สังขารขันธ์ เจตสิก ๒๙ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๓๐

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตํ ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตํ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตํ ฯ

ฌานนี้ ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

บทต่อไปนี้ แสดงทำนองเดียวกับอุปายาส คงเปลี่ยนแต่จำนวนเจตสิกที่ประกอบต่างกันไป แล้วแต่องค์ธรรม คือ (๑๑) อัปปมัญญานิทเทส ประกอบเจตสิก ๒๙–๓๑ (เว้นอโทส กรุณา มุทิตา ตัตรมัชฌัตตตา) (๑๒) ปัญจินทริยนิทเทส (๑๓) พลนิทเทสประกอบเจตสิก ๒๙–๓๑ (เว้นสัทธา วิริย สติ สมาธิ ปัญญา) (๑๔) โพชฌังคนิทเทส ประกอบเจตสิก ๒๖–๒๘ (เว้นสติ ปัญญา วิริย ปีติ กายปัสสัทธิ จิตตปัสสัทธิเอกัคคตา ตัตรมัชฌัตตตา (๑๕) มัคคังคนิทเทส ประกอบเจตสิก ๒๖–๒๘ (เว้นปัญญาวิตก สัมมาวาจา สัมมากัมมันต สัมมาอาชีว วิริย สติ เอกัคคตา)

จบขันธานิทเทส

[๒. ผัสสสัตตกราสีนิทเทส]

ผัสสสัตตกราสีนิทเทสมี ๗ อย่าง คือ

๑. ผัสสนิทเทส เป็นต้น จนถึง ๗. มนสิการนิทเทส เป็นที่สุด

[๑. ผัสสนิทเทส]

ปุจฉา ผสฺโส กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺโต ?

วิสัชนา ตีหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน สตฺตหิ ธาตูหิ สมฺปยุตฺโต เอเกน ขนฺเธน เอกายตนเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺโต ฯ

ผัสสนี้ ประกอบกับขันธ์ ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน ๑ วิญญาณธาตุ ๗ และประกอบกับ สังขารขันธ์ บางส่วน คือ สังขารขันธ์เจตสิก ๔๙ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๕๑

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺโต ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ ทสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺโต เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺโต ฯ

ผัสสนี้ ไม่ประกอบกับรูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

(๔) เจตนานิทเทส และ (๗) มนสิการนิทเทส ก็แสดงทำนองเดียวกันนี้

[๒. เวทนานิทเทส]

ปุจฉา เวทนา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา ตีหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน สตฺตหิ ธาตูหิ สมฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ

เวทนานี้ ประกอบกับขันธ์ ๓ คือ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน ๑ วิญญาณธาตุ ๗ และประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๕๑

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ ทสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

เวทนานี้ ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

(๓) สัญญานิทเทสก็แสดงทำนองเดียวกันนี้ คงเปลี่ยนแต่ประกอบสัญญาขันธ์เป็นประกอบเวทนาขันธ์ เท่านั้น

[๕. จิตตนิทเทส]

ปุจฉา จิตฺตํ กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตํ ?

วิสัชนา ตีหิ ขนฺเธหิ สมฺปยุตฺตํ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตํ ฯ

จิตนี้ ประกอบกับ ขันธ์ ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ และประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๕๒

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตํ ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ ทสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตํ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตํ ฯ

จิตนี้ ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ และไม่ประกอบกับธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

[๖. อธิโมกขนิทเทส]

ปุจฉา อธิโมกฺโข กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺโต ?

วิสัชนา ตีหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน ทฺวีหิ ธาตูหิ สมฺปยุตฺโต เอเกน ขนฺเธน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺโต ฯ

อธิโมกข์นี้ ประกอบกับ ขัน ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน ๑ ธาตุ ๒ คือ มโนธาตุ มโนวิญญาณธาตุ และประกอบกับ สังขารขันธ์ บางส่วน คือ สังขารขันธ์เจตสิก ๔๘ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๕๐ (เว้นอธิโมกข์ วิจิกิจฉา)

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺโต ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ ปณฺณรสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺโต เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺโต ฯ

อธิโมกข์นี้ ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ ปัญจวิญญาณธาตุ ๕ และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

จบผัสสสัตตกราสีนิทเทส

จบอัพภันตรมาติกานิทเทส

[๒. พาหิรมาติกานิทเทส]

พาหิรมาติกานิทเทสมี ๒ อย่าง คือ

๑. ติกมาติกานิทเทส ๒. ทุกมาติกานิทเทส

พระองค์ทรงแสดงติกมาติกานิทเทสก่อน แล้วทรงแสดงทุกมาติกานิทเทสต่อไป

[๑. ติกมาติกานิทเทส]

ติกมาติกานิทเทสมี ๔๗ บทคือ

๑. กุสลปทนิทเทส เป็นต้น จนถึง ๔๗. อนิทัสสนสัปปฏิฆปทนิทเทส เป็นที่สุด

[๑. กุสลปทนิทเทส]

ปุจฉา กุสลา ธมฺมา กตีหิ ขนฺเธหิ กตีหายตเนหิ กตีหิ ธาตูหิ สมฺปยุตฺตา ?
กุศลธรรมนี้ ประกอบกับขันธ์ อายตน ธาตุ ได้เท่าไร

วิสัชนา นตฺถิ ฯ ไม่มี

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?
กุศลธรรมนี้ ไม่ประกอบกับขันธ์ อายตน ธาตุ เท่าไร ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ?
กุศลธรรมนี้ ไม่ประกอบกับรูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

(๒) อกุสลปทนิทเทส ก็แสดงทำนองเดียวกันนี้

[๓. สุขายเวทนายสัมปยุตตปหนิทเทส]

ปุจฉา สุขาย เวทนาย สมฺปยุตฺตา ธมฺมา ฯลฯ

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน สมฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่ประกอบกับสุขเวทนานี้ ประกอบกับ เวทนาขันธ์ ๑ และประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วนคือ เวทนาเจตสิก

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ ปณฺณรสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่ประกอบกับสุขเวทนานี้ ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๕ (เว้นกายวิญญาณธาตุ มโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

(๔) ทุกขายเวทนายสัมปยุตตปทนิทเทส ก็แสดงทำนองเดียวกันนี้

[๔. อทุกขมสุขายเวทนายสัมปยุตตปหนิทเทส]

ปุจฉา อทุกฺขมสุขาย เวทนาย สมฺปยุตฺตา ธมฺมา ฯลฯ

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน สมฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่ประกอบกับเวทนาที่ไม่ใช่ทุกข์ไม่ใช่สุขนี้ ประกอบกับเวทนาขันธ์ ๑ และประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เวทนาเจตสิก

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ เอกาทสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่ประกอบกับเวทนาที่ไม่ใช่ทุกข์ไม่ใช่สุขนี้ ไม่ประกอบกับรูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ กายวิญญาณธาตุ ๑ และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

[๖. วิปากปทนิทเทส]

ปุจฉา วิปากา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา นตฺถิ ฯ

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ ทสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่เป็นวิบากนี้ ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ ๑ โอฬาริกรูป ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

[๗. วิปากธัมมธัมมปทนิทเทส]

ปุจฉา วิปากธมฺมธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชชนา นตฺถิ ฯ

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่ให้ผลเป็นวิบากเกิดขึ้นนี้ ไม่ประกอบกับรูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

[๘. เนววิปากนวิปากธัมมธัมมปทนิทเทส]

ปุจฉา เนววิปากนวิปากธมฺมธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชชนา นตฺถิ ฯ

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา น เกหิจิ ขนฺเธหิ น เกหิจิ อายตเนหิ ปญฺจหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่ไม่ใช่วิบาก และไม่ใช่เหตุแห่งวิบากนี้ ไม่เป็นวิปปยุตกับขันธ์ อายตนอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่เป็นวิปปยุตกับปัญจวิญญาณธาตุ ๕

(๙) อนุปาทินนุปาทานิยปทนิทเทส ก็แสดงทำนองเดียวกันนี้ ถึงแม้บททั้งสองนี้จะมีองค์ธรรมต่างกันที่อัชฌัตติกายตน ๕ อัชฌัตติกธาตุ ๕ ก็ดี แต่องค์ธรรมที่ต่างกันนี้ก็เป็นรูปกับรูป ซึ่งไม่เป็นสัมปยุต วิปปยุต จึงคงไม่ประกอบแต่ปัญจวิญญาณธาตุ ๕ เหมือนกัน

[๑๐. อนุปาทินนอนุปาทานิยปทนิทเทส]

ปุจฉา อนุปาทินฺน อนุปาทานิยา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชชนา นตฺถิ ฯ

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

วิสัชนา น เกหิจิ ขนฺเธหิ น เกหิจิ อายตเนหิ ฉหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา ฯ สภาวธรรมทั้งหลายที่กรรมไม่ได้เข้ายึดไว้โดยความเป็นผล และไม่เป็นอารมณ์ของอุปาทานนี้ ไม่เป็นวิปปยุตกับขันธ์ อายตน อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่เป็นวิปปยุต กับวิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ)

(๑๑) สังกิลิฏฐสังกิเลสิกปทนิทเทส แสดงเหมือนกับวิปากธัมมธัมมปทนิทเทส

(๑๒) อสังกิลิฏฐอสังกิเลสิกปทนิทเทส แสดงเหมือนกับอนุปาทินนอนุปาทานิยปทนิทเทส

[๑๓. สวิตักกสวิจารปทนิทเทส]

ปุจฉา สวิตกฺกสวิจารา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ สภาวธรรมที่เป็นไปด้วยวิตกวิจารนี้ ประกอบกับ สังขารขันธ์ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ วิตกเจตสิก วิจารเจตสิก

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ ปญฺจรสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่เป็นไปด้วยวิตกวิจารนี้ ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ ปัญจวิญญาณธาตุ ๕ และไม่ประกอบกับธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

[๑๔. อวิตักกวิจารมัตตปทนิทเทส]

ปุจฉา อวิตกฺกวิจารมตฺตา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่ไม่มีวิตกมีแต่วิจารนี้ ประกอบกับ สังขารขันธ์ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ วิจารเจตสิก

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่ไม่มีวิตกมีแต่วิจารนี้ ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

[๑๕. อวิตักกอวิจารปทนิทเทส]

ปุจฉา อวิตกฺกอวิจารา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชชนา นตฺถิ ฯ

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

วิสัชนา น เกหิจิ ขนฺเธหิ น เกหิจิ อายตเนหิ เอกาย ธาตุยา วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่ไม่มีวิตกและวิจารนี้ ไม่เป็นวิปปยุตกับ ขันธ์ อายตน อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่เป็นวิปปยุต กับมโนธาตุ ๑

(๑๖) ปีติสหคตปทนิทเทส แสดงทำนองเดียวกับอวิตักกอวิจารมัตตปทนิทเทสทุกประการ คงเปลี่ยนแต่ที่ประกอบกับ วิจารเจตสิก เป็นปีติเจตสิกเท่านั้น

[๑๗. สุขสหคตปทนิทเทส]

ปุจฉา สุขสหคตา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน สมฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่เกิดพร้อมกับสุขเวทนานี้ ประกอบกับ เวทนาขันธ์ และประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เวทนาเจตสิก

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตนเนหิ ปณฺณรสหิ ธาตุยา วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่เกิดพร้อมกับสุขเวทนานี้ ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๕ (เว้นกายวิญญาณธาตุ มโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

[๑๘. อุเปกขาสหคตปทนิทเทส]

ปุจฉา อุเปกฺขาสหคตา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน สมฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่เกิดพร้อมกับอุเบกขาเวทนานี้ ประกอบกับ เวทนาขันธ์ และประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เวทนาเจตสิก

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตนเนหิ เอกาทสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่เกิดพร้อมกับอุเบกขาเวทนานี้ ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ กายวิญญาณธาตุ ๑ และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

[๑๙. ทัสสเนนปหาตัพพปทนิทเทส]

ปุจฉา ทสฺสเนน ปหาตพฺพา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา นตฺถิ ฯ

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธหิ ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่โสตาบัตติมัคคพึงประหาณเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน (๒๐) ภาวนายปหาตัพพปทนิทเทส (๒๑) ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกปทนิทเทส (๒๒) ภาวนายปหาตัพพเหตุกปทนิทเทส (๒๓) อาจยคามิโนปทนิทเทส (๒๔) อปจยคามิโนปทนิทเทส (๒๕) เสกขปทนิทเทส (๒๖) อเสกขปทนิทเทส (๒๗) มหัคคตปทนิทเทส เหล่านี้แสดงเหมือนกับทัสสเนนปหาตัพพปทนิทเทส

[๒๘. อัปปาณปทนิทเทส]

ปุจฉา อปฺปมาณา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา นตฺถิ ฯ

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา น เกหิจิ ขนฺเธหิ น เกหิจิ อายตเนหิ ฉหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่เป็นปฏิปักข์ต่อประมาณธรรมเหล่านี้ ไม่เป็นวิปปยุตกับขันธ์ อายตน อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่เป็นวิปปยุตกับ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ)

[๒๙. ปริตตารัมมณปทนิทเทส]

ปุจฉา ปริตฺตารมฺมณา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา นตฺถิ ฯ

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ ทสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่มีอารมณ์เป็นกามธรรมอย่างเดียว หรือสภาวธรรมที่ทำกามธรรมให้เป็นอารมณ์เหล่านี้ ไม่ประกอบกับรูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

[๓๐. มหัคคตารัมมณปทนิทเทส]

ปุจฉา มหคฺคตารมฺมณา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา นตฺถิ ฯ

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่มีอารมณ์เป็นมหัคคตธรรมอย่างเดียว หรือสภาวธรรมที่ทำมหัคคตธรรมให้เป็นอารมณ์เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

(๓๑) อัปปมาณารัมมณปทนิทเทส (๓๒) หีนปทนิทเทส ทั้ง ๒ บทนี้แสดงเหมือนกับ มหัคคตารัมมณปทนิทเทส (๓๓) ปณีตปทนิทเทส แสดงเหมือน อัปปมาณปทนิทเทส (๓๔) มิจฉัตตนิยตปทนิทเทส (๓๕) สัมมัตตนิยตปทนิทเทส (๓๖) มัคคารัมมณปทนิทเทส (๓๗) มัคคเหตุกปทนิทเทส (๓๘) มัคคาธิปติโนปทนิทเทส ทั้ง ๕ บทนี้แสดงเหมือนกับมหัคคตารัมมณปทนิทเทส

[๓๙. อนุปฺปนฺนปทนิทเทส]

ปุจฉา อนุปฺปนฺนา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา นตฺถิ ฯ

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา น เกหิจิ ขนฺเธหิ น เกหิจิ อายตเนหิ ปญฺจหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา ฯ
สภาวธรรมที่ยังไม่เกิดเหล่านี้ ไม่เป็นวิปปยุตกับ ขันธ์ อายตน อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่เป็นวิปปยุตกับปัญจวิญญาณธาตุ ๕

[๔๐. อตีตารัมมณปทนิทเทส]

ปุจฉา อตีตารมฺมณา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา นตฺถิ ฯ

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ
สภาวธรรมที่มีอารมณ์เป็นอดีตธรรมอย่างเดียว หรือสภาวธรรมที่ทำอดีตธรรมให้เป็นอารมณ์เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ ๑ โอพาริกายตน ๑๐ โอพาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน
(๔๑) อนาคตารัมมณปทนิทเทส แสดงเหมือนกับอดีตารัมมณปทนิทเทส

[๔๒. ปัจจุปันนารัมมณปทนิทเทส]

ปุจฉา ปจฺจุปฺปนฺนารมฺมณา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา นตฺถิ ฯ

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ ทสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ
สภาวธรรมที่มีอารมณ์เป็นปัจจุบันธรรมอย่างเดียว หรือสภาวธรรมที่ทำปัจจุบันธรรมให้เป็นอารมณ์เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ ๑ โอพาริกายตน ๑๐ โอพาริกธาตุ ๑๐ และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

(๔๓) อัชฌัตตารัมมณปทนิทเทส (๔๔) พหิทธารัมมณปทนิทเทส (๔๕) อัชฌัตตพหิทธารัมมณปทนิทเทส ทั้ง ๓ บทนี้ แสดงเหมือนกับปัจจุบันนารัมมณปทนิทเทส

[๔๖. สนิทัสสนสัปปฏิฆปทนิทเทส]

ปุจฉา สนิทสฺสนสปฺปฏิฆา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา นตฺถิ ?

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

วิสัชนา จตูหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน สตฺตหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่เห็นได้และกระทบได้นี้ ไม่ประกอบกับ นามขันธ์ ๔ มนายตน ๑ วิญญาณธาตุ ๗ และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๕๒

(๔๗) อนิทัสสนสัปปฏิฆปทนิทเทส แสดงเหมือนกับสนิทัสสนสัปปฏิฆปทนิทเทส

จบติกมาติกานิทเทส

[๒. ทุกมาติกานิทเทส]

ทุกมาติกานิทเทสมี ๑๑๑ บท คือ

๑. เหตูปทนิทเทส เป็นต้น จนถึง ๑๑๑. สรณาธัมมปทนิทเทส เป็นที่สุด

[๑. เหตุปทนิทเทส]

ปุจฉา เหตู ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา ตีหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา สมฺปยุตฺตา เอเกน ขนฺเธน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่เป็นเหตุเหล่านี้ ประกอบกับ ขันธ์ ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน ๑ มโนวิญญาณธาตุ ๑ และประกอบกับสังขารขันธ์ บางส่วน คือ สังขารขันธ์เจตสิก ๔๔ (เว้นเหตุ ๖) ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๔๖ (เว้นเหตุ ๖)

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่เป็นเหตุเหล่านี้ ไม่ประกอบกับรูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

[๒. สเหตุกปทนิทเทส]

ปุจฉา สเหตุกา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา นตฺถิ ฯ

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่มีสัมปยุตตเหตุเหล่านี้ ไม่ประกอบกับรูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

(๓) เหตุสัมปยุตฺตปทนิทเทส แสดงเหมือนกับ สเหตุกปทนิทเทส (๔) เหตุ-สเหตุกปทนิทเทส แสดงเหมือนกับเหตุปทนิทเทส

[๕. สเหตุกนเหตุปทนิทเทส]

ปุจฉา สเหตุกา เจว น จ เหตู ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่มีสัมปยุตตเหตุ แต่ไม่ใช่เหตุเหล่านี้ ประกอบกับ สังขารขันธ์ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เหตุ ๖

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่มีสัมปยุตตเหตุ แต่ไม่ใช่เหตุเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วนคือ สุขุมรูป นิพพาน

(๖) เหตุเหตุสัมปยุตตปทนิทเทส แสดงเหมือนกับเหตุปทนิทเทส (๗) เหตุสัมปยุตตนเหตุปทนิทเทส (๘) นเหตุสเหตุกปทนิทเทส ทั้ง ๒ บทนี้แสดงเหมือนกับสเหตุกนเหตุปทนิทเทส

[๙. อัปปัจจยปทนิทเทส]

ปุจฉา อปฺปจฺจยา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา นตฺถิ ฯ

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา จตูหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน สตฺตหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่ไม่มีปัจจัย ๔ เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ นามขันธ์ ๔ มนายตน ๑ วิญญาณธาตุ ๗ และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๕๒

(๑๐) อสังขตปทนิทเทส (๑๑) สนิทัสสนปทนิทเทส (๑๒) สัปปฏิฆปทนิทเทส (๑๓) รูปีโนปทนิทเทส ทั้ง ๔ บทนี้แสดงเหมือนกัน

[๑๔. โลกุตตรปทนิทเทส]

ปุจฉา โลกุตฺตรา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา นตฺถิ ฯ

ปุจฉา กหีติ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา น เกหิจิ ขนฺเธหิ น เกหิจิ อายตเนหิ ฉหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา ?

สภาวธรรมที่เป็นโลกุตตรนี้ ไม่เป็นวิปปยุตกับ ขันธ์ อายตน อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่เป็นวิปปยุตกับวิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ)

[๑๕. อาสวปทนิทเทส]

ปุจฉา อาสวา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา ตีหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา สมฺปยุตฺตา เอเกน ขนฺเธน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ?

สภาวธรรมที่เป็นอาสวเหล่านั้น ประกอบกับขันธ์ ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน ๑ มโนวิญญาณธาตุ ๑ และประกอบกับ สังขารขันธ์ บางส่วน คือ สังขารขันธ์เจตสิก ๒๒ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๒๔ (เว้นอาสวองค์ธรรม ๓)

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่เป็นอาสวเหล่านั้น ไม่ประกอบกับรูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

[๑๖. อนาสวปทนิทเทส]

ปุจฉา อนาสวา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา นตฺถิ ฯ

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา น เกหิจิ ขนฺเธหิ น เกหิจิ อายตเนหิ ฉหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่ไม่เป็นอารมณ์ของอาสวเหล่านั้น ไม่เป็นวิปปยุตกับขันธ์ อายตน อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่เป็นวิปปยุตกับวิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ)

[๑๗. อาสวสัมปยุตตปทนิทเทส]

ปุจฉา อาสวสมฺปยุตฺตา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา นตฺถิ ฯ

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่ประกอบกับอาสวเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

(๑๘) อาสวสาสวปทนิทเทส (๑๙) อาสวอาสวสัมปยุตตปทนิทเทส ทั้ง ๒ บทนี้ แสดงเหมือนกับอาสวปทนิทเทส

[๒๐. อาสวสัมปยุตตโนอาสวปทนิทเทส]

ปุจฉา อาสวสมฺปยุตฺตา เจว โน จ อาสวา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่ประกอบกับอาสว แต่ไม่ใช่อาสวเหล่านี้ ประกอบกับ สังขารขันธ์ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ อาสวองค์ธรรม ๓

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่ประกอบกับอาสว แต่ไม่ใช่อาสวเหล่านี้ ไม่ประกอบกับรูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

(๒๑) อาสววิปปยุตตอนาสวปทนิทเทส แสดงเหมือนกับอนาสวปทนิทเทส

[๒๒. สัญโญชนปทนิทเทส]

ปุจฉา สญฺโญชนา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา ตีหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา สมฺปยุตฺตา เอเกน ขนฺเธน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่เป็นสังโยชน์เหล่านี้ ประกอบกับขันธ์ ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน ๑ มโนวิญญาณธาตุ ๑ และประกอบกับสังขารขันธ์ บางส่วน คือ สังขารขันธ์เจตสิก ๑๗ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๑๙ (เว้นสังโยชน์องค์ธรรม ๘)

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่เป็นสังโยชน์เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

[๒๓. อสัญโญชนียปทนิทเทส]

ปุจฉา อสญฺโญชนิยา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา นตฺถิ ฯ

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา น เกหิจิ ขนฺเธหิ น เกหิจิ อายตเนหิ ฉหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่ไม่เป็นอารมณ์ของสังโยชน์เหล่านี้ ไม่เป็นวิปปยุตกับขันธ์อายตนอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่เป็นวิปปยุตกับวิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ)

[๒๔. สัญโญชนสัมปยุตตปทนิทเทส]

ปุจฉา สญฺโญชนสมฺปยุตฺตา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา นตฺถิ ฯ

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่ประกอบกับสังโยชน์เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ ๑ โอพาริกายตน ๑๐ โอพาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

(๒๕) สัญโญชนสัญโญชนิยปทนิทเทส (๒๖) สัญโญชนสัญโญชนสัมปยุตต-ปทนิทเทส ทั้ง ๒ บทนี้ แสดงเหมือนกับสัญโญชนปทนิทเทส

[๒๗. สัญโญชนสัมปยุตตโนสัญโญชนปทนิทเทส]

ปุจฉา สญฺโญชนสมฺปยุตฺตา เจว โน จ สญฺโญชนา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเก ขนฺเธน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่ประกอบกับสังโยชน์ แต่ไม่ใช่สังโยชน์เหล่านี้ ประกอบกับ สังขารขันธ์ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สังโยชน์องค์ธรรม ๘

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ?

สภาวธรรมที่ประกอบกับสังโยชน์ แต่ไม่ใช่สังโยชน์เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ ๑ โอพาริกายตน ๑๐ โอพาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

(๒๘) สัญโญชนวิปปยุตตอสัญโญชนิยปทนิทเทส แสดงเหมือนกับอสัญโญชนิยปทนิทเทส

[๒๙. คันถปทนิทเทส]

ปุจฉา คนฺถา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา ตีหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา สมฺปยุตฺตา เอเกน ขนฺเธน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่เป็นคันถเหล่านี้ ประกอบกับขันธ์ ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน ๑ มโนวิญญาณธาตุ ๑ และประกอบกับ สังขารขันธ์

บางส่วน คือ สังขารขันธ์เจตสิก ๒๑ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๒๓ (เว้นคันถองค์ธรรม ๓)

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่เป็นคันถเหล่านี้ ไม่ประกอบกับรูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

[๓๐. อคันถนิยปทนิทเทส]

ปุจฉา อคนฺถนิยา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา นตฺถิ ฯ

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา น เกหิจิ ขนฺเธหิ น เกหิจิ อายตเนหิ ฉหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่ไม่เป็นอารมณ์ของคันถเหล่านี้ ไม่เป็นวิปปยุตกับ ขันธ์ อายตน อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่เป็นวิปปยุตกับ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ)

[๓๑. คันถสัมปยุตตปทนิทเทส]

ปุจฉา คนฺถสมฺปยุตฺตา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา นตฺถิ ฯ

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่ประกอบกับคันถเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

(๓๒) คันถคันถนิยปทนิทเทส (๓๓) คันถคันถสัมปยุตตปทนิทเทส ทั้ง ๒ บทนี้แสดงเหมือนกับคันถปทนิทเทส

[๓๔. คันถสัมปยุตตโนคันถปทนิทเทส]

ปุจฉา คนฺถสมฺปยุตฺตา เจว โน จ คนฺถา ธมฺมา ฯ ล ฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ?

สภาวธรรมที่ประกอบกับคันถ แต่ไม่ใช่คันถเหล่านี้ ประกอบกับ สังขารขันธ์ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ คันถองค์ธรรม ๒

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่ประกอบกับคันถ แต่ไม่ใช่คันถเหล่านี้ ไม่ประกอบกับรูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

(๓๕) คันถวิปปยุตตอคันถนิยปทนิทเทส แสดงเหมือนกับอคันถนิยปทนิทเทส

[๓๖. โอฆปทนิทเทส]

ปุจฉา โอฆา ธมฺมา ฯ ล ฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา ตีหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา สมฺปยุตฺตา เอเกน ขนฺเธน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่เป็นโอฆเหล่านี้ ประกอบกับขันธ์ ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน ๑ มโนวิญญาณธาตุ ๑ และประกอบกับ สังขารขันธ์ บางส่วน คือ สังขารขันธ์เจตสิก ๒๒ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๒๔ (เว้นโอฆองค์ธรรม ๓)

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่เป็นโอฆเหล่านี้ ไม่ประกอบกับรูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

[๓๗. อโนฆนิยปทนิทเทส]

ปุจฉา อโนฆนิยา ธมฺมา ฯ ล ฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา นตฺถิ ฯ

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา น เกหิจิ ขนฺเธหิ น เกหิจิ อายตเนหิ ฉหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่ไม่เป็นอารมณ์ของโอฆเหล่านี้ ไม่เป็นวิปปยุตกับขันธ์ อายตน อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่เป็นวิปปยุตกับวิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ)

[๓๘. โอฆสัมปยุตตปทนิทเทส]

ปุจฉา โอฆสมฺปยุตฺตา ธมฺมา ฯ ล ฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา นตฺถิ ฯ

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่ประกอบกับโอฆเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

(๓๙) โอฆโอฆนิยปทนิทเทส (๔๐) โอฆโอฆสัมปยุตตปทนิทเทส ทั้ง ๒ บทนี้ แสดงเหมือนกับโอฆปทนิทเทส

[๔๑. โอฆสัมปยุตตโนโอฆปทนิทเทส]

ปุจฉา โอฆสมฺปยุตฺตา เจว โน จ โอฆา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ
สภาวธรรมที่ประกอบกับโอฆ แต่ไม่ใช่โอฆเหล่านี้ ประกอบกับ สังขารขันธ์ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ โอฆองค์ธรรม ๓

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ
สภาวธรรมที่ประกอบกับโอฆ แต่ไม่ใช่โอฆเหล่านี้ ไม่ประกอบกับรูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน
(๔๒) โอฆวิปปยุตตโนโอฆนิยปทนิทเทส แสดงเหมือนกับอโนฆนิยปทนิทเทส ตั้งแต่ (๔๓) โยคปทนิทเทสเบื้นต้น จนถึง (๔๙) โยควิปปยุตตอโยคนิยปท-นิทเทสเบื้นที่สุด แสดงเหมือนกับโอฆปทนิทเทส เบื้นต้น ตามลำดับ

[๕๐. นีวรณปทนิทเทส]

ปุจฉา นีวรณา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา ตีหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา สมฺปยุตฺตา เอเกน ขนฺเธน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ
สภาวธรรมที่เบื้นนิวรณ์เหล่านี้ ประกอบกับขันธ์ ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญา-ขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน ๑ มโนวิญญาณธาตุ ๑ และประกอบกับ สังขารขันธ์ บางส่วน คือ สังขารขันธ์เจตสิก ๑๗ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๑๙ (เว้นนิวรณ์องค์ธรรม ๘)

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่เป็นนิวรณ์เหล่านี้ ไม่ประกอบกับรูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

[๕๑. อนีวรณิยปทนิทเทส]

ปุจฉา อนีวรณิยา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา นตฺถิ ฯ

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา น เกหิจิ ขนฺเธหิ น เกหิจิ อายตเนหิ ฉหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่ไม่เป็นอารมณ์ของนิวรณ์เหล่านี้ ไม่เป็นวิปปยุตกับขันธ์ อายตนะ อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่เป็นวิปปยุตกับวิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ)

[๕๒. นีวรณสัมปยุตตปทนิทเทส]

ปุจฉา นีวรณสมฺปยุตฺตา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา นตฺถิ ฯ

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่ประกอบกับนิวรณ์เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

(๕๓) นีวรณนีวรณิยปทนิทเทส (๕๔) นีวรณนีวรณสัมปยุตตปทนิทเทส ทั้ง ๒ บทนี้ แสดงเหมือนกับนีวรณปทนิทเทส

[๕๕. นีวรณสัมปยุตตโนนีวรณปทนิทเทส]

ปุจฉา นีวรณสมฺปยุตฺตา เจว โน จ นีวรณา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่ประกอบกับนิวรณ์ แต่ไม่ใช่นิวรณ์เหล่านี้ ประกอบกับสังขารขันธ์ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ นิวรณ์องค์ธรรม ๘

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่ประกอบกับนิวรณ์ แต่ไม่ใช่นิวรณ์เหล่านี้ ไม่ประกอบกับรูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

(๕๖) นิวรณวิปปยุตตอนิวรณิยปทนิทเทส แสดงเหมือนกับอนิวรณิยปทนิทเทส

[๕๗. ปรามาสปทนิทเทส]

ปุจฉา ปรามาสา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา ตีหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา สมฺปยุตฺตา เอเกน ขนฺเธน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่เป็นปรามาสนั้น ประกอบกับ ขันธ์ ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน ๑ มโนวิญญาณธาตุ ๑ และประกอบกับ สังขารขันธ์ บางส่วน คือ สังขารขันธ์เจตสิก ๑๔ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๒๐ (เว้นทิฏฐิเจตสิก)

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่เป็นปรามาสนั้น ไม่ประกอบกับรูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

[๕๘. อปรามัฏฐปทนิทเทส]

ปุจฉา อปรามฏฺฐา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา นตฺถิ ฯ

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา น เกหิจิ ขนฺเธหิ น เกหิจิ อายตเนหิ ฉหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่ไม่เป็นอารมณ์ของปรามาสเหล่านี้ ไม่เป็นวิปปยุตกับ ขันธ์ อายตน อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่เป็นวิปปยุตกับวิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ)

[๕๙. ปรามาสสัมปยุตตปทนิทเทส]

ปุจฉา ปรามาสสมฺปยุตฺตา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่ประกอบกับปรามาสนี้ ประกอบกับสังขารขันธ์ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ ทิฏฐิจิตตสัมปยุตธรรม ๑

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่ประกอบกับปรามาสนี้ ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

(๖๐) ปรามาสมัฏฐปทนิทเทส แสดงเหมือนกับปรามาสปทนิทเทส และ

(๖๑) ปรามาสวิปปยุตตอปรามัฏฐปทนิทเทส แสดงเหมือนกับอปรามัฏฐปทนิทเทส

[๖๒. สารัมมณปทนิทเทส]

ปุจฉา สารมฺมณา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา นตฺถิ ?

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ ทสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่มีอารมณ์เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

[๖๓. อนารัมมณปหนิทเทส]

ปุจฉา อนารมฺมณา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา นตฺถิ ฯ

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา จตูหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน สตฺตหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่ไม่มีอารมณ์เหล่านี้ ไม่ประกอบกับนามขันธ์ ๔ มนายตน ๑ วิญญาณธาตุ ๗ และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๕๒

[๖๔. จิตตปหนิทเทส]

ปุจฉา จิตฺตา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา ตีหิ ขนฺเธหิ สมฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ?

สภาวธรรมที่เป็นจิตเหล่านี้ ประกอบกับ ขันธ์ ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ และประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๕๒

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ ทสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่เป็นจิตเหล่านี้ ไม่ประกอบกับรูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

[๖๕. เจตสิกปทนิทเทส]

ปุจฉา เจตสิกา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน เอเกนายตเนน สตฺตหิ ธาตูหิ สมฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่เป็นเจตสิกเหล่านี้ ประกอบกับ วิญญาณขันธ์ ๑ มนายตน ๑ วิญญาณธาตุ ๗

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ ทสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่เป็นเจตสิกเหล่านี้ ไม่ประกอบกับรูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

(๖๖) จิตตสัมปยุตตปทนิทเทส (๖๘) จิตตสังสัฏฐปทนิทเทส (๗๐) จิตต-สังสัฏฐสมุฏฐานปทนิทเทส (๗๑) จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานสหภุโนปทนิทเทส (๗๒) จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานานุปริวัตติโนปทนิทเทส ทั้ง ๕ บทนี้ แสดงเหมือนกันกับเจตสิกปทนิทเทสและ (๖๗) จิตตวิปปยุตตปทนิทเทส (๖๙) จิตต-วิสังสัฏฐปทนิทเทส ทั้ง ๒ บทนี้แสดงเหมือนกันกับอนารัมมณปทนิทเทส

[๗๓. อุปาทปทนิทเทส]

ปุจฉา อุปาทา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา นตฺถิ ฯ

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา จตูหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน สตฺตหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่อาศัยมหาภูตรูปเกิดผ่ายเดียวเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ นามขันธ์ ๔ มนายตน ๑ วิญญาณธาตุ ๗ และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วนคือ คือ เจตสิก ๕๒

[๗๔. อนุปาทินนปทนิทเทส]

ปุจฉา อนุปาทินฺนา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา นตฺถิ ฯ

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา น เกหิจิ ขนฺเธหิ น เกหิจิ อายตเนหิ ปญฺจหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่ไม่ได้รับเอาด้วยกรรมเพื่อเป็นผลเหล่านี้ ไม่เป็นวิปปยุตกับ ขันธ์ อายตน อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่เป็นวิปปยุตกับปัญจวิญญาณธาตุ ๕

[๗๕. อุปาทานปทนิทเทส]

ปุจฉา อุปาทานา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา ตีหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา สมฺปยุตฺตา เอเกน ขนฺเธน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่เป็นอุปาทานเหล่านี้ ประกอบกับขันธ์ ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน ๑ มโนวิญญาณธาตุ ๑ และประกอบกับสังขารขันธ์ บางส่วน คือ สังขารขันธ์เจตสิก ๑๘ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๒๐ (เว้นอุปาทาน องค์ธรรม ๒)

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่เป็นอุปาทานเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

[๗๖. อนุปาทานิยปทนิทเทส]

ปุจฉา อนุปาทานิยา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา นตฺถิ ฯ

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา น เกหิจิ ขนฺเธหิ น เกหิจิ อายตเนหิ ฉหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่ไม่เป็นอารมณ์ของอุปาทานเหล่านี้ ไม่เป็นวิปปยุตกับขันธ์อายตน อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่เป็นวิปปยุตกับวิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ)

[๗๗. อุปาทานสัมปยุตตปทนิทเทส]

ปุจฉา อุปาทานสมฺปยุตฺตา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา นตฺถิ ฯ

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่ประกอบกับอุปาทานเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน (๗๘) อุปาทานอุปาทานิยปทนิทเทส (๗๙) อุปาทานอุปาทานสัมปยุตตปทนิเทส ทั้ง ๒ บทนี้ แสดงเหมือนกับอุปาทานปทนิทเทส

[๘๐. อุปาทานสัมปยุตตโนอุปาทานปทนิทเทส]

ปุจฉา อุปาทานสมฺปยุตฺตา เจว โน จ อุปาทานา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ?

สภาวธรรมที่ประกอบกับอุปาทาน แต่ไม่ใช่อุปาทานเหล่านี้ ประกอบกับสังขารขันธ์ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ อุปาทานองค์ธรรม ๒

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่ประกอบกับอุปาทาน แต่ไม่ใช่อุปาทานเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโน-วิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

(๘๑) อุปาทานวิปยุตตอนุปาทานิยปทนิทเทส แสดงเหมือนกับอนุปาทานิย-ปทนิทเทส

[๘๒. กิเลสปทนิทเทส]

ปุจฉา กิเลสา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา ตีหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา สมฺปยุตฺตา เอเกน ขนฺเธน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่เป็นกิเลสเหล่านี้ ประกอบกับ ขันธ์ ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน ๑ มโนวิญญาณธาตุ ๑ และประกอบกับ สังขารขันธ์ บางส่วน คือ สังขารขันธ์เจตสิก ๑๕ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๑๗ (เว้นกิเลสองค์ธรรม ๑๐)

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่เป็นกิเลสเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

[๘๓. อสังกิเลสิกปทนิทเทส]

ปุจฉา อสงฺกิเลสิกา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา นตฺถิ ฯ

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา น เกหิจิ ขนฺเธหิ น เกหิจิ อายตเนหิ ฉหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่ไม่เป็นอารมณ์ของกิเลสเหล่านี้ ไม่เป็นวิปปยุตกับ ขันธ์ อายตน อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่เป็นวิปปยุตกับ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ)

[๘๔. สังกิลิฏฐปทนิทเทส]

ปุจฉา สงฺกิลิฏฺฐา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา นตฺถิ ฯ

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่ถูกทำให้เศร้าหมองเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

(๘๕) กิเลสสัมปยุตตปทนิทเทส แสดงเหมือนกับสังกิลิฏฐปทนิทเทส และ (๘๖) กิเลสสังกิเลสิกปทนิทเทส (๘๗) กิเลสสังกิลิฏฐปทนิทเทส ทั้ง ๒ บทนี้ แสดงเหมือนกับกิเลสปทนิทเทส

[๘๘. สังกิลิฏฐโนกิเลสปทนิทเทส]

ปุจฉา สงฺกิลิฏฺฐา เจว โน จ กิเลสา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่ถูกทำให้เร่าร้อน แต่ไม่ใช่กิเลสเหล่านี้ ประกอบกับ สังขารขันธ์ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ กิเลสองค์ธรรม ๑๐

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่ถูกทำให้เร่าร้อน แต่ไม่ใช่กิเลสเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) ไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

(๘๙) กิเลสกิเลสสัมปยุตตปทนิทเทส แสดงเหมือนกับกิเลสปทนิทเทส (๙๐) กิเลสสัมปยุตตโนกิเลสปทนิทเทส แสดงเหมือนกับสังกิลิฏฐโนกิเลสปทนิทเทส และ (๙๑) กิเลสวิปปยุตตอสังกิเลสิกปทนิทเทส แสดงเหมือนอสังกิเลสิกปทนิทเทส

[๙๒. ทัสสเนนปหาตัพพปทนิทเทส]

ปุจฉา ทสฺสเนน ปหาตพฺพา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา นตฺถิ ฯ

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่โสตาบัตติมัคคพึงประหาณเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน (๙๓) ภาวนายปหาตัพพปทนิทเทส (๙๔) ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกปทนิทเทส (๙๕) ภาวนายปหาตัพพเหตุกปทนิทเทส ทั้ง ๓ บทนี้ แสดงเหมือนกับทัสสเนนปหาตัพพปทนิทเทส

[๙๖. สวิตักกปทนิทเทส]

ปุจฉา สวิตกฺกา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่เกิดพร้อมด้วยวิตกเหล่านี้ ประกอบ สังขารขันธ์ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ วิตกเจตสิก

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ ปนฺนรสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่เกิดพร้อมกับวิตกเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ ๑ โอพาริกายตน ๑๐ โอพาริกธาตุ ๑๐ ปัญจวิญญาณธาตุ ๕ และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

[๙๗. อวิตักกปทนิทเทส]

ปุจฉา อวิตกฺกา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา นตฺถิ ฯ

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา น เกหิจิ ขนฺเธหิ เน เกหิจิ อายตเนหิ เอกาย ธาตุยา วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่ไม่เกิดกับวิตกเหล่านี้ ไม่เป็นวิปปยุตกับ ขันธ์ อายตน อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่เป็นวิปปยุตกับมโนธาตุ

(๙๘) สวิจารปทนิทเทส แสดงเหมือนกับสวิตักกกปทนิทเทส (๙๙) อวิจารปทนิทเทส แสดงเหมือนกับอวิตักกปทนิทเทส

[๑๐๐. สัปปีติกปทนิทเทส]

ปุจฉา สปฺปีติกา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่เกิดพร้อมกับปีติเหล่านี้ ประกอบกับ สังขารขันธ์ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ ปีติเจตสิก

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตํ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่เกิดกับปีติเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ ๑ โอพาริกายตน ๑๐ โอพาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

(๑๐๑) ปีติสหคตปทนิทเทส แสดงเหมือนกับสัปปีติกปทนิทเทส

[๑๐๒. สุขสหคตปทนิทเทส]

ปุจฉา สุขสหคตา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน สมฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่เกิดพร้อมกับสุขเวทนาเหล่านี้ ประกอบกับ เวทนาขันธ์ และประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เวทนาเจตสิก

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ ปนฺนรสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่เกิดพร้อมกับสุขเวทนาเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๕ (เว้นกายวิญญาณธาตุ มโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

[๑๐๓. อุเปกขาสหคตปทนิทเทส]

ปุจฉา อุเปกฺขาสหคตา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน สมฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่เกิดพร้อมกับอุเบกขาเวทนาเหล่านี้ ประกอบกับ เวทนาขันธ์ และประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เวทนาเจตสิก

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ เอกาทสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่เกิดพร้อมกับอุเบกขาเวทนาเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ กายวิญญาณธาตุ ๑ และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

[๑๐๔. นกามาวจรปทนิทเทส]

ปุจฉา น กามาวจรา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา นตฺถิ ฯ

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา น เกหิจิ ขนฺเธหิ น เกหิจิ อายตเนหิ ฉหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่ไม่เป็นกามาวจรเหล่านี้ ไม่เป็นวิปปยุตกับ ขันธ์ อายตน อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่เป็นวิปปยุตกับวิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ)

[๑๐๕. รูปาวจรปทนิทเทส]

ปุจฉา รูปาวจรา ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา นตฺถิ ฯ

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สภาวธรรมที่เป็นรูปาวจรเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ ๑ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วนคือ สุขุมรูป นิพพาน

(๑๐๖) อรูปาวจรปทนิทเทส (๑๐๘) นิยยานิกปทนิทเทส (๑๐๙) นิยตปทนิทเทส (๑๑๑) สรณปทนิทเทส ทั้ง ๔ บทนี้ แสดงเหมือนกับ รูปาวจรปทนิทเทส

(๑๐๗) อปริยาปันนปทนิทเทส (๑๑๐) อนุตตรปทนิทเทส ทั้ง ๒ บทนี้ แสดงเหมือนกับ นกามาวจรปทนิทเทส

จบพาหิรมาติกานิทเทส

จบฉัฏฐนยนิทเทส

[๗. สัตตมนยสัมปยุตเตนวิปปยุตตปทนิทเทส]

คาถาแสดงบทที่พระพุทธองค์ทรงแสดงในสัตตมนยนิทเทส

๑. ขนฺธา จตฺโร อายตนญฺจ เอกํ ธาตูสุ สตฺต เทฺว ปีจ
อินฺทฺริยโต ตโย ปฏิจฺจ ตถริว ผสฺส ปญฺจมา ฯ

๒. อธิมุจฺจนา มนสิ ติเกสุ ตีณิ สตฺตนฺตรา
เทฺว จ มเนน ยุตฺตา วิตกฺก วิจารณา อุเปกฺขาย ฯ

๑. พระพุทธองค์ทรงแสดงบทในสัตตมนยนิทเทส มี ๓๗ คือ นามขันธ์ ๔ มนายตน ๑ วิญญาณธาตุ ๗ อินทรีย์ ๒ คือ มนินทรีย์และอุเบกขินทรีย์ ปฏิจจสมุปบาท ๓ คือ วิญญาณ ผัสส เวทนา ในผัสสสัตตกราสีนิทเทส ทรงแสดงทั้ง ๗ บท คือ ผัสส เวทนา สัญญา เจตนา จิต

๒. อธิโมกข์ มนสิการ ในติกมาติกาทรงแสดง ๓ บท คือ อทุกขมสุขายเวทนายสัมปยุตตบท สวิตักกสวิจารบท อุเบกขาสหคตบท ในมหันตรทุกทรงแสดง ๗ บท คือ จิตตบท เจตสิกบท จิตตสัมปยุตตบท จิตตสังสัฏฐบท จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานบท จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานสหภุบท จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานานุปริวัตติบท สวิตักกบท สวิจารบท ทั้ง ๒ ที่ประกอบกับมโนธาตุ ๓ อุเปกขาสหคตบท ที่ประกอบกับอุเปกขาเวทนา

เมื่อพระองค์ทรงแสดงฉัฏฐานยนิทเทสจบลงแล้ว ทรงแสดงสัตตมนยนิทเทสต่อไป

ธรรมที่พระพุทธองค์ทรงแสดงในสัตตมนยนิทเทส เป็นธรรมที่มีสัมปยุตต และการแสดงสัตตมนยนิทเทสนี้ ได้ทรงแสดงโดยกลับประธานบท และมีการแสดงเป็นพิเศษออกไปอีก โดยใช้ศัพท์ว่า เกหิจิ

สัตตมนยนิทเทสมี ๒ อย่าง คือ

๑. อัพภันตรมาติกานิทเทส ๒. พาหิรมาติกานิทเทส

พระองค์ทรงแสดงอัพภันตรมาติกานิทเทสก่อน แล้วทรงแสดงพาหิรมาติกานิทเทสต่อไป

[๑. อัพภันตรมาติกานิทเทส]

อัพภันตรมาติกานิทเทสมี ๒ อย่าง คือ

๑. ขันธานิทเทส ๒. ผัสสสัตตกราสีนิทเทส

พระองค์ทรงแสดงขันธานิทเทสก่อน แล้วทรงแสดงผัสสสัตตกราสีนิทเทสต่อไป

[๑. ขันธานิทเทส]

ขันธานิทเทสมี ๕ อย่าง คือ

๑. ขันธนิทเทส ๒. อายตนนิทเทส ๓. ธาตุนิทเทส ๔. อินทริยนิทเทส ๕. ปฏิจจสมุปบาทนิทเทส

พระองค์ทรงแสดงขันธนิทเทสก่อน แล้วทรงแสดงอายตนนิทเทสเป็นต้นต่อไปตามลำดับ

[๑. ขันธนิทเทส]

ขันธนิทเทสมี ๔ อย่าง คือ

[๑. เวทนากขันธนิทเทส]

ปุจฉา เวทนากฺขนฺเธน เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ขนฺเธหิ กตีหายตเนหิ กตีหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา ?

เวทนาขันธ์นี้ประกอบกับ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๑ (เว้นเวทนา) ได้

จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูป ๒๘ นิพพาน

รูป ๒๘ นิพพาน เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา จตูหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน สตฺตหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

รูป ๒๘ นิพพาน เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ นามขันธ์ ๔ มนายตน ๑ วิญญาณธาตุ ๗ และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๕๒

[๒. สัญญากขันธนิทเทส]

ปุจฉา สญฺญากฺขนฺเธน เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ขนฺเธหิ กตีหายตเนหิ กตีหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา ?

สัญญาขันธ์นี้ประกอบกับ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๑ (เว้นสัญญา) ได้
จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูป ๒๘ นิพพาน
รูป ๒๘ นิพพาน เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา จตูหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน สตฺตหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

[๓. สังขารักขันธนิทเทส]

ปุจฉา สงฺขารกฺขนฺเธน เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ วิปฺปยุตฺตา ?

สังขารขันธ์นี้ประกอบกับ จิต ๘๙ เวทนาเจตสิก สัญญาเจตสิก ได้
จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูป ๒๘ นิพพาน
รูป ๒๘ นิพพาน เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา จตูหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน สตฺตหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

[๔. วิญญาณักขันธนิทเทส]

ปุจฉา วิญฺญาณกฺขนฺเธน เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ วิปฺปยุตฺตา ?

วิญญาณขันธ์นี้ประกอบกับ เจตสิก ๕๒ ได้
จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูป ๒๘ นิพพาน
รูป ๒๘ นิพพาน เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา จตูหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน สตฺตหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

จบขันธนิทเทส

[๒. อายตนนิทเทส]

อายตนนิทเทสมี ๑ คือ มนายตนนิทเทส

มนายตนนิทเทส แสดงเหมือนกันกับ วิญญาณักขันธนิทเทส

จบอายตนนิทเทส

[๓. ธาตุนิทเทส]

ธาตุนิทเทสมี ๗ อย่าง คือ

๑. จักขุวิญญาณธาตุนิทเทส เป็นต้น จนถึง ๗. มโนวิญญาณธาตุนิทเทส เป็นที่สุด

[๑. จักขุวิญญาณธาตุนิทเทส]

ปุจฉา จกฺขุวิญฺญาณธาตุยา เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ วิปฺปยุตฺตา ?

จักขุวิญญาณธาตุนี้ ประกอบกับ สรรพจิตตสาธารณเจตสิก ได้

จักขุวิญญาณธาตุจิตตุปบาท เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ฉวิญญาณธาตุจิตตุปบาท ที่เหลือ และรูป ๒๘ นิพพาน

ฉวิญญาณธาตุจิตตุปบาท ที่เหลือ และรูป ๒๘ นิพพาน เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา น เกหิจิ ขนฺเธหิ น เกหิจิ อายตเนหิ เอกาย ธาตุยา วิปฺปยุตฺตา ฯ

ฉวิญญาณธาตุจิตตุปบาท ที่เหลือ และรูป ๒๘ นิพพาน เหล่านี้ ไม่เป็นวิปปยุตกับ ขันธ์ อายตน อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่เป็นวิปปยุตกับ จักขุวิญญาณธาตุ

ตั้งแต่ (๒) โสตวิญญาณธาตุนิทเทส เป็นต้น จนถึง (๕) กายวิญญาณธาตุนิทเทส เป็นที่สุด เหมือนกับจักขุวิญญาณธาตุนิทเทส

[๖. มโนธาตุนิทเทส]

ปุจฉา มโนธาตุยา เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ วิปฺปยุตฺตา ?

มโนธาตุนี้ประกอบกับ อัญญสมานาเจตสิก ๑๐ ได้

มโนธาตุจิตตุปบาท เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ฉวิญญาณธาตุจิตตุปบาท ที่เหลือ และรูป ๒๘ นิพพาน

ฉวิญญาณธาตุจิตตุปบาท ที่เหลือ และรูป ๒๘ นิพพาน เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา น เกหิจิ ขนฺเธหิ น เกหิจิ อายตเนหิ เอกาย ธาตุยา วิปฺปยุตฺตา ฯ

ฉวิญญาณธาตุจิตตุปบาท ที่เหลือ และรูป ๒๘ นิพพาน เหล่านี้ ไม่เป็นวิปปยุตกับขันธ์ อายตน อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่เป็นวิปปยุตกับ มโนธาตุ

(๗) มโนวิญญาณธาตุนิทเทส แสดงเหมือนกับวิญญาณธาตุทั้ง ๖ ที่แสดงมาแล้ว

จบธาตุนิทเทส

[๔. อินทริยนิทเทส]

อินทริยนิทเทสมี ๒ อย่าง

๑. มนินทริยนิทเทส แสดงเหมือน วิญญาณณักขันธนิทเทส

[๒. อุเปกขินทริยนิทเทส]

ปุจฉา อุเปกฺขินฺทฺริเยน เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ วิปฺปยุตฺตา ?

อุเบกขินทรีย์นี้ ประกอบกับ อุเบกขาสหคตจิต ๕๕ เจตสิก ๔๖ ได้

อุเบกขาสหคตจิตตุปบาท เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ เวทนินทริยจิตตุปบาท ๔ ที่เหลือ และรูป ๒๘ นิพพาน

เวทนินทริยจิตตุปบาท ๔ ที่เหลือ และรูป ๒๘ นิพพาน เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา น เกหิจิ ขนฺเธหิ น เกหิจิ อายตเนหิ ปญฺจหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

เวทนินทริยจิตตุปบาท ๔ ที่เหลือ และรูป ๒๘ นิพพาน เหล่านี้ ไม่เป็นวิปปยุตกับ ขันธ์ อายตน อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่เป็นวิปปยุตกับวิญญาณธาตุ ๕ คือ จักขุ-โสต-ฆาน-ชิวหาวิญญาณธาตุ มโนธาตุ

จบอินทริยนิทเทส

[๕. ปฏิจจสมุปปาทนิทเทส]

ปฏิจจสมุปปาทนิทเทสมี ๓ อย่าง

๑. วิญญาณนิทเทส แสดงเหมือนวิญญาณกขันธนิทเทส

[๒. ผัสสนิทเทส]

ปุจฉา สพายตนปจฺจยา ผสฺเสน เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

ผัสสซึ่งเกิดขึ้นโดยอาศัยสฬายตนเป็นเหตุนี้ ประกอบกับ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๑ (เว้นผัสส) ได้

จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูป ๒๘ นิพพาน

รูป ๒๘ นิพพาน เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา จตูหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน สตฺตหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

รูป ๒๘ นิพพาน เหล่านี้ ฯลฯ

๓. เวทนานิทเทส แสดงเหมือนเวทนากขันธนิทเทส

ฯลฯ

จบปฏิจจสมุปปาทนิทเทส

จบขันธาทินิทเทส

[๒. ผัสสสัตตกราสีนิทเทส]

ผัสสสัตตกราสีนิทเทสมี ๗ อย่าง

๑. ผัสสนิทเทส ๔. เจตนานิทเทส ๗. มนสิการนิทเทส แสดงเหมือนสังขารักขันธนิทเทส ๒. เวทนานิทเทส แสดงเหมือนเวทนากขันธนิทเทส ๓. สัญญานิทเทสแสดงเหมือนสัญญากขันธนิทเทส ๕. จิตตนิทเทส แสดงเหมือนวิญญาณักขันธนิทเทส

[๖. อธิโมกขนิทเทส]

ปุจฉา อธิโมกฺเขน เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ วิปฺปยุตฺตา ?

อธิโมกข์นี้ ประกอบกับ จิต ๗๘ เจตสิก ๕๐ ได้

จิต ๗๘ เจตสิก ๕๑ เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ทวิปัญจวิญญาณจิตตุปบาท วิจิกิจฉาสัมปยุตตจิตตุปบาท และรูป ๒๘ นิพพาน

ทวิปัญจวิญญาณจิตตุปบาท วิจิกิจฉาสัมปยุตตจิตตุปบาท และรูป ๒๘ นิพพาน เหล่านี้ ไม่ประกอบกับขันธ์ อายตน ธาตุ เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา น เกหิจิ ขนฺเธหิ น เกหิจิ อายตเนหิ เอกาย ธาตุยา วิปฺปยุตฺตา ฯ

ทวิปัญจวิญญาณจิตตุปบาท วิจิกิจฉาสัมปยุตตจิตตุปบาท และรูป ๒๘ นิพพาน เหล่านี้ ไม่เป็นวิปปยุตกับ ขันธ์ อายตน อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่เป็นวิปปยุตกับมโนธาตุ

จบผัสสสัตตกราสีนิทเทส

จบอัพภันตรมาติกานิทเทส

[๒. พาหิรมาติกานิทเทส]

พาหิรมาติกานิทเทสมี ๒ อย่าง คือ

๑. ติกมาติกานิทเทส ๒. ทุกมาติกานิทเทส

ติกมาติกานิทเทสมี ๓ บท

[๑. อทุกขมสุขายเวทนายสัมปยุตตปทนิทเทส]

ปุจฉา อทุกฺขมสุขาย เวทนาย สมฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ วิปฺปยุตฺตา ?

สภาวธรรมที่ประกอบกับเวทนาที่ไม่ใช่ทุกข์ไม่ใช่สุขนี้ ประกอบกับ อุเบกขาเวทนา ได้

อุเบกขาสหคตจิต ๕๕ เจตสิก ๔๗ เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ สุข-ทุกข-โสมนัสส-โทมนัสสหคตจิตตุปบาท และรูป ๒๘ นิพพาน

สุข-ทุกข-โสมนัสส-โทมนัสสสหคตจิตตุปบาท และรูป ๒๘ นิพพาน เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา น เกหิจิ ขนฺเธหิ น เกหิจิ อายตเนหิ ปญฺจหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สุข-ทุกข-โสมนัสส-โทมนัสสสหคตจิตตุปบาท และรูป ๒๘ นิพพาน เหล่านี้ ไม่เป็น วิปปยุตกับ ขันธ์ อายตน อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่เป็นวิปปยุตกับ วิญญาณธาตุ ๕ คือ จักขุ-โสต-ฆาน-ชิวหาวิญญาณธาตุ มโนธาตุ

[๒. สวิตักกสวิจารปทนิทเทส]

ปุจฉา สวิตกฺกสวิจาเรหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ วิปฺปยุตฺตา ?

สภาวธรรมที่เกิดพร้อมกับวิตกวิจาร เหล่านี้ ประกอบกับ วิตกเจตสิก วิจารเจตสิก ได้

สวิตักกสวิจารจิต ๕๕ เจตสิก ๕๒ เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ อวิตักกอวิจารจิต ๕๕ เจตสิก ๓๖ และรูป ๒๘ นิพพาน

อวิตักกอวิจารจิตตุปบาท รูป ๒๘ นิพพาน เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา น เกหิจิ ขนฺเธหิ น เกหิจิ อายตเนหิ เอกาย ธาตุยา วิปฺปยุตฺตา ฯ

อวิตักกอวิจารจิตตุปบาท รูป ๒๘ นิพพาน เหล่านี้ ไม่เป็นวิปปยุตกับ ขันธ์ อายตน อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่เป็นวิปปยุตกับ มโนธาตุ ๑

(๓) อุเบกขาสหคตปทนิทเทส แสดงเหมือนกับอทุกขมสุขายเวทนายสัมปยุตต-ปทนิทเทส

จบติกมาติกานิทเทส

[๒. ทุกมาติกานิทเทส]

ทุกมาติกานิทเทสมี ๑๐ บท คือ

มหันตรทุก ๗ บท บีฏฐิทุก ๓ บท

มหันตรทุกนิทเทส

๑. จิตตปทนิทเทส แสดงเหมือนวิญญาณักขันธนิทเทส

[๒. เจตสิกปทนิทเทส]

ปุจฉา เจตสิเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ วิปฺปยุตฺตา ?

เจตสิก ๕๒ เหล่านี้ ประกอบกับ จิต ๘๙ ได้

จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูป ๒๘ นิพพาน

รูป ๒๘ นิพพาน เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา จตูหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน สตฺตหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

รูป ๒๘ นิพพาน เหล่านี้ ฯลฯ

ตั้งแต่ (๓) จิตตสัมปยุตตปทนิทเทส เป็นต้น จนถึง (๗) จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานานุปริวัตติปทนิทเทส ทั้ง ๕ บทนี้ แสดงเหมือนกับ เจตสิกปทนิทเทส

[๘. สวิตักกปทนิทเทส]

ปุจฉา สวิตกฺเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ วิปฺปยุตฺต ?

สภาวธรรมที่เกิดพร้อมกับวิตกนี้ ประกอบกับ วิตกเจตสิก ได้

สวิตักกจิต ๕๕ เจตสิก ๕๒ เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ อวิตักกจิตตุปบาท ๖๖ และรูป ๒๘ นิพพาน

อวิตักกจิตตุปบาท รูป ๒๘ นิพพาน เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา น เกหิจิ ขนฺเธหิ น เกหิจิ อายตเนหิ เอกาย ธาตุยา วิปฺปยุตฺตา ฯ

อวิตักกจิตตุปบาท รูป ๒๘ นิพพาน เหล่านี้ ไม่เป็นวิปยุตตกับ ขันธ์ อายตน อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่เป็นวิปปยุตกับมโนธาตุ ๑

[๙. สวิจารปทนิทเทส]

ปุจฉา สวิจาเรหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ วิปฺปยุตฺตา ?

สภาวธรรมที่เกิดพร้อมกับวิจารนี้ ประกอบกับ วิจารเจตสิก ได้

สวิจารจิต ๖๖ เจตสิก ๕๒ เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ อวิจารจิตตุปบาท ๕๕ และรูป ๒๘ นิพพาน

อวิจารจิตตุปบาท รูป ๒๘ นิพพาน เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา น เกหิจิ ขนฺเธหิ น เกหิจิ อายตเนหิ เอกาย ธาตุยา วิปฺปยุตฺตา ฯ อวิจารจิตตุปบาท รูป ๒๘ นิพพาน เหล่านี้ ฯลฯ

(๑๐) อุเบกขาสหคตปทนิทเทส แสดงเหมือนกับอทุกขมสุขายเวทนายสัมปยุตตปทนิทเทส

จบทุกมาติกานิทเทส

จบพาหิรมาติกานิทเทส

จบสัตตมนยนิทเทส

[๘. อัฏฐมนยวิปปยุตเตนสัมปยุตตปทนิทเทส]

คาถาแสดงบทที่พระพุทธองค์ไม่ทรงแสดงในอัฏฐมยนนิทเทส

๑. ธมฺมายตนํ ธมฺมธาตุ อถ ชีวิตํ นามรูปํ
สพฺพายนํ ชาติ ชรามรณํ เทฺว จ ติเก น ลพฺภเร ฯ

๒. ปจฺจนฺตเร สตฺต จ โคจฺฉเก ทส อปรนฺเต
จุทฺทส ฉ จ มตฺถเก อิจฺเจเต สตฺต จตฺตาลีส ธมฺมา
สมุจฺเฉเท น ลพฺภนฺติ โมฆปุจฺ ฉเกน จ ฯ

บทที่พระพุทธองค์ไม่ทรงแสดงในอัฏฐมนยนิทเทส และจุททสมนยนิทเทส มี ๔๗ บท คือ

๑. ธัมมายตน ธัมมธาตุ ชีวิต นามรูป สฬายตน ชาติ ชรา มรณ ในติก ๒ บท คือ อัชฌัตตพหิทธบท อนิทัสสนอัปปฏิฆบท

๒. ในจูฬันตรทุก ๗ บท คือ สัปปัจจยบท สังขตบท อนิทัสสนบท อัปปฏิฆบท อรูปีบท เกนจิวิญเญยยบท นเกนจิวิญเญยยบท

ในโคจฉก ๑๐ คือ นเหตุบท โนอาสวบท โนสัญโญชนบท โนคันถบท โนโอฆบท โนโยคบท โนนีวรณบท โนปรามาสบท โนอุปาทานบท โนกิเลสบท

ในมหันตรทุก ๑๔ บท คือ โนจิตตบท อเจตสิกบท จิตตสมุฏฐานบท โนจิตต-สมุฏฐานบท จิตตสหภุบท โนจิตตสหภุบท จิตตานุปริวัตติบท โนจิตตานุปริวัตติบท โนจิตตสังสัฏฐสมุฏฐานบท โนจิตตสังสัฏฐสมุฏฐานสหภุบท โนจิตตสังสัฏฐสมุฏฐานานุ-ปริวัตติบท อัชฌัตติกบท พาหิรบท โนอุปาทาบท

ในปีฏฐิทุก ๖ บท คือ อวิตักกบท อวิจารบท อัปปีติกบท นปีติสหคตบท นสุขสหคตบท นอุเบกขาสหคตบท รวม ๔๗ บท

เมื่อพระองค์ทรงแสดงสัตมนยนิทเทสจบลงแล้ว ทรงแสดงอัฏฐมนยนิทเทสต่อไป

ธรรมที่พระองค์ทรงแสดงในอัฏฐมนยนิทเทส เป็นธรรมที่ไม่มีสัมปยุตตธรรม และไม่กลับประธานบท ไม่มีการแสดงขันธ์ อายตน ธาตุ ที่ใช้ศัพท์ว่า เกหิจิ

อัฏฐมนยนิทเทสมี ๒ อย่าง คือ

๑. อัพภันตรมาติกานิทเทส ๒. พาหิรมาติกนิทเทส

พระองค์ทรงแสดงอัพภันตรมาติกานิทเทสก่อน แล้วทรงแสดงพาหิรมาติกา-นิทเทส ต่อไป

[๑. อัพภันตรมาติกานิทเทส]

อัพภันตรมาติกานิทเทสมี ๒ อย่าง คือ

๑. ขันธานิทเทส ๒. ผัสสสัตตกราสีนิทเทส

พระองค์ทรงแสดงขันธานิทเทสก่อน แล้วทรงแสดงผัสสสัตตกราสีนิทเทสต่อไป

[๑. ขันธานิทเทส]

พระองค์ทรงแสดงขันธนิทเทสก่อน แล้วทรงแสดงอายตนนิทเทสเป็นต้น ต่อไปตามลำดับ

[๑. ขันธนิทเทส]

ปุจฉา รูปกฺขนฺเธน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ขนฺเธหิ กตีหายตเนหิ กตีหิ ธาตูหิ สมฺปยุตฺตา ?

รูปขันธ์นี้ ไม่ประกอบกับ นามขันธ์ ๔

นามขันธ์ ๔ เหล่านี้ ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ ได้เท่าไร

วิสัชนา นตฺถิ ฯ ไม่มี

ปุจฉา เวทนากฺขนฺเธน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

เวทนาขันธ์นี้ ไม่ประกอบกับ รูป ๒๘ นิพพาน

รูป ๒๘ นิพพาน เหล่านี้ ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ ได้เท่าไร

วิสัชนา นตฺถิ ฯ ไม่มี

ในนยที่ ๘ นี้ คำปุจฉาจะเป็นประการใดก็ตาม คำวิสัชนาจะมีแต่คำว่า นตฺถิ อย่างเดียวเท่านั้น ฉะนั้นต่อไปจะแสดงแต่ปุจฉาเท่านั้น

นามขันธ์ ๓ ที่เหลือ แสดงเช่นเดียวกับเวทนาขันธ์

[๒. อายตนนิทเทส]

ปุจฉา จกฺขายตเนน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

จักขายตนนี้ ไม่ประกอบกับ นามขันธ์ ๔ ฯลฯ

โอฬาริกายตน ๙ ที่เหลือ แสดงเช่นเดียวกับจักขายตน

ปุจฉา มนายตเนน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

มนายตนนี้ ไม่ประกอบกับ รูป ๒๘ นิพพาน ฯลฯ

[๓. ธาตุนิทเทส]

ปุจฉา จกฺขุธาตุยา เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

จักขุธาตุนี้ ไม่ประกอบกับ นามขันธ์ ๔ ฯลฯ

โอฬาริกธาตุ ๙ ที่เหลือ แสดงเช่นเดียวกับจักขุธาตุ

ปุจฉา จกฺขุวิญฺญาณธาตุยา เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?
จักขุวิญญาณธาตุนี้ ไม่ประกอบกับฉวิญญาณธาตุจิตตุปปาทที่เหลือ รูป นิพพาน ฯลฯ
วิญญาณธาตุ ๖ ที่เหลือ แสดงเช่นเดียวกับจักขุวิญญาณธาตุ

[๔. สัจจนิทเทส]

ปุจฉา ทุกฺขสจฺเจน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?
ทุกขสัจจนี้ ไม่ประกอบกับ โลกุตตรจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา สมุทยสจฺเจน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?
สมุทยสัจจนี้ ไม่ประกอบกับ โทสมูล-โมหมูล-กุศล-วิบาก-กิริยา จิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา นิโรธสจฺเจน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?
นิโรธสัจจนี้ ไม่ประกอบกับ นามขันธ์ ๔ ฯลฯ

ปุจฉา มคฺคสจฺเจน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?
มัคคสัจจนี้ ไม่ประกอบกับ โลกีย-ผลจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

[๕. อินทริยนิทเทส]

ปุจฉา จกฺขุนฺทฺริเยน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?
จักขุนทรีย์นี้ ไม่ประกอบกับ นามขันธ์ ๔ ฯลฯ
ตั้งแต่โสตินทรีย์เป็นต้น จนถึงปุริสินทรีย์เป็นที่สุด แสดงเช่นเดียวกับจักขุนทรีย์

ปุจฉา มนินฺทฺริเยน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?
มนินทรีย์นี้ ไม่ประกอบกับ รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา สุขินฺทฺริเยน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?
สุขินทรีย์นี้ ไม่ประกอบกับ ทุกข – โสมนัสส – โทมนัสส – อุเบกขาสหคต – จิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ
เวทนินทรีย์ ๔ ที่เหลือ แสดงเช่นเดียวกับสุขินทรีย์

ปุจฉา สทฺธินฺทฺริเยน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

สัทธินทรีย์นี้ ไม่ประกอบกับ อโสภณจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา วีริยินฺทฺริเยน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิริยินทรีย์นี้ ไม่ประกอบกับ อวิริยจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา สตินฺทฺริเยน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

สตินทรีย์นี้ ไม่ประกอบกับ อโสภณจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา สมาธินฺทฺริเยน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

สมาธินทรีย์นี้ ไม่ประกอบกับ อวิริยจิตตุปปาท วิจิกิจฉาสัมปยุตตจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา ปญฺญินฺทฺริเยน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เย ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

ปัญญินทรีย์นี้ ไม่ประกอบกับ อโสภณจิตตุปปาท ญาณวิปปยุตตจิตตุปปาท โลกุตตรจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริเยน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

อนัญญาตัญญัสสามีตินทรีย์นี้ ไม่ประกอบกับ โลกียจิตตุปปาท มัคคจิตตุปปาท เบื้องบน ๓ ผลจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา อญฺญินฺทฺริเยน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

อัญญินทรีย์นี้ ไม่ประกอบกับโลกียจิตตุปปาท โสดาบัตติมัคคจิตตุปปาท อรหัตตผลจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา อญฺญาตาวินฺทฺริเยน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

อัญญาตาวินทรีย์นี้ ไม่ประกอบกับโลกียจิตตุปปาท มัคคจิตตุปปาท ผลจิตตุปปาทเบื้องต่ำ ๓ รูป นิพพาน ฯลฯ

[๖. ปฏิจจสมุปปาทนิทเทส]

ปุจฉา อวิชฺชาย เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

อวิชชานี้ไม่ประกอบกับ กุศล-วิบาก-กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขาเรหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

สังขารที่เกิดขึ้นอาศัยอวิชชาเป็นเหตุนี้ ไม่ประกอบกับโลกียวิบาก–กิริยา–โลกุตตรจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาเณน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิญญาณที่เกิดขึ้นโดยอาศัยสังขารเป็นเหตุนี้ ไม่ประกอบกับ รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา สพายตนปจฺจยา ผสฺเสน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

ผัสสที่เกิดขึ้นโดยอาศัยสพายตนเหตุนี้ ไม่ประกอบกับ รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา ผสฺสปจฺจยา เวทนาย เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

เวทนาที่เกิดขึ้นโดยอาศัยผัสสเป็นเหตุนี้ ไม่ประกอบกับ รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา เวทนาปจฺจยา ตณฺหาย เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

ตัณหาที่เกิดขึ้นโดยอาศัยเวทนาเป็นเหตุนี้ ไม่ประกอบกับ โทสมูล–โมหมูล–กุศล–วิบาก–กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา ตณฺหาปจฺจยา อุปาทาเนน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

อุปาทานที่เกิดขึ้นโดยอาศัยตัณหาเป็นเหตุนี้ ไม่ประกอบกับ โทสมูล–โมหมูล–กุศล–วิบาก–กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา กมฺมภเวน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

กัมมภวนี้ ไม่ประกอบกับ โลกียวิบาก – กิริยา – โลกุตตรจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา อุปปตฺติภเวน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

อุปบัติภวนี้ ไม่ประกอบกับ กุศล–อกุศล–กิริยา–ผลจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา กามภเวน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?
กามภวนี้ ไม่ประกอบกับ จิต เจตสิกที่เป็นรูปภว อรูปภว กุศล-อกุศล-กิริยา-ผลจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา รูปภเวน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?
รูปภวนี้ ไม่ประกอบกับ จิต เจตสิก ที่เป็นกามภว อรูปภว กุศล-อกุศล-กิริยา-ผลจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา อรูปภเวน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?
อรูปภวนี้ ไม่ประกอบกับ กามภว รูปภว กุศล-อกุศล-กิริยา-ผลจิตตุปปาท จิตตชรูป อุตุชรูป อาหารชรูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา อสญฺญีภเวน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?
อสัญญีภวนี้ ไม่ประกอบกับ จิต เจตสิก ที่เป็นสัญญีภว และเนวสัญญี-นาสัญญีภว กุศล-อกุศล-กิริยา-ผลจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา เนวสญฺญีนาสญฺญีภเวน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?
เนวสัญญีนาสัญญีภวนี้ ไม่ประกอบกับ สัญญีภว อสัญญีภว กุศล-อกุศล-กิริยา-ผลจิตตุปปาท จิตตชรูป อุตุชรูป อาหารชรูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา เอกโวการภเวน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?
เอกโวการภวนี้ ไม่ประกอบกับ จตุโวการภว จิต เจตสิกที่เป็นปัญจโวการภว กุศล - อกุศล - กิริยา - ผลจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา จตุโวการภเวน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?
จตุโวการภวนี้ ไม่ประกอบกับ เอกโวการภว ปัญจโวการภว กุศล - อกุศล - กิริยา - ผลจิตตุปปาท จิตตชรูป อุตุชรูป อาหารชรูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา ปญฺจโวการภเวน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?
ปัญจโวการภวนี้ ไม่ประกอบกับ จตุโวการภว กุศล - อกุศล - กิริยา - ผลจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา โสเกน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

โสกนี้ ไม่ประกอบกับ สุข – ทุกข – โสมนัสส – อุเบกขาสหคตจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา ปริเทเวน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

ปริเทวนี้ ไม่ประกอบกับ จิต เจตสิก ฯลฯ

ปุจฉา ทุกฺเขน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

ทุกข์นี้ ไม่ประกอบกับ สุข – โสมนัสส – โทมนัสส – อุเบกขาสหคตจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

โทมนัสส แสดงเหมือนโสก

ปุจฉา อุปายาเสน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

อุปายาสนี้ ไม่ประกอบกับ โลภมูล – โมหมูล – กุศล – วิบาก – กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา สติปฏฺฐาเนน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

สติปัฏฐานนี้ ไม่ประกอบกับ โลกียจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา สมฺมปฺปธาเนน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

สัมมัปธานนี้ ไม่ประกอบกับ โลกีย – ผลจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา อิทฺธิปาเทน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

อิทธิบาทนี้ ไม่ประกอบกับ โลกีย – ผลจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา ฌาเนน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

ฌานนี้ ไม่ประกอบกับ กามจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา อปฺปมญฺญาย เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

อัปปมัญญานี้ ไม่ประกอบกับ กาม – อรูป – โลกุตตรจิตตุปบาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา ปญฺจหิ อินฺทฺริเยหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?
บัญจินทรีย์นี้ ไม่ประกอบกับ โลกียจิตตุปปบาท รูป นิพพาน ฯลฯ
พล โพชฌงค์ มัคค แสดงเช่นเดียวกับบัญจินทรีย์

จบบันธาทินิทเทส

ผัสสสัตตกราสีนิทเทส

ปุจฉา ผสฺเสน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?
ผัสสนี้ ไม่ประกอบกับ รูป นิพพาน ฯลฯ
เวทนา สัญญา เจตนา จิต มนสิการ แสดงเช่นเดียวกับผัสส

ปุจฉา อธิโมกฺเขน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?
อธิโมกข์นี้ ไม่ประกอบกับ ทวิบัญจวิญญาณจิตตุปปาท วิจิกิจฉาสัมปยุตต-
จิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

จบผัสสสัตตกราสีนิทเทส

จบอัพภันตรมาติกานิทเทส

พาหิรมาติกานิทเทส

ติกมาติกานิทเทส

ปุจฉา กุสเลหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?
กุศลธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ อกุศล – วิบาก – กิริยาจิตตุปปาท รูป
นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา อกุสเลหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?
อกุศลธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ กุศล – วิบาก – กิริยาจิตตุปปาท รูป
นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา อพฺยากเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?
อพยากตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ อกุศล – กุศลจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา สุขาย เวทนาย สมฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

สุขายเวทนายสัมปยุตตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ทุกข – โทมนัสส – อุเบกขา สหคตจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา ทุกฺขาย เวทนาย สมฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

ทุกขายเวทนายสัมปยุตตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ สุข – โสมนัสส – อุเบกขา สหคตจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา อทุกฺขมสุขาย เวทนาย สมฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

อทุกขมสุขายเวทนายสัมปยุตตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ สุข – ทุกข – โสมนัสส – โทมนัสสหคตจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา วิปาเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิปากธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ อกุสล – กุศล – กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา วิปากธมฺมธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิปากธัมมธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ วิบาก – กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา เนววิปากนวิปากธมฺมธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

เนววิปากนวิปากธัมมธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ อกุศล – กุศล – วิบาก – จิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา อุปาทินฺนุปาทานิเยหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

อุปาทินนุปาทานิยธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ อกุศล – กุศล – กิริยา – ผล – จิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา อนุปาทินฺนุปาทานิเยหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

อนุปาทินนุปาทานิยธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกียวิบาก – โลกุตตรจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา อนุปาทินฺนานุปาทานิเยหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

อนุปาทินนอนุปาทานิยธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกียจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา สงฺกิลิฏฺฐสงฺกิเลสิเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

สังกิลิฏฐสังกิเลสิกธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ กุศล – วิบาก – กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา อสงฺกิลิฏฺฐกิเลสิเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

อสังกิลิฏฐสังกิเลสิกธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ อกุศล – โลกุตตรจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา อสงฺกิลิฏฺฐอสงฺกิเลสิเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

อสังกิลิฏฐอสังกิเลสิกธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกียจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา สวิตกฺกสวิจาเรหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

สวิตักกสวิจารธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ทวิปัญจวิญญาณ – ทุติยฌาน – ตติยฌาน – จตุตถฌาน – ปัญจมฌานจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา อวิตกฺกวิจารมตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

อวิตักกวิจารมัตตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ทวิปัญจวิญญาณ – ตติยฌาณ – จตุตถฌาน – ปัญจมฌานจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา อวิตกฺกอวิจาเรหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

อวิตักกอวิจารธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ กามจิต ๔๔ (เว้นทวิปัญจวิญญาณ) – ปฐมมฌานจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา ปีติสหคเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

ปีติสหคตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ สุข–ทุกข–โทมนัสส–อุเบกขาสหคต–จตุตถฌานจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา สุขสหคเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

สุขสหคตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ทุกข – โทมนัสส – อุเบกขาสหคตจิต-ตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา อุเปกฺขาสหคเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

อุเปกขาสหคตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ สุข–ทุกข–โสมนัสส–โทมนัสส-สหคตจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา ทสฺสเนนปหาตพฺเพหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

ทัสสเนนปหาตัพพธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ทิฏฐิคตวิปปยุตต และโทส-มูลจิตตุปปาท (ที่นอกจากอปายคมนิย) อุทธัจจสัมปยุตต–กุศล–วิบาก–กิริยา-จิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา ภาวนายปหาตพฺเพหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา–เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

ภาวนายปหาตัพพธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ทิฏฐิคตสัมปยุตต – วิจิกิจฉา สัมปยุตตจิตตุปปาท ทิฏฐิคตวิปปยุตต และ โทสมูลจิตตุปปาท (ที่เป็นอปาย-คมนิย) กุศล–วิบาก–กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา เนวทสฺสเนนนภาวนายปหาตพฺเพหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

เนวทัสสเนนนภาวนายปหาตัพพธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ อกุศล จิตตุปปาท ฯลฯ

ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม แสดงเหมือนกับทัสสเนนปหาตัพพธรรม

ภาวนายปหาตัพพเหตุกธรรม แสดงเหมือนกับภาวนายปหาตัพพธรรม

ปุจฉา เนวทสฺสเนนนภาวนายปหาตพฺพเหตุเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

เนวทัสสเนนนภาวนายปหาตัพพเหตุกธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลภมูล-โทสมูลจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา อาจยคามีหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

อาจยาคามิธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ วิบาก – กิริยา – มัคคจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา อปจยคามีหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

อปจยคามิธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกีย–ผลจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา เนวาจยคามินาปจยคามีหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

เนวาจยคามินาปจยคามิธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ อกุศล–กุศล จิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา เสกฺเขหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

เสกขธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกีย–อรหัตผลจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา อเสกฺเขหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

อเสกขธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกีย – โลกุตตร (เว้นอรหัตตผล) จิต-ตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา เนวเสกฺขานาเสกฺเขหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

เนวเสกขานาเสกขธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกุตตรจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา ปริตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

ปริตตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ มหัคคต – โลกุตตรจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา มหคฺคเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

มหัคคตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ กาม–โลกุตตรจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา อปฺปมาเณหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

อัปปมาณธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกียจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา ปริตฺตารมฺมเณหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

ปริตตารัมมณธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ มหัคคตารัมมณธรรม อัปปมาณารัมมณธรรม บัญญัตตารัมมณธรรม รูป นิพพาน ฯลฯ

มหัคคตารัมมณธรรม และ อัปปมาณารัมมณธรรม แสดงทำนองเดียวกับ ปริตตารัมมณธรรม (ทั้ง ๓ บทนี้ ให้ศึกษาดูองค์ธรรมใน ธัมมสังคณี)

ปุจฉา หีเนหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

หีนธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ กุศล–วิบาก–กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา มชฺฌิเมหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

มัชฌิมธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ อกุศล–โลกุตตรจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา ปณีเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

ปณีตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกียจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา มิจฺฉตฺตนิยเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?
มิจฉัตตนิยตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ สัมมัตตนิยตธรรม อนิยตธรรม ฯลฯ สัมมัตตนิยตธรรม และ อนิยตธรรม แสดงทำนองเดียวกับมิจฉัตตนิยตธรรม (ทั้ง ๓ บทนี้ ขอให้ดูองค์ธรรมในธัมมสังคณี)

ปุจฉา มคฺคารมฺมเณหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?
มัคคารัมมณธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ จิต ๘๕ จิตตุปปาท (เว้นมหากิริยาญาณสัมปยุต กิริยาอภิญญา และมโนทวาราวัชชน มหากุศลญาณสัมปยุต อภิญญากุศลของผลเสกขบุคคล) รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา มคฺคเหตุเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?
มัคคเหตุกธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกีย-ผลจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา มคฺคาธิปตีหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?
มัคคาธิปติธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ จิต ๘๑ จิตตุปปาท (เว้นมหากิริยาญาณสัมปยุต ๔ มัคคจิต ๔ และมหากุศลญาณสัมปยุต ๔ ของผลเสกขบุคคล) รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา อุปฺปนฺเนหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?
อุปบันนธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ ที่เป็นอดีต อนาคต ฯลฯ

ปุจฉา อนุปฺปนฺเนหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?
อนุปบันนธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ ที่เป็นปัจจุบัน อดีต และ วิบากจิตตุปปาท ที่เป็นอนาคต ฯลฯ

ปุจฉา อุปฺปาทีหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?
อุปปาทิธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ ที่เป็นปัจจุบัน อดีต และอกุศล-กุศล-กิริยาจิตตุปปาท ที่เป็นอนาคต ฯลฯ

ปุจฉา อตีเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?
อดีตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ ที่เป็นปัจจุบัน อนาคต ฯลฯ

ปุจฉา อนาคเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?
อนาคตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ ที่เป็นปัจจุบัน อดีต ฯลฯ

ปุจฉา ปจฺจุปฺปนฺเนหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?
ปัจจุบันนธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ ที่เป็นอดีต อนาคต ฯลฯ

ปุจฉา อตีตารมฺมเณหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?
อดีตารัมมณธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ อนาคตารัมมณธรรม ปัจจุปปันนารัมมณธรรม อัปปมาณารัมมณธรรม บัญญัตตารัมมณธรรม รูป นิพพาน ฯลฯ อนาคตารัมมณธรรม และ ปัจจุปปันนารัมมณธรรม แสดงเช่นเดียวกับอดีตารัมมณธรรม (ทั้ง ๓ บทนี้ ขอให้ดูองค์ธรรมในธัมมสังคณี)

ปุจฉา อชฺฌตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?
อัชฌัตตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ ที่เป็นพหิทธสันดาน ฯลฯ

ปุจฉา พหิทฺเธหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?
พหิทธธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ ที่เป็นอัชฌัตตสันดาน

ปุจฉา อชฺฌตฺตารมฺมเณหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?
อัชฌัตตารัมมณธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ พหิทธารัมมณธรรม นัตถิภาวบัญญัตตารัมมณธรรม รูป นิพพาน ฯลฯ
พหิทธารัมมณธรรม แสดงเช่นเดียวกับอัชฌัตตารัมมณธรรม

ปุจฉา อชฺฌตฺตพหิทฺธารมฺมเณหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

อัชฌัตตพหิทธารัมมณธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ อัชฌัตตารัมมณธรรม (แน่นอน) พหิทธารัมมณธรรม (แน่นอน) นัตถิภาวบัญญัตตารัมมณธรรม รูป นิพพาน ฯลฯ

(ทั้ง ๓ บทนี้ ขอให้ดูองค์ธรรมในธัมมสังคณี)

ปุจฉา สนิทสฺสนสปฺปฏิเฆหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

สนิทัสสนสัปปฏิฆธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ ฯลฯ

ปุจฉา อนิทสฺสนสปฺปฏิเฆหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

อนิทัสสนสัปปฏิฆธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ ฯลฯ

จบติกมาติกานิทเทส

ทุกมาติกานิทเทส

ปุจฉา เหตูหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

เหตุธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ อเหตุกจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา สเหตุเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

สเหตุกธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ อเหตุกจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา อเหตุกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

อเหตุกธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ สเหตุกจิต ๖๙ จิตตุปปาท (เว้นโมหมูลจิต ๒) ฯลฯ

ปุจฉา เหตุสมฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

เหตุสัมปยุตตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ อเหตุกจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา เหตุวิปฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

เหตุวิปปยุตตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ สเหตุจิต ๖๙ จิตตุปปาท (เว้นโมหมูลจิต ๒) ฯลฯ

ปุจฉา เหตูหิ เจว สเหตุเกหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

เหตุสเหตุกธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ อเหตุก-โมหมูลจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา สเหตุเกหิ เจว น จ เหตูหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

สเหตุกนเหตุธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ อเหตุกจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา เหตูหิ เจว เหตุสมฺปยุตฺเตหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

เหตุเหตุสัมปยุตตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ อเหตุก-โมหมูลจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา เหตุสมฺปยุตฺเตหิ เจว น จ เหตูหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

เหตุสัมปยุตตนเหตุธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ อเหตุกจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา น เหตุสเหตุเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

นเหตุสเหตุกธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ อเหตุกจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา น เหตุอเหตุเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

นเหตุอเหตุกธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ สเหตุกจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา อปฺปจฺจเยหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

อัปปัจจยธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ ฯลฯ

ปุจฉา อสงฺขเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

อสังขตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ ฯลฯ

ปุจฉา สนิทสฺสเนหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

สนิทัสสนธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ ฯลฯ

ปุจฉา สปฺปฏิฆหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

สัปปฏิฆธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ ฯลฯ

ปุจฉา รูปีหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

รูปีธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ ฯลฯ

ปุจฉา โลกิเยหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

โลกียธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกุตตรจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา โลกุตตเรหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

โลกุตตรธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกียจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา อาสเวหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

อาสวธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ กุศล – วิบาก – กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา สาสเวหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

สาสวธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกุตตรจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา อนาสเวหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

อนาสวธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกียจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา อาสวสมฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

อาสวสัมปยุตตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ กุศล – วิบาก – กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา อาสววิปฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

อาสววิปปยุตตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลภมูลจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา อาสเวหิ เจว สาสเวหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

อาสวสาสวธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ กุศล – วิบาก – กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา สาสเวหิ เจว โน จ อาสเวหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

สาสวโนอาสวธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกุตตรจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา อาสเวหิ เจว อาสวสมฺปยุตฺเตหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

อาสวอาสวสัมปยุตตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โทสมูล – โมหมูล – กุศล – วิบาก – กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา อาสวสมฺปยุตฺเตหิ เจว โน จ อาสเวหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

อาสวสัมปยุตตโนอาสวธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ กุศล – วิบาก – กิริยาจิต-ตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา อาสววิปฺปยุตฺเตหิ เจว สาสเวหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ
อาสววิปปยุตตสาสวธรรมเหล่านี้ไม่ประกอบกับ โลภมูล – โลกุตตรจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา อาสววิปฺปยุตฺเตหิ เจว อนาสเวหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ
อาสวิปปยุตตอนาสวธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกียจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา สญฺโญชเนหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ
สังโยชน์ธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ กุศล – วิบาก – กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา สญฺโญชนิเยหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ
สังโยชนียธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกุตตรจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา อสญฺโญชนิเยหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ
อสังโยชนียธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกียจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา สญฺโญชนสมฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ
สังโยชนสัมปยุตตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ กุศล – วิบาก – กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา สญฺโญชนวิปฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ
สังโยชนวิปปยุตตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลภมูล – โทสมูล – วิจิกิจฉา สัมปยุตตจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา สญฺโญชเนหิ เจว สญฺโญชนิเยหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ
สังโยชนสังโยชนียธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ กุศล – วิบาก – กิริยาจิตตุป-ปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา สญฺโญชนิเยหิ เจว โน จ สญฺโญชเนหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ
สังโยชนียโนสังโยชนธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกุตตรจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา สญฺโญชเนหิ เจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺเตหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ
สังโยชนสังโยชนสัมปยุตตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ อุทธัจจสัมปยุตต – กุศล – วิบาก – กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา สญฺโญชนสมฺปยุตฺเตหิ เจว โน จ สญฺโญชเนหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

สังโยชนสัมปยุตตโนสังโยชนธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ กุศล – วิบาก – กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา สญฺโญชนวิปฺปยุตฺเตหิ เจว สญฺโญชนิเยหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

สังโยชนวิปปยุตตสังโยชนิยธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลภมูล – โทสมูล – โลกุตตรจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา สญฺโญชนวิปฺปยุตฺเตหิ เจว อสญฺโญชนิเยหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

สังโยชนวิปปยุตตอสังโยชนิยธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกีย – จิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา คนฺเถหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

คันถธรรมเหล่านี้ไม่ประกอบกับ โมหมูล – กุศล – วิบาก – กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา คนฺถนิเยหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

คันถนิยธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกุตตรจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา อคนฺถนิเยหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

อคันถนิยธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกียจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา คนฺถสมฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

คันถสัมปยุตตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โมหมูล – กุศล – วิบาก – กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

คันถสัมปยุตตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โมหมูล – กุศล – วิบาก – กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา คนฺถวิปปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

คันถวิปปยุตตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ทิฏฐิคตสัมปยุตต จิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา คนฺเถหิ เจว คนฺถนิเยหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

คันถคันถนิยธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โมหมูล – กุศล – วิบาก – กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา คุนถนิเยหิ เจว โน จ คนฺเถหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

คันถนิยโนคันถธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกุตตรจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา คนฺเถหิ เจว คนฺถสมฺปยุตฺเตหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

คันถคันถสัมปยุตตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ทิฏฐิคตวิปปยุตต – โทสมูล – โมหมูล – กุศล – วิบาก – กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา คนฺถสมฺปยุตฺเตหิ เจว โน จ คนฺเถหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

คันถสัมปยุตตโนคันถธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โมหมูล – กุศล – วิบาก – กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา คนฺถวิปฺปยุตฺเตหิ เจว คนฺถนิเยหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

คันถวิปปยุตตคันถนิยธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ทิฏฐิคตสัมปยุตต – โลกุตตรจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา คนฺถวิปฺยุตฺเตหิ เจว อคนฺถนิเยหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

คันถวิปปยุตตอคันถนิยธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกียจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา โอเฆหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

โอฆธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ กุศล – วิบาก – กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา โอฆนิเยหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

โอฆนิยธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกุตตรจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา อโนฆนิเยหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

อโนฆนิยธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกียจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา โอฆสมฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

โอฆสัมปยุตตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ กุศก–วิบาก–กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา โอฆวิปฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

โอฆวิปปยุตตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลภมูลจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา โอเฆหิ เจว โอฆนิเยหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

โอฆโอฆนิยธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ กุศล-วิบาก-กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา โอฆนิเยหิ เจว โน จ โอเฆหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

โอฆนิยโนโอฆธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกุตตรจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา โอเฆหิ เจว โอฆสมฺปยุตฺเตหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

โอฆโอฆสัมปยุตตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โทสมูล – โมหมูล – กุศล – วิบาก-กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา โอฆสมฺปยุตฺเตหิ เจว โน จ โอเฆหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

โอฆสัมปยุตตโนโอฆธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ กุศล – วิบาก – กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา โอฆวิปฺปยุตฺเตหิ เจว โอฆนิเยหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

โอฆวิปปยุตตโอฆนิยธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลภมูล – โลกุตตรจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา โอฆวิปฺปยุตฺเตหิ เจว อโนฆนิเยหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

โอฆวิปปยุตตอโนฆนิยธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกียจิตตุปปาท ฯลฯ

โยคโคจฉก แสดงเหมือน โอฆโคจฉกตามลำดับ

ปุจฉา นีวรเณหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

นีวรณธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ กุศล – วิบาก – กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา นีวรณิเยหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

นีวรณิยธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกุตตรจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา อนีวรณิเยหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

อนีวรณิยธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกียจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา นีวรณสมฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

นีวรณสัมปยุตตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ กุศล–วิบาก–กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา นีวรณวิปฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

นีวรณวิปปยุตตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ อกุศลจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา นีวรเณหิ เจว นีวรณิเยหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

นีวรณนีวรณิยธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ กุศล – วิบาก – กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา นีวรณิเยหิ เจว โน จ นีวรเณหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

นีวรณิยโนนีวรณธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกุตตรจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา นีวรเณหิ เจว นีวรสมฺปยุตฺเตหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

นีวรณนีวรณสัมปยุตตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ กุศล – วิบาก – กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา นีวรณสมฺปยุตฺเตหิ เจว โน จ นีวรเณหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

นีวรณสัมปยุตตโนนีวรณธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ กุศล – วิบาก – กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา นีวรณวิปฺปยุตฺเตหิ เจว นีวรณิเยหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

นีวรณวิปปยุตตนีวรณิยธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ อกุศล – โลกุตตรจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา นีวรณวิปฺปยุตฺเตหิ เจว อนีวรณิเยหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺม ฯลฯ

นีวรณวิปปยุตตอนีวรณิยธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกีย จิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา ปรามาเสหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

ปรามาสธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ทิฏฐิคตวิปปยุตต–โทสมูล–โมหมูล–กุศล–วิบาก–กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา ปรามฏฺเจหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

ปรามัฏฐธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกุตตรจิตตุปปบาท ฯลฯ

ปุจฉา อปรามฏฺเฐหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

อปรามัฏฐธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกียจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา ปรามาสสมฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

ปรามาสสัมปยุตตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ทิฏฐิคตวิปปยุตตจิต–โทสมูล–โมหมูล–กุศล–วิบาก–กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา ปรามาสวิปฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

ปรามาสวิปปยุตตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ทิฏฐิคตสัมปยุตต จิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา ปรามาเสหิ เจว ปรามฏฺเฐหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

ปรามาสปรามัฏฐธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ทิฏฐิคตวิปปยุตต – โทสมูล – โมหมูล–กุศล–วิบาก–กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา ปรามฏฺเฐหิ เจว โน จ ปรามาเสหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

ปรามัฏฐโนปรามาสธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกุตตรจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา ปรามาสวิปฺปยุตฺเตหิ เจว ปรามฏฺเฐหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

ปรามาสวิปปยุตตปรามัฏฐธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ทิฏฐิคตสัมปปยุตต–โลกุตตรจิตตุปาท ฯลฯ

ปุจฉา ปรามาสวิปฺปยุตฺเตหิ เจว อปรามฏฺเฐหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

ปรามาสวิปปยุตตอปรามัฏฐธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกียจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา สารมฺมเณหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

สารัมมณธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา อนารมฺมเณหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

อนารัมมณธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ จิต เจตสิก ฯลฯ

ปุจฉา จิตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

จิตตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา เจตสิเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

เจตสิกธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา จิตฺตสมฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

จิตตสัมปยุตตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา จิตฺตวิปฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

จิตตวิปปยุตตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ จิต เจตสิก ฯลฯ

ปุจฉา จิตฺตสංสฏฺเฐหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

จิตตสังสัฏฐธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา จิตฺตวิสංสฏฺเฐหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

จิตตวิสังสัฏฐธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ จิต เจตสิก ฯลฯ

ปุจฉา จิตฺตสංสฏฺจสมฺปฺจาเนหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา จิตฺตสංสฏฺจสมฺปฺจานสหภูหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานสหภุธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา จิตฺตสංสฏฺจสมฺปฺจานานุปริวตฺตีหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานานุปริวัตติธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา อุปาเทหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

อุปาทาธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ จิต เจตสิก ฯลฯ

ปุจฉา อุปาทินฺเนหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

อุปาทินนธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ อกุศล-กุศล-กิริยา-ผลจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา อนุปาทินฺเนหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

อนุปาทินนธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกียวิปากจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา อุปาทาเนหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

อุปาทานธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โทสมูล-โมหมูล-กุศล-วิบาก-กิริยา จิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา อุปาทานิเยหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ
อุปาทานิยธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกุตตรจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา อนุปาทานิเยหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ
อนุปาทานิยธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกียจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา อุปาทานสมฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ
อุปาทานสัมปยุตตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โทสมูล-โมหมูล-กุศล-วิบาก-กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา อุปาทานวิปฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ
อุปาทานวิปปยุตตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ทิฏฐิคตสัมปยุตตจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา อุปาทาเนหิ เจว อุปาทานิเยหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ
อุปาทานอุปาทานิยธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โทสมูล-โมหมูล-กุศล-วิบาก-กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา อุปาทานิเยหิ เจว โน จ อุปาทาเนหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ
อุปาทานิยโนอุปาทานธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกุตตรจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา อุปาทาเนหิ เจว อุปาทานสมฺปยุตฺเตหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ
อุปาทานอุปาทานสัมปยุตตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ทิฏฐิคตวิปปยุตต-โทสมูล-โมหมูล-กุศล-วิบาก-กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา อุปาทานสัมปยุตตโนอุปาทานธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โทสมูล-โมหมูล-กุศล-วิบาก-กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา อุปาทานวิปฺปยุตฺเตหิ เจว อุปาทานิเยหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ
อุปาทานวิปปยุตตอุปาทานิยธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ทิฏฐิคตสัมปยุตต-โลกุตตรจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา อุปาทานวิปฺปยุตฺเตหิ เจว อนุปาทานิเยหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ
อุปาทานวิปปยุตตอนุปาทานิยธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกียจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา กิเลเสหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ
กิเลสธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ กุศล-วิบาก-กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา สงฺกิเลสิเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

สังกิเลสิกธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกุตตรจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา อสงฺกิเลสิเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

อสังกิเลสิกธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกียจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา สงฺกิลิฏฺเฐหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

สังกิลิฏฐธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ กุศล-วิบาก-กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา อสงฺกิลิฏฺเฐหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

อสังกิลิฏฐธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ อกุศลจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา กิเลสสมฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

กิเลสสัมปยุตตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ กุศล-วิบาก-กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา กิเลสวิปฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

กิเลสวิปปยุตตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ อกุศลจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา กิเลเสหิ เจว สงฺกิเลสิเกหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

กิเลสสังกิเลสิกธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ กุศล-วิบาก-กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา สงฺกิเลสิเกหิ เจว โน จ กิเลเสหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

สังกิเลสิกโนกิเลสธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกุตตรจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา กิเลเสหิ เจว สงฺกิลิฏฺเฐหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

กิเลสสังกิลิฏฐธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ กุศล-วิบาก-กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา สงฺกิลิฏฺเฐหิ เจว โน จ กิเลเสหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

สังกิลิฏฐโนกิเลสธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ กุศล-วิบาก-กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา กิเลเสหิ เจว กิเลสสสมฺปยุตฺเตหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

กิเลสกิเลสสัมปยุตตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ กุศล-วิบาก-กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา กิเลสสมฺปยุตฺเตหิ เจว โน จ กิเลเสหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

กิเลสสัมปยุตตโนกิเลสธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ กุศล-วิบาก-กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา กิเลสวิปฺปยุตฺเตหิ เจว สงฺกิเลสิเกหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

กิเลสวิปปยุตตสังกิเลสิกธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ อกุศล-โลกุตตรจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา กิเลสวิปฺปยุตฺเตหิ เจว อสงฺกิเลสิเกหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

กิเลสวิปปยุตตอสังกิเลสิกธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกียจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา ทสฺสเนน ปหาตพฺเพหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

ทัสสเนนปหาตัพพธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ทิฏฐิคตวิปปยุต และ โทสมูลจิตตุปปาท (ที่ไม่เป็นอปายคมนิย) อุทธัจจสัมปยุตต-กุศล-วิบาก-กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา น ทสฺสเนน ปหาตพฺเพหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

นทัสสเนนปหาตัพพธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ทิฏฐิคตสัมปยุตต-วิจิกิจฉาสัมปยุตตจิตตุปปาท ทิฏฐิคตวิปปยุตต และ โทสมูลจิตตุปปาท (ที่เป็นอปายคมนิย) ฯลฯ

ปุจฉา ภาวนาย ปหาตพฺเพหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

ภาวนายปหาตัพพธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ทิฏฐิคตสัมปยุตต-วิจิกิจฉาสัมปยุตตจิตตุปปาท ทิฏฐิคตวิปปยุตต และ โทสมูลจิตตุปปาท (ที่เป็นอปายคมนิย) กุศล-วิบาก-กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา น ภาวนาย ปหาตพฺเพหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

นภาวนายปหาตัพพธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ทิฏฐิคตวิปปยุตต และ โทสมูลจิตตุปปาท (ที่ไม่เป็นอปายคมนิย) อุทธัจจสัมปยุตตจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ทิฏฐิคตวิปปยุตต และโทสมูลจิตตุปปาท (ที่ไม่เป็นอปายคมนิย) อุทธัจจสัมปยุตต-กุศล-วิบาก กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา น ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

นทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ทิฏฐิคตสัมปยุตตจิตตุปปาท วิจิกิจฉาสัมปยุตตจิตตุปปาท ทิฏฐิคตวิปปยุตต และ โทสมูลจิตตุปปาท (ที่เป็นอปายคมนิย) ฯลฯ

ปุจฉา ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

ภาวนายปหาตัพพเหตุกธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ทิฏฐิคตสัมปยุตต-วิจิกิจฉาสัมปยุตตจิตตุปปาท ทิฏฐิคตวิปปยุตต และ โทสมูลจิตตุปปาท (ที่เป็นอปายคมนิย) กุศล-วิบาก-กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา น ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

นภาวนายปหาตัพพเหตุกธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ทิฏฐิคตวิปปยุตต และโทสมูลจิตตุปปาท (ที่เป็นอปายคมนิย) ฯลฯ

ปุจฉา สวิตกฺเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

สวิตักกธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ทวิปัญจวิญญาณ-ทุติยฌาน-ตติยฌาน-จตุตถฌาน-ปัญจมฌานจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา สวิจาเรหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

สวิจารธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ทวิปัญจวิญญาณ-จตุตถฌาน-ปัญจมฌานจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา สปฺปีติเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

สัปปีติกธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ สุข-ทุกข-โทมนัสส-อุเบกขาสหคต-จตุตถฌานจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปีติสหตธรรม แสดงเหมือนกับสัปปีติกธรรม

ปุจฉา สุขสหคตเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

สุขสหคตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ทุกข-โทมนัสส-อุเบกขาสหคตจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา อุเปกฺขาสหคเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

อุเบกขาสหคตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ สุข-ทุกข-โสมนัสส-โทสนัสสสหคตจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา กามาวจเรหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

กามาวจรธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ มหัคคต-โลกุตตรจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา น กามาวจเรหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

นกามาวจรธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ กามาวจรจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา รูปาวจเรหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

รูปาวจรธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ กามาวจร-อรูปาวจร-โลกุตตรจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา น รูปาวจเรหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

นรูปาวจรธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูปาวจรจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา อรูปาวจเรหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

อรูปาวจรธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ กามาวจร-รูปาวจร-โลกุตตรจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา น อรูปาวจเรหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

นอรูปาวจรธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ อรูปาวจรจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา ปริยาปนฺเนหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

ปริยาปันนธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกุตตรจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา อปริยาปนฺเนหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

อปริยาปันนธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกียจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา นิยฺยานิเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

นิยยานิกธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกีย-ผลจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา อนิยฺยานิเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

อนิยยานิกธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ มัคคจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา นิยเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

นิยตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกียจิตตุปปาท (เว้นชวนที่ ๗ ของทิฏฐิคตสัมมปยุตตจิตตุปปาท ที่เกิดขึ้นด้วยอำนาจนิยตมิจฉาทิฏฐิกรรม และชวนที่ ๗ ของโทสมูลจิตตุปปาท ที่เกิดขึ้นด้วยอำนาจบัญจานันตริยกรรม) ผลจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา อนิยเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

อนิยตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ชวนที่ ๗ ของทิฏฐิคตสัมปยุตตจิตตุปปาท ที่เกิดขึ้นด้วยอำนาจนิยตมิจฉาทิฏฐิกรรม และชวนที่ ๗ ของโทสมูลจิตตุปปาท ที่เกิดขึ้นด้วยอำนาจบัญจานันตริยกรรม มัคคจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา สอุตฺตเรหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

สอุตตรธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกุตตรจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา อนุตฺตเรหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

อนุตตรธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกียจิตตุปปาท ฯลฯ

ปุจฉา สรเณหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

สรณธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ กุศล-วิบาก-กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน ฯลฯ

ปุจฉา อสรเณหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ฯลฯ

อสรณธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ อกุศลจิตตุปปาท ฯลฯ

จบทุกมาติกานิทเทส

จบพาหิรมาติกานิทเทส

จบอัฏฐมนยนิทเทส

[๙. นวมนยสัมปยุตเตนสัมปยุตตปทนิทเทส]

คาถาแสดงบทที่พระพุทธองค์ทรงแสดงในนวมนยนิทเทส

๑. อรูปกฺขนฺธา จตฺตาโร มนายตนเมว จ
วิญฺญาณธาตุโย สตฺต เทฺว สจฺจา จุทฺทสินฺทฺริยา ฯ

๒. ปจฺจเย ทฺวาทส ปทา ตโต อุปริ โสฬส
ติเกสุ อฏฺฐ โคจฺฉเก เตจตฺตาลีส เมว จ ฯ

๓. มหนฺตรทุเก สตฺต ปีฏฺฐิทุเกสุ ฉ นว
มสฺส ปทสฺเสเต นิทฺเทเส สงฺคห์ คตา ฯ

บทที่สงเคราะห์เข้าในนวมนยนิทเทสนี้มี ๑๒๐ บท คือ

๑. นามขันธ์ ๔ มนายตน ๑ วิญญาณธาตุ ๗ สัจจะ ๒ คือสมุทยสัจจ มัคคสัจจ ๒ อินทรีย์ ๑๔ มีมนินทรีย์เป็นต้น จนถึงอัญญาตาวินทรีย์เป็นที่สุด

๒. ในปฏิจจสมุปปาท ๑๒ บท ได้แก่อวิชชา สังขาร วิญญาณ ผัสส เวทนา ตัณหา อุปาทาน กัมมภว โสก ทุกข โทมนัสส อุปายาส

บทที่ต่อจากปฏิจจสมุปปาทไป ๑๖ บท มีสติปัฏฐานเป็นต้น จนถึงมนสิการเป็นที่สุด

ในติก ๘ บท คือ เวทนาติก ๓ บท วิตักกติก ๒ บท คือปฐมบทและทุติยบท ปีติติก ๓ บท

ในโคจฉก ๔๓ บท คือ เหตุโคจฉก ๖ บท อาสวโคจฉก ๔ บท สัญโญชน-โคจฉก ๔ บท คันถโคจฉก ๔ บท โอฆโคจฉก ๔ บท โยคโคจฉก ๔ บท นีวรณ-โคจฉก ๔ บท ปรามาสโคจฉก ๓ บท อุปาทานโคจฉก ๔ บท กิเลสโคจฉก ๖ บท

๓. ในมหันตรทุกมี ๗ บท คือ จิตตบท เจตสิกบท จิตตสัมปยุตตบท จิตต สังสัฏฐบท จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานบท จิตตสังสัฏสมุฏฐานสหภุบท จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานานุปริวัตติบท

ในปีฏฐิทุก มี ๖ บท คือ สวิตักกบท สวิจารบท สัปปีติกบท ปีติสหคตบท สุขสหคตบท อุเปกขาสหคตบท

เมื่อพระองค์ทรงแสดงอัฏฐมนยนิทเทสจบลงแล้ว ทรงแสดงนวมนยนิทเทสต่อไป

ธรรมที่พระพุทธองค์ทรงแสดงในนวมนยนิทเทสนี้ เป็นธรรมที่มีสัมปยุตต์ และการแสดงนวมนยนิทเทสนี้ ได้ทรงแสดงโดยกลับประธานบท และมีการแสดงเป็นพิเศษออกไปอีก โดยใช้ศัพท์ว่า เกหิจิ

นวมนยนิทเทสมี ๒ อย่าง คือ

๑. อัพภันตรมาติภานิทเทส ๒. พาหิรมาติกานิทเทส

พระองค์ทรงแสดงอัพภันตรมาติกานิทเทสก่อน แล้วทรงแสดงพาหิรมาติกานิทเทสต่อไป

[๑. อัพภันตรมาติกานิทเทส]

อัพภันตรมาติตานิทเทสมี ๒ อย่าง คือ

๑. ขันธานิทเทส ๒. ผัสสลัตตกราสีนิทเทส

พระองค์ทรงแสดงขันธานิทเทสก่อน แล้วทรงแสดงผัสสลัตตกราสีนิทเทสต่อไป

[๑. ขันธานิทเทส]

ขันธานิทเทสมี ๑๕ อย่าง คือ

๑. ขันธนิทเทส เป็นต้น จนถึง ๑๕. มัคคนิทเทส เป็นที่สุด

พระองค์ทรงแสดงขันธนิทเทสก่อน แล้วทรงแสดงอายตนนิทเทส เป็นต้น ต่อไปตามลำดับ

[๑. ขันธนิทเทส]

ขันธนิทเทสมี ๔ อย่าง

[๑. เวทนาขันธนิทเทส]

ปุจฉา เวทนากฺขนฺเธน เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ขนฺเธหิ กตีหายตเนหิ กตีหิ ธาตูหิ สมฺปยุตฺตา ?

เวทนาขันธ์นี้ ประกอบกับ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๑ (เว้นเวทนา) ได้

จิต ๘๙ เจตสิก ๕๑ เหล่านี้ ประกอบกับ เวทนาขันธ์ ได้

เวทนาขันธ์นี้ ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ ได้เท่าไร

วิสัชนา เตธมฺมา ตีหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน สตฺตหิ ธาตูหิ สมฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ

เวทนาขันธ์นี้ ประกอบกับ ขันธ์ ๓ คือ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน ๑ วิญญาณธาตุ ๗ และประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๕๑ (เว้นเวทนา)

๒. สัญญากขันธนิทเทส ๓. สังขารักขันธนิทเทส แสดงเหมือนกัน

[๔. วิญญาณักขันธนิทเทส]

ปุจฉา วิญฺญาณกฺขนฺเธน เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา เตหิ ธมฺเมหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิญญาณขันธ์นี้ ประกอบกับ เจตสิก ๕๒ ได้

เจตสิก ๕๒ นี้ ประกอบกับ วิญญาณขันธ์ ได้

วิญญาณขันธ์นี้ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ ได้เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา ตีหิ ขนฺเธหิ สมฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ

วิญญาณขันธ์นี้ ประกอบกับ ขันธ์ ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ และประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๕๒

[๒. อายตนนิทเทส]

อายตนนิทเทสมี ๑ คือ มนายตนนิทเทส

มนายตนนิทเทสนี้แสดงเหมือนกับวิญญาณักขันธนิทเทส

[๓. ธาตุนิทเทส]

ธาตุนิทเทสมี ๗ อย่าง คือ

๑. จักขุวิญญาณธาตุนิทเทส เป็นต้น จนถึง ๗. มโนวิญญาณธาตุนิทเทส เป็นที่สุด

[๑. จักขุวิญญาณธาตุนิทเทส]

ปุจฉา จกฺขุวิญฺญาณธาตุยา เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา เตหิ ธมฺเมหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

จักขุวิญญาณธาตุนี้ ประกอบกับ สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗ ได้

สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗ นี้ ประกอบกับ จักขุวิญญาณธาตุ ได้

จักขุวิญญาณธาตุนี้ ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ ได้เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา ตีหิ ขนฺเธหิ สมฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ

จักขุวิญญาณธาตุนี้ ประกอบกับ ขันธ์ ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ และประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗

วิญญาณธาตุนิทเทส ๖ ที่เหลือ แสดงทำนองเดียวกัน

จบธาตุนิทเทส

สัจจนิทเทส

สัจจนิทเทสนี้มี ๒ อย่าง คือ

๑. สมุทยสัจจนิทเทส ๒. มัคคสัจจนิทเทส

[๑. สมุทยสัจจนิทเทส]

ปุจฉา สมุทยสจฺเจน เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

สมุทยสัจจนี้ ประกอบกับ โลภมูลจิต ๘ เจตสิก ๒๑ (เว้นโลภ) ได้

โลภมูลจิต ๘ เจตสิก ๒๑ เหล่านี้ ประกอบกับ สมุทยสัจจ ได้

สมุทยสัจจนี้ ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ ได้เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา ตีหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา สมฺปยุตฺตา เอเกน ขนฺเธน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ

สมุทยสัจจนี้ ประกอบกับ ขันธ์ ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน มโนวิญญาณธาตุ และประกอบกับ สังขารขันธ์ บางส่วน คือ สังขารขันธ์เจตสิก ๑๙ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิน ๒๑

มัคคสัจจนิทเทส ก็แสดงทำนองเดียวกัน

จบสัจจนิทเทส

อินทริยนิทเทส

อินทริยนิทเทส มี ๑๔ อย่าง คือ

๑. มนินทริยนิทเทส เป็นต้น จนถึง ๑๔. อัญญาตาวินทริยนิทเทส เป็นที่สุด

๑. มนินทริยนิทเทส แสดงเหมือนวิญญาณักขันธนิทเทส

[๒ สุขินทริยนิทเทส]

ปุจฉา สุขินฺทฺริเยน เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

สุขินทรีย์นี้ ประกอบกับ สุขสหคตกายวิญญาณจิต สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๖ (เว้นเวทนา) ได้

สุขสหคตกายวิญญาณจิต สัพพจิตสาธารณเจตสิก ๖ เหล่านี้ ประกอบกับ สุขินทรีย์ ได้

สุขินทรีย์นี้ ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ ได้เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา ตีหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา สมฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ

สุขินทรีย์นี้ ประกอบกับ ขันธ์ ๓ คือ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน กายวิญญาณธาตุ และประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๖ (เว้นเวทนา)

๓. ทุกขินทริยนิทเทส ๔. โสมนัสสินทริยนิทเทส ๕. โทมนัสสินทริยนิทเทส แสดงทำนองเดียวกันนี้

[๖. อุเปกขินทริยนิทเทส]

ปุจฉา อุเปกฺขินฺทฺริเยน เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

อุเปกขินทรีย์นี้ ประกอบกับ อุเบกขาสหคตจิต ๕๕ เจตสิก ๔๖ ได้

อุเบกขาสหคตจิต ๕๕ เจตสิก ๔๖ เหล่านี้ ประกอบกับอุเปกขินทรีย์ได้

อุเปกขินทรีย์นี้ ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ ได้เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา ตีหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน ฉหิ ธาตูหิ สมฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ

อุเปกขินทรีย์นี้ ประกอบกับ ขันธ์ ๓ คือ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นกายวิญญาณธาตุ) และประกอบกับธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๔๖

๗. สัทธินทริยนิทเทส เป็นต้น จนถึง ๑๔. อัญญาตาวินทริยนิทเทส เป็นที่สุด แสดงทำนองเดียวกับสังขารักขันธนิทเทส

จบอินทริยนิทเทส

[๖. ปฏิจจสมุปปาทนิทเทส]

ปฏิจจสมุปปาทนิทเทสมี ๑๒ อย่าง คือ

๑. อวิชชานิทเทส ๒. สังขารนิทเทส ๓. วิญญาณนิทเทส ๔. ผัสสนิทเทส ๕. เวทนานิทเทส ๖. ตัณหานิทเทส ๗. อุปาทานนิทเทส ๘. กัมมภวนิทเทส ๙. โสกนิทเทส ๑๐. ทุกขนิทเทส ๑๑. โทมนัสสนิทเทส ๑๒. อุปายาสนิทเทส

๑. อวิชชานิทเทส ๒. สังขารนิทเทส ทั้ง ๒ บทนี้ แสดงเหมือนสังขารักขันธนิทเทส ๓. วิญญาณนิทเทส แสดงเหมือนวิญญาณักขันธนิทเทส

[๔. ผัสสนิทเทส]

ปุจฉา สฬายตนปจฺจยา ผสฺเสน เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

ผัสสที่เกิดขึ้นโดยอาศัยสฬายตนเป็นเหตุนี้ ประกอบกับ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๑ (เว้นผัสส) ได้

จิต ๘๙ เจตสิก ๕๑ (เว้นผัสส) นี้ ประกอบกับ ผัสสเจตสิก ได้

ผัสสเจตสิกนี้ ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ ได้เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา ตีหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน สตฺตหิ ธาตูหิ สมฺปยุตฺตา ฯ เอเกน ขนฺเธน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ

ผัสสนี้ ประกอบกับขันธ์ ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน ๑ วิญญาณธาตุ ๗ และประกอบกับ สังขารขันธ์ บางส่วน คือ สังขารขันธ์เจตสิก ๔๙ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๕๑

๕. เวทนานิทเทส แสดงเหมือนเวทนากขันธนิทเทส ๖. ตัณหานิทเทส ๗. อุปาทานนิทเทส ๘. กัมมภวนิทเทส ๑๒. อุปายาสนิทเทส แสดงทำนองเดียวกับสังขารักขันธนิทเทส ๙. โสกนิทเทส ๑๐. ทุกขนิทเทส ๑๑. โทมนัสสนิทเทส แสดงทำนองเดียวกับสุขินทริยนิทเทส

จบปฏิจจสมุปปาทนิทเทส

[สติปัฏฐานนิทเทส]

ปุจฉา สติปฏฐาเนน เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

สติปัฏฐานนี้ ประกอบกับ โลกุตตรจิต ๘ เจตสิก ๓๕ (เว้นสติ) ได้

โลกุตตรจิต ๘ เจตสิก ๓๕ เหล่านี้ ประกอบกับสติปัฏฐาน ได้

สติปัฏฐานนี้ ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ ได้เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา ตีหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา สมฺปยุตฺตา เอเกน ขนฺเธน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ

สติปัฏฐานนี้ ประกอบกับขันธ์ ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน ๑ มโนวิญญาณธาตุ ๑ และประกอบกับ สังขารขันธ์ บางส่วน คือ สังขารขันธ์เจตสิก ๓๓ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๓๕

[สัมมัปปธานนิทเทส]

ปุจฉา สมฺมปฺปธาเนน เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

สัมมัปปธานนี้ ประกอบกับ มัคคจิต ๔ เจตสิก ๓๕ (เว้นวิริย) ได้

มัคคจิต ๔ เจตสิก ๓๕ เหล่านี้ประกอบกับ สัมมัปปธาน ได้

สัมมัปปธานนี้ ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ ได้เท่าไร

ฯลฯ

[๙. อิทธิปาทนิทเทส]

ปุจฉา อิทฺธิปาเทน เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

อิทธิบาทนี้ ประกอบกับ เจตสิก ๓๓ (เว้นอิทธิบาทองค์ธรรม) ได้

เจตสิก ๓๓ นี้ ประกอบกับ อิทธิบาท ได้

อิทธิบาทนี้ ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ ได้เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา ทฺวีหิ ขนฺเธหิ สมฺปยุตฺตา เอเกน ขนฺเธน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ

อิทธิบาทนี้ ประกอบกับ ขันธ์ ๒ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ และประกอบกับ สังขารขันธ์ บางส่วน คือ สังขารขันธ์เจตสิก ๓๑ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๓๓

[๑๐. ฌานนิทเทส]

ปุจฉา ฌาเนน เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

ฌานนี้ ประกอบกับมหัคคตจิต ๒๗ โลกุตตรจิต ๘ เจตสิก ๓๓ (เว้นองค์ฌาน) ได้

มหัคคตจิต ๒๗ โลกุตตรจิต ๘ เจตสิก ๓๓ เหล่านี้ ประกอบกับ ฌาน ได้

ฌานนี้ ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ ได้เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา ทฺวีหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา สมฺปยุตฺตา เอเกน ขนฺเธน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ

ฌานนี้ ประกอบกับ ขันธ์ ๒ คือ สัญญาขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน มโนวิญญาณธาตุ และประกอบกับ สังขารขันธ์ บางส่วน คือ สังขารขันธ์ เจตสิก ๓๒ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๓๓

[๑๑. อัปปมัญญานิทเทส]

ปุจฉา อปฺปมญฺญาย เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

อัปปมัญญานี้ ประกอบกับ รูปาวจรจิต ๑๕ เจตสิก ๓๑ (เว้นอัปปมัญญา ๔) ได้

รูปาวจรจิต ๑๕ เจตสิก ๓๑ เหล่านี้ ประกอบกับอัปปมัญญา ได้

อัปปมัญญานี้ ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ ได้เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา ตีหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา สมฺปยุตฺตา เอเกน ขนฺเธน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ

อัปปมัญญานี้ ประกอบกับ ขันธ์ ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน มโนวิญญาณธาตุ และประกอบกับ สังขารขันธ์ บางส่วน คือ สังขารขันธ์เจตสิก ๒๙ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๓๑

๑๒. ปัญจินทริยนิทเทส ๑๓. พลนิทเทส ๑๔. โพชฌังคนิทเทส ๑๕. มัคคนิทเทส แสดงทำนองเดียวกับ อัปปมัญญานิทเทส

จบขันธานิทเทส

ผัสสสัตตกราสีนิทเทส

ผัสสสัตตกราสีนิทเทสมี ๗ อย่าง คือ

๑. ผัสสนิทเทส เป็นต้น จนถึง ๗. มนสิการนิทเทส เป็นที่สุด

๑. ผัสสนิทเทส ๔. เจตนานิทเทส ๗. มนสิการนิทเทส ๓ บทนี้ แสดงเหมือนสังขารักขันธนิทเทส

๒. เวทนานิทเทส เหมือนเวทนากขันธนิทเทส ๓. สัญญานิทเทส เหมือนสัญญากขันธนิทเทส ๕. จิตตนิทเทส เหมือนวิญญาณักขันธนิทเทส

[๖. อธิโมกขนิทเทส]

ปุจฉา อธิโมกฺเขน เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

อธิโมกข์นี้ ประกอบกับ จิต ๗๘ เจตสิก ๕๐ (เว้นอธิโมกข์ วิจิกิจฉา) ได้

จิต ๗๘ เจตสิก ๕๐ เหล่านี้ ประกอบกับอธิโมกข์ได้

อธิโมกข์นี้ ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ ได้เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา ตีหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน ทฺวีหิ ธาตูหิ สมฺปยุตฺตา เอเกน ขนฺเธน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ

อธิโมกข์นี้ ประกอบกับ ขันธ์ ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน ๑ ธาตุ ๒ คือ มโนธาตุ มโนวิญญาณธาตุ และประกอบกับ สังขารขันธ์ บางส่วน คือ สังขารขันธ์เจตสิก ๔๘ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๕๐

จบผัสสสัตตกราสีนิทเทส

จบอัพภันตรมาติกานิทเทส

พาหิรมาติกานิทเทส

ติกมาติกานิทเทส

[๑. สุขายเวทนายสัมปยุตตปทนิทเทส]

ปุจฉา สุขาย เวทนาย สมฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

สุขายเวทนายสัมปยุตตธรรมเหล่านี้ ประกอบกับสุขเวทนาได้

สุขเวทนานี้ ประกอบกับ สุขสหคตจิต ๖๓ เจตสิก ๔๖ ได้

สุขสหคตจิต ๖๓ เจตสิก ๔๖ เหล่านี้ ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ ได้เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา เอเกน ขนฺเธน สมฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ

สุขสหคตจิต ๖๓ เจตสิก ๔๖ เหล่านี้ ประกอบกับ เวทนาขันธ์ และประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขเวทนา

[๒. ทุกขายเวทนายสัมปยุตตปทนิทเทส]

ปุจฉา ทุกฺขาย เวทนาย สมฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เต ธมฺมา เอเกน ขนฺเธน สมฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ

๓. อทุกขมสุขายเวทนายสัมปยุตตปทนิทเทส แสดงเหมือนกัน

[๔. สวิตักกสวิจารปทนิทเทส]

ปุจฉา สวิตกฺกสวิจาเรหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

สวิตักกสวิจารธรรมเหล่านี้ ประกอบกับ วิตก–วิจารเจตสิก ได้

วิตก–วิจารเจตสิกเหล่านี้ ประกอบกับ สวิตักกสวิจารจิต ๕๕ เจตสิก ๕๐ (เว้นวิตก วิจาร) ได้

สวิตักกสวิจารจิต ๕๕ เจตสิก ๕๐ เหล่านี้ ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ ได้เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา เอเกน ขนฺเธน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ

สวิตักกสวิจารจิต ๕๕ เจตสิก ๕๐ เหล่านี้ ประกอบกับ สังขารขันธ์ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ วิตก–วิจารเจตสิก

[๕. อวิตักกวิจารมัตตปทนิทเทส]

ปุจฉา อวิตกฺกวิจารมตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

อวิตักกวิจารมัตตธรรมเหล่านี้ ประกอบกับ วิจารเจตสิก ได้

วิจารเจตสิกเหล่านี้ ประกอบกับ สวิจารจิต ๖๖ เจตสิก ๕๑ (เว้นวิจาร) ได้

สวิจารจิต ๖๖ เจตสิก ๕๑ เหล่านี้ ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ ได้เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา เอเกน ขนฺเธน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ

สวิจารจิต ๖๖ เจตสิก ๕๑ เหล่านี้ ประกอบกับ สังขารขันธ์ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ วิจารเจตสิก

๖. บีติสหคตปทนิทเทส แสดงเหมือนสวิตักกสวิจารปทนิทเทส

๗. สุขสหคตปทนิทเทส ๘. อุเปกขาสหคตปทนิทเทส แสดงเหมือนสุขายเวทนายสัมปยุตตปทนิทเทส

ทุกมาติกานิทเทส

[๑. เหตุปทนิทเทส]

ปุจฉา เหตูหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

สภาวธรรมที่เป็นเหตุเหล่านี้ ประกอบกับ สเหตุกจิต ๗๑ เจตสิก ๔๖ (เว้นเหตุ ๖) ได้

สเหตุกจิต ๗๑ เจตสิก ๔๖ เหล่านี้ ประกอบกับ เหตุ ๖ ได้

เหตุ ๖ เหล่านี้ ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ ได้เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา ตีหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา สมฺปยุตฺตา เอเกน ขนฺเธน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ

เหตุ ๖ เหล่านี้ ประกอบกับ ขันธ์ ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน ๑ มโนวิญญาณธาตุ ๑ และประกอบกับ สังขารขันธ์ บางส่วน คือ สังขารขันธ์เจตสิก ๔๔ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๔๖

[๒. เหตุสเหตุกปทนิทเทส]

ปุจฉา เหตูหิ เจว สเหตุเกหิ จ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?
สภาวธรรมที่เป็นเหตุ และมีสัมปยุตเหตุเหล่านี้ ประกอบกับ สเหตุกจิต ๗๑ เจตสิก ๔๖ (เว้นเหตุ ๖) ได้ ฯลฯ

ฯลฯ

[๓. สเหตุกนเหตุปทนิทเทส]

ปุจฉา สเหตุเกหิ เจว น จ เหตูหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?
สภาวธรรมที่มีสัมปยุตตเหตุ แต่ไม่ใช่เหตุเหล่านี้ ประกอบกับ เหตุ ๖ ได้ ฯลฯ

ฯลฯ

๔. เหตุเหตุสัมปยุตตปทนิทเทส เหมือนกับเหตุสเหตุกปทนิทเทส

๕. เหตุสัมปยุตตนเหตุปทนิทเทส ๖. นเหตุสเหตุกปทนิทเทส เหมือนกับสเหตุกนเหตุปทนิทเทส

[๗. อาสวปทนิทเทส]

ปุจฉา อาสเวหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?
อาสวธรรมเหล่านี้ ประกอบกับ อกุศลจิต ๑๒ เจตสิก ๒๔ (เว้นอาสวองค์ธรรม ๓) ได้
อกุศลจิต ๑๒ เจตสิก ๒๔ เหล่านี้ ประกอบกับอาสวธรรมได้
อาสวธรรมเหล่านี้ ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ ได้เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา ตีหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา สมฺปยุตฺตา เอเกน ขนฺเธน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ?
อาสวธรรมเหล่านี้ ประกอบกับ ขันธ์ ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน ๑ มโนวิญญาณธาตุ ๑ และประกอบกับ สังขารขันธ์ บางส่วน คือ สังขารขันธ์เจตสิก ๒๒ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๒๔

๘. อาสวสาสวปทนิทเทส ๙. อาสวอาสวสัมปยุตตปทนิทเทส แสดงเหมือนอาสวปทนิทเทส

[๑๐. อาสวสัมปยุตตโนอาสวปทนิทเทส]

ปุจฉา อาสวสมฺปยุตฺเตหิ เจว โน จ อาสเวหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

สภาวธรรมที่ประกอบด้วยอาสว แต่ไม่ใช่อาสวธรรมเหล่านั้น ประกอบกับอาสวธรรม ได้

อาสวธรรมเหล่านี้ ประกอบกับ อกุศลจิต ๑๒ เจตสิก ๒๔ ได้

อกุศลจิต ๑๒ เจตสิก ๒๔ เหล่านี้ ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ ได้เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา เอเกน ขนฺเธน เอกายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ อกุศลจิต ๑๒ เจตสิก ๒๔ เหล่านี้ ประกอบกับ สังขารขันธ์ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ อาสวองค์ธรรม ๓

๑๑. สัญโญชนปท ๑๒. สัญโญชนสัญโญชนิยปท ๑๓. สัญโญชนสัญโญชนสัมปยุตตปท ๑๔. สัญโญชนสัมปยุตตโนสัญโญชนปท ๑๕. คันถปท ๑๖. คันถคันถนิยปท ๑๗. คันถคันถสัมปยุตตปท ๑๘. คันถสัมปยุตตโนคันถปท ๑๙. โอฆปท ๒๐. โอฆโอฆนิยปท ๒๑. โอฆโอฆสัมปยุตตปท ๒๒. โอฆสัมปยุตตโนโอฆปท ๒๓. โยคปท ๒๔. โยคโยคนิยปท ๒๕. โยคโยคสัมปยุตตปท ๒๖. โยคสัมปยุตตโนโยคปท ๒๗. นีวรณปท ๒๘. นีวรณนีวรณิยปท ๒๙. นีวรณนีวรณสัมปยุตตปท ๓๐. นีวรณสัมปยุตตโนนีวรณปท เหล่านี้แสดงเหมือนกับอาสวโคจฉก ๔ บท ตามลำดับ

[๓๑. ปรามาสปทนิทเทส]

ปุจฉา ปรามาเสหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

ปรามาสธรรมเหล่านี้ ประกอบกับ ทิฏฐิคตสัมปยุตตจิต ๔ เจตสิก ๒๐ (เว้นทิฏฐิ) ได้

ทิฏฐิคตสัมปยุตตจิต ๔ เจตสิก ๒๐ เหล่านี้ ประกอบกับ ปรามาสธรรมได้

ปรามาสธรรมเหล่านี้ ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ ได้เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา ตีหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา สมฺปยุตฺตา เอเกน ขนฺเธน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ?

ปรามาสธรรมเหล่านี้ ประกอบกับ ขันธ์ ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน ๑ มโนวิญญาณธาตุ ๑ และประกอบกับ สังขารขันธ์บางส่วน คือ สังขารขันธ์เจตสิก ๑๘ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๒๐

๓๒. ปรามาสสัมปยุตตปทนิทเทส แสดงเหมือนอาสวสัมปยุตตโนอาสวปทนิทเทส

๓๓. ปรามาสปรามัฏฐปทนิทเทส แสดงเหมือนปรามาสปทนิทเทส

๓๔. จิตตปทนิเทส แสดงเหมือนวิญญาณักขันธนิทเทส

[๓๕. เจตสิกปทนิทเทส]

ปุจฉา เจตสิเกหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

เจตสิกธรรมเหล่านี้ ประกอบกับจิต ๘๙ ได้

จิต ๘๙ เหล่านี้ ประกอบกับ เจตสิก ๕๒ ได้

เจตสิก ๕๒ เหล่านี้ ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ ได้เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา เอเกน ขนฺเธน เอเกนายตเนน สตฺตหิ ธาตูหิ สมฺปยุตฺตา ฯ

เจตสิก ๕๒ เหล่านี้ ประกอบกับ วิญญาณขันธ์ ๑ มนายตน ๑ วิญญาณธาตุ ๗

๓๖. จิตตสัมปยุตตปท ๓๗. จิตตสังสัฏฐปท ๓๘. จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานปท ๓๙. จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานสหภุปท ๔๐. จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานานุปริวัตติปท แสดงเหมือนเจตสิกปท

๔๑. อุปาทานปท ๔๒. อุปาทานอุปทานนิยปท ๔๓. อุปาทานอุปาทานสัมปยุตตปท ๔๔. อุปาทานสัมปยุตตโนอุปาทานปท แสดงเหมือนอาสวโคจฉก ๔ ตามลำดับ

๔๕. กิเลสปท ๔๖. กิเลสสังกิเลสิกปท ๔๗. กิเลสสังกิลิฏฐปท ๔๙. กิเลสกิเลสสัมปยุตตปท แสดงเหมือนอาวสปท

๔๘. สังกิลิฏฐโนกิเลสปท ๕๐. กิเลสสัมปยุตตโนกิเลสปท แสดงเหมือนอาสวสัมปยุตตโนอาสวปท

๕๑. สวิตักกปท ๕๒. สวิจารปท ๕๓. สัปปีติกปท ๕๔. ปีติสหคตปท ๕๕. สุขสหคตปท ๕๖. อุเปกขาสหคตปท แสดงทำนองเดียวกับบทต้น ๆ ที่ได้แสดงมาแล้ว

จบนวมนยนิทเทส

[๑๐. ทสมนยวิปปยุตเตนวิปปยุตตปทนิทเทส]

คาถาแสดงบทที่พระพุทธองค์ไม่ทรงแสดงในทสมนยนิทเทส

๑. ธมฺมายตนํ ธมฺมธาตุ ทุกฺขสจฺจญฺจ ชีวิตํ
สพายตนํ นามรูปํ จตฺตาโร จ มหาภวา ฯ
๒. ชาติ ชรา มรณญฺจ ติเกเสฺวกูนวีสติ
โคจฺฉเกสุ จ ปญฺญาส อฏฺฐ จูฬนฺตเร ปทา ฯ
๓. มหนฺตเร ปนฺนรส โสฬส จ ตโต ปเร
เอกวีส ปทสตํ เอตํ วิปปโยเค น ลพฺภติ ฯ

บทที่แสดงไม่ได้ในทสมนยนิทเทสนี้มี ๑๒๑ บท คือ

๑. ธัมมายตน ธัมมธาตุ ทุกขสัจจ ชีวิต สพายตน นามรูป ภพใหญ่ ๔ คือ อุปปัตติภว กามภว สัญญีภว ปัญจโวการภว

๒. ชาติ ชรา มรณ ในติก ๑๙ บท ที่ได้ขันธ์ อายตน ธาตุ หมด มีอพยากตบทเป็นต้น ในโคจฉก ๕๐ บท ที่ได้ขันธ์ อายตน ธาตุ หมด มี นเหตุปท อเหตุกปท เป็นต้น

ในจูฬันตรทุก ๘ บท ที่ได้ขันธ์ อายตน ธาตุ หมด มีสัปปัจจยบท สังขตบท เป็นต้น

๓. ในมหันตรทุก ๑๕ บท มีโนจิตตบทเป็นต้น ต่อจากนั้นในปัฏฐิทุก ๑๖ บท ที่ได้ขันธ์ อายตน ธาตุ หมด มีนทัสสเนนปหาตัพพบทเป็นต้น

เมื่อพระองค์ทรงแสดงนวมนยนิทเทสจบลงแล้ว ทรงแสดงทสมนยนิทเทสต่อไป

ธรรมที่พระพุทธองค์ทรงแสดงในทสมนยนิทเทสนี้ มีแต่วิปปยุตตธรรม ซึ่งได้แก่บทที่ทรงแสดงในฉัฏฐนยนิทเทสนั่นเอง คงเปลี่ยนแต่วิธีแสดงเท่านั้น และในทสมนยนิทเทสนี้ ได้ทรงแสดงกลับปธานบท พร้อมทั้งได้แสดง ขันธ์ อายตน ธาตุ เป็นพิเศษ โดยใช้คำว่า เกหิจิ

ทสมนยนิทเทสมี ๒ อย่าง คือ

๑. อัพภันตรมาติกานิทเทส ๒. พาหิรมาติกานิทเทส

อัพภันตรมาติกานิทเทสมี ๒ อย่าง คือ

๑. ขันธาทินิทเทส ๒. ผัสสสัตตกราสีนิทเทส

ขันธาทินิทเทสมี ๑๕ อย่าง คือ

๑. ขันธนิทเทส เป็นต้น จนถึง ๑๕. มัคคนิทเทส เป็นที่สุด

[๑. ขันธนิทเทส]

[๑. รูปักขันธนิทเทส]

ปุจฉา รูปกฺขนฺเธน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ขนฺเธหิ กตีหายตเนหิ กตีหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา ?

รูปขันธ์นี้ ไม่ประกอบกับ นามขันธ์ ๔

นามขันธ์ ๔ เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูป ๒๘ นิพพาน

รูป ๒๘ นิพพานเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา จตูหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน สตฺตหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

รูป ๒๘ นิพพานเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ นามขันธ์ ๔ มนายตน ๑ วิญญาณธาตุ ๗ และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ **เจตสิก ๕๒**

[๒. เวทนากขันธนิทเทส]

ปุจฉา เวทนากฺขนฺเธน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา ฯลฯ วิปฺปยุตฺตา ?

เวทนาขันธ์นี้ ไม่ประกอบกับ รูป ๒๘ นิพพาน

รูป ๒๘ นิพพานเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ นามขันธ์ ๔

นามขันธ์ ๔ เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ ทสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

นามขันธ์ ๔ เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ โอพาริกายตน ๑๐ โอพาริกธาตุ ๑๐ และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

นามขันธ์ ๓ ที่เหลือ แสดงเหมือนเวทนากขันธนิทเทส

[๒. อายตนนิทเทส]

โอพาริกายตน ๑๐ แสดงเหมือนรูปีกขันธนิทเทส มนายตน แสดงเหมือนเวทนากขันธนิทเทส

ธาตุนิทเทส

โอพาริกธาตุ ๑๐ แสดงเหมือนรูปีกขันธนิทเทส

[๑๑. จักขุวิญญาณธาตุนิทเทส]

ปุจฉา จกฺขุวิญฺญาณธาตุยา เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา ฯลฯ วิปฺปยุตฺตา ?

จักขุวิญญาณธาตุนี้ ไม่ประกอบกับ วิญญาณธาตุ ๖ จิตตุปปาทที่เหลือ รูป นิพพาน

วิญญาณ ๖ จิตตุปปาท รูป นิพพานเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ จักขุวิญญาณธาตุจิตตุปปาท

จักขุวิญญาณธาตุจิตตุปปาทเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

จักขุวิญญาณธาตุจิตตุปปาทเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นจักขุวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

วิญญาณธาตุ ๖ ที่เหลือ แสดงเหมือนจักขุวิญญาณธาตุนิทเทส

สัจจนิทเทส

[๑. สมุทยสัจจนิทเทส]

ปุจฉา สมุทยสจฺเจน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา ฯลฯ วิปฺปยุตฺตา ?

สมุทยสัจจนี้ ไม่ประกอบกับ โทสมูล–โมหมูล–กุศล–วิบาก–กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน

โทสมูล–โมหมูล–กุศล–วิบาก–กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลภมูลจิตตุปปาท

โลภมูลจิตตุปปาทเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

โลภมูลจิตตุปปาทเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

[๒. นิโรธสัจจนิทเทส]

ปุจฉา นิโรธสจฺเจน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา ฯลฯ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เต ธมฺมา จตูหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน สตฺตหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

๓. มัคคสัจจนิทเทส แสดงเหมือนกับสมุทยสัจจนิทเทส

[อินทริยนิทเทส]

รูปอินทรีย์ ๗ แสดงเหมือนรูปักขันธนิทเทส

มนินทรีย์ แสดงเหมือนวิญญาณักขันธนิทเทส

[๙. สุขินทริยนิทเทส]

ปุจฉา สุขินฺทฺริเยน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา ฯลฯ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เต ธมฺมา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

ทุกขินทรีย์ โสมนัสสินทรีย์ โทมนัสสินทรีย์ แสดงเหมือนสุขินทริยนิทเทส

[๑๓. อุเปกขินทริยนิทเทส]

ปุจฉา อุเปกฺขินฺทฺริเยน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา ฯลฯ วิปฺปยุตฺตา ?

อุเปกขินทรีย์นี้ ไม่ประกอบกับ สุข-ทุกข-โสมนัสส-โทมนัสสสหคตจิตตุปปาท รูป นิพพาน

สุข-ทุกข-โสมนัสส-โทมนัสสสหคตจิตตุปปาท รูป นิพพาน เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ อุเบกขาสหคตจิตตุปปาท

อุเบกขาสหคตจิตตุปปาทเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ เอกาทสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

อุเบกขาสหคตจิตตุปปาทเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ กายวิญญาณธาตุ และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

๑๔. สัทธินทรีย์ เป็นต้น จนถึง ๒๑. อัญญาตาวินทรีย์ เป็นที่สุด แสดงทำนองเดียวกับ สังขารักขันธนิทเทส

[๖. ปฏิจจสมุปปาทนิทเทส]

อวิชชานิทเทส สังขารนิทเทส ผัสสนิทเทส ตัณหานิทเทส อุปาทานนิทเทส กัมมภวนิทเทส อุปายาสนิทเทส ๗ บทนี้ แสดงทำนองเดียวกับ สังขารักขันธนิทเทส

วิญญาณนิทเทส แสดงเหมือนวิญญาณักขันธนิทเทส

เวทนานิทเทส โสกนิทเทส ทุกขนิทเทส โทมนัสสนิทเทส แสดงทำนองเดียวกับเวทนากขันธนิทเทส

[๙. รูปภวนิทเทส]

ปุจฉา รูปภเวน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา ฯลฯ วิปฺปยุตฺตา ?

รูปภวนี้ ไม่ประกอบกับ จิต เจตสิก ที่เป็นกามภว อรูปภว กุศล-อกุศล-กิริยา-ผลจิตตุปปาท

จิต เจตสิก ที่เป็นกามภว อรูปภว กุศล-อกุศล-กิริยา-ผลจิตตุปปาท เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูปภว

รูปภวเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา น เกหิจิ ขนฺเธหิ น เกหิจิ อายตเนหิ ตีหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

รูปภวเหล่านี้ ไม่เป็นวิปปยุตกับขันธ์ อายตน อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่เป็นวิปปยุตกับธาตุ ๓ คือ ฆาน-ชิวหา-กายวิญญาณธาตุ

[๑๐. อรูปภวนิทเทส]

ปุจฉา อรูปภเวน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา ฯลฯ วิปฺปยุตฺตา ?

อรูปภวนี้ ไม่ประกอบกับ กามภว รูปภว กุศล-อกุศล-กิริยา-ผลจิตตุปปาท จิตตช-อุตุช-อาหารชรูป นิพพาน ฯ

กามภว รูปภว กุศล-อกุศล-กิริยา-ผลจิตตุปปาท จิตตช-อุตุช-อาหารชรูป นิพพานเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ อรูปภว

อรูปภวนี้ ไม่ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกายธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ
เนวสัญญีนาสัญญีภว จตุโวการภว แสดงเหมือนกับอรูปภว

[๑๓. อสัญญีภวนิทเทส]

ปุจฉา อสญฺญีภเวน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา ฯลฯ วิปฺปยุตฺตา ?
อสัญญีภวนี้ ไม่ประกอบกับ จิต เจตสิก ที่เป็นสัญญีภว เนวสัญญีนาสัญญีภว กุศล-อกุศล-กิริยา-ผลจิตตุปปาท
จิต เจตสิก ที่เป็นสัญญีภว เนวสัญญีนาสัญญีภว กุศล-อกุศล-กิริยา-ผลจิตตุปปาท เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ อสัญญีภว
อสัญญีภวนี้ ไม่ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา จตูหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน สตฺตหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ
เอกโวการภว ปริเทว แสดงเหมือนกับอสัญญีภว

[สติปัฏฐาน สัมมัปปธาน อิทธิบาท ปัญจินทริย]
พล โพชฌังค มัคคังคนิทเทส

ปุจฉา สติปฏฐาเนน เย ธมฺมา สมฺมปฺปธาเนน เย ธมฺมา อิทฺธิปาเทน เย ธมฺมา ปญฺจินฺทริเยน เต ธมฺมา ปญฺจหิ พเลหิ เย ธมฺมา สตฺตหิ โพชฺฌงฺเคหิ เย ธมฺมา อริเยน อฏฺฐงฺคิเกน มคฺเคน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ฯลฯ วิปฺปยุตฺตา ?
สติปัฏฐาน สัมมัปปธาน อิทธิบาท ปัญจินทรีย์ พล ๕ โพชฌงค์ ๗ มัคค ๘ เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกียจิตตุปปาท รูป นิพพาน
โลกียจิตตุปปาท รูป นิพพาน เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกุตตรจิตตุปปาท คือ สติปัฏฐาน เป็นต้น
โลกุตตรจิตตุปปาท คือ สติปัฏฐานเป็นต้นเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา
เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา

[ฌานนิทเทส]

ปุจฉา ฌาเนน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา ฯลฯ วิปฺปยุตฺตา ?
ฌานนี้ ไม่ประกอบกับ กามจิตตุปปาท รูป นิพพาน
กามจิตตุปปาท รูป นิพพาน เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ฌาน
ฌานนี้ ไม่ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา
เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

[อัปปมัญญานิทเทส]

ปุจฉา อปฺปมญฺญาย เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา ฯลฯ วิปฺปยุตฺตา ?
อัปปมัญญานี้ ไม่ประกอบกับ กาม-อรูป-โลกุตตรจิตตุปปาท รูป นิพพาน
กาม-อรูป-โลกุตตรจิตตุปปาท รูป นิพพาน เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ
อัปปมัญญา
อัปปมัญญาเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา
เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

จบขันธานิทเทส

[ผัสสสัตตกราสีนิทเทส]

ผัสส เจตนา มนสิการ แสดงเหมือนสังขารักขันธนิทเทส
เวทนา แสดงเหมือนเวทนากขันธนิทเทส
สัญญาแสดงเหมือนสัญญากขันธนิทเทส
จิต แสดงเหมือนวิญญาณักขันธนิทเทส

[อธิโมกขนิทเทส]

ปุจฉา อโธิโมกฺเขน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา ฯลฯ วิปฺปยุตฺตา ?

อธิโมกข์นี้ ไม่ประกอบกับ ทวิปัญจวิญญาณ-วิจิกิจฉาสัมปยุตตจิตตุปปาท รูป นิพพาน

ทวิปัญจวิญญาณ วิจิกิจฉาสัมปยุตตจิตตุปปาท รูป นิพพาน เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ สาธิโมกข์ ๗๘ จิตตุปปาท

สาธิโมกข์ ๗๘ จิตตุปปาทเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ ปนฺนรสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สาธิโมกข์ ๗๘ จิตตุปปาทเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ ปัญจวิญญาณธาตุ ๕ และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

จบผัสสสัตตกราสีนิทเทส

จบอัพภันตรมาติกานิทเทส

พาหิรมาติกานิทเทส

พาหิรมาติกานิทเทสมี ๒ อย่าง คือ

๑. ติกมาติกานิทเทส ๒. ทุกมาติกานิทเทส

[๑. ติกมาติกานิทเทส]

ติกมาติกานิทเทสมี ๔๗

[๑. กุสลปทนิทเทส]

ปุจฉา กุสเลหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา ฯลฯ วิปฺปยุตฺตา ?

กุศลธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ อกุศล-วิบาก-กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน

อกุศล-วิบาก-กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ กุศลธรรม

กุศลธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

กุศลธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ) และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

อกุสลปทนิทเทส แสดงเหมือนกัน

[๓. สุขายเวทนายสัมปยุตตปทนิทเทส]

ปุจฉา สุขาย เวทนาย สมฺปยุตฺเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา ฯลฯ วิปฺปยุตฺตา ?

สุขายเวทนายสัมปยุตตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ทุกข-โทมนัสส-อุเบกขา สหคตจิตตุปปาท รูป นิพพาน

ทุกข-โทมนัสส-อุเปกขาสหคตจิตตุปปาท รูป นิพพาน เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ สุขายเวทนายสัมปยุตตธรรม

สุขายเวทนายสัมปยุตตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ ปนฺนรสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สุขายเวทนายสัมปยุตตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๕ (เว้นกายวิญญาณธาตุ และ มโนวิญญาณธาตุ และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

ทุกขายเวทนายสัมปยุตตปทนิทเทส และ อทุกขมสุขายเวทนายสัมปยุตตปทนิทเทส แสดงทำนองเดียวกัน

วิปากปทนิทเทส วิปากธัมมธัมมปทนิทเทส แสดงทำนองเดียวกับกุศปทนิทเทส

[เนววิปากนวิปากธัมมปทนิทเทส]

ปุจฉา เนววิปากนวิปากธมฺมธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา ฯลฯ วิปฺปยุตฺตา ?

เนววิปากนวิปากธัมมธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ กุศล-อกุศล-วิบาก จิตตุปปาท

กุศล–อกุศล–วิบากจิตตุปปาทเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน

กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา น เกหิจิ ขนฺเธหิ น เกหิจิ อายตเนหิ ปญฺจหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา ฯ กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน เหล่านี้ ไม่เป็นวิปปยุตกับขันธ์ อายตน อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่เป็นวิปปยุตต กับ บัญจวิญญาณธาตุ

[อนุปาทินนุปาทานิยปทนิทเทส]

ปุจฉา อนุปาทินฺนุปาทานิเยหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา ฯลฯ วิปฺปยุตฺตา ?

อนุปาทินนุปาทานิยธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกียวิบาก–โลกุตตรจิตตุปปาท

โลกียวิบาก–โลกุตตรจิตตุปปาทเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ อกุศล–โลกียกุศล–กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน

อกุศล–โลกียกุศล–กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพานเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ เท่าไร

วิสชนา เต ธมฺมา น เกหิจิ ขนฺเธหิ น เกหิจิ อายตเนหิ ปญฺจหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา ฯ อกุศล – โลกียกุศล – กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน เหล่านี้ ไม่เป็นวิปปยุต กับขันธ์ อายตน อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่เป็นวิปปยุตกับ บัญจวิญญาณธาตุ

[อนุปาทินนอนุปาทานิยปทนิทเทส]

ปุจฉา อนุปาทินฺนานุปาทานิเยหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา ฯลฯ วิปฺปยุตฺตา ?

อนุปาทินนอนุปาทานิยธรรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกียจิตตุปปาท

โลกียจิตตุปปาทเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ โลกุตตรจิตตุปปาท รูป นิพพาน

โลกุตตรจิตตุปปาท รูป นิพพาน เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา น เกหิจิ ขนฺเธหิ น เกหิจิ อายตเนหิ ฉหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สังกิลิฏฐสังกิเลสิกปทนิทเทส แสดงทำนองเดียวกับ อกุสลปทนิทเทส

อสังกิลิฏฐอสังกิเลสิกปทนิทเทส แสดงเหมือนกับอนุปาทินนอนุปาทานิยปทนิทเทส

สวิตักกสวิจารปทนิทเทส อวิตักกวิจารมัตตปทนิทเทส แสดงทำนองเดียวกับบทต้น ๆ

[อวิตักกอวิจารปทนิทเทส]

ปุจฉา อวิตกฺกอวิจาเรหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา ฯลฯ วิปฺปยุตฺตา ?

อวิตักกอวิจารธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ สวิตักกสวิจารจิตตุปปาท

สวิตักกสวิจารจิตตุปปาทเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ อวิตักกวิจารมัตตจิตตุปปาท

อวิตักกอวิจารจิตตุปปาท รูป นิพพาน

อวิตักกวิจารมัตตจิตตุปปาท อวิตักกอวิจารจิตตุปปาท รูป นิพพาน เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา น เกหิจิ ขนฺเธหิ น เกหิจิ อายตเนหิ เอกาย ธาตุยา วิปฺปยุตฺตา ?

อวิตักกวิจารมัตตจิตตุปปาท อวิตักกอวิจารจิตตุปปบาท รูป นิพพาน เหล่านี้ ไม่เป็นวิปเปยุตกับขันธ์ อายตน อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่เป็นวิปปยุตกับมโนธาตุ

[ปีติสหคตปทนิทเทส]

ปุจฉา ปีติสหคเตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา ฯลฯ วิปฺปยุตฺตา ?

ปีติสหคตธรรมเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ทุกข – โทมนัสส – อุเบกขาสหคต – สุขสหคตกายวิญญาณ–จตุตถฌานจิตตุปปาท รูป นิพพาน

ทุกข–โทมนัสส–อุเบกขาสหคต – สุขสหคตกายวิญญาณ – จตุตถฌานจิตตุปปาท รูป นิพพาน เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ปีติสหคตจิตตุปปาท

ปีติสหคตจิตตุปปาทเหล่านี้ ไม่ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สุขสหคตปทนิเทส อุเบกขาสหคตปทนิทเทส แสดงทำนองเดียวกัน

บทที่แสดงได้ในติกมาติกานิทเทสต่อไปนี้ จะแสดงแต่ชื่อบทเท่านั้น ส่วนวิธีแสดงก็คงแสดงทำนองเดียวกับบทต้น ๆ คือ

ทัสสเนนปหาตัพพปท ภาวนายปหาตัพพปท ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกปท ภาวนายปหาตัพพเหตุกปท อาจยคามิปท อปจยคามิปท เสกขปท อเสกขปท มหัคคตปท อัปปมาณปท ปริตตารัมมณปท มหัคคตารัมมณปท อัปปมาณารัมมณปท หีนปท ปณีตปท มิจฉัตตนิยตปท สัมมัตตนิยตปท มัคคารัมมณปท มัคคเหตุกปท มัคคาธิปติปท อนุปบันนปท อตีตารัมมณปท อนาคตารัมมณปท ปัจจุบันนารัมมณปท อัชฌัตตารัมมณปท พหิทธารัมมณปท อัชฌัตตพหิธารัมมณปท สนิทัสสนสัปปฏิฆปท อนิทัสสนสัปปฏิฆปท

จบติกมาติกา

ทุกมาติกา

ทุกมาติกานิทเทสมี ๑๐๙ บท

บทที่แสดงในทุกมาติกานิทเทสนั้น ก็แสดงทำนองเดียวกับบทต้น ๆ ที่ได้แสดงมาแล้ว ฉะนั้นจะแสดงแต่ชื่อของบทเท่านั้น คือ

เหตุปท สเหตุกปท เหตุสัมปยุตตปท เหตุสเหตุกปท สเหตุกนเหตุปท เหตุเหตุสัมปยุตตปท เหตุสัมปยุตตนเหตุปท นเหตุสเหตุกปท อัปปัจจยปท อสังขตปท สนิทัสสนปท สัปปฏิฆปท รูปีปท โลกุตตรปท อาสวปท อนาสวปท อาสวสัมปยุตตปท อาสวสาสวปท อาสวอาสวสัมปยุตตปท อาสวสัมปยุตตโนอาสวปท อาสววิปปยุตตอนาสวปท สัญโญชนปท อสัญโญชนียปท สัญโญชนสัมปยุตตปท สัญโญชนสัญโญชนียปท สัญโญชนสัญโญชนสัมปยุตตปท สัญโญชนสัมปยุตตโนสัญโญชนปท สัญโญชนวิปปยุตตอสัญโญชนิยปท คันถปท อคันถนียปท คันถสัมปยุตตปท คันถคันถนียปท คันถคันถสัมปยุตตปท คันถสัมปยุตตโนคันถปท คันถวิปปยุตตอคันถนียปท โอฆปท อโนฆนียปท

โอฆสัมปยุตตปท โอฆโอฆนิยปท โอฆโอฆสัมปยุตตปท โอฆสัมปยุตตโนโอฆปท โอฆวิปปยุตตอโนฆนิยปท โยคปท อโยคนิยปท โยคสัมปยุตตปท โยคโยคนิยปท โยคโยคสัมปยุตตปท โยคสัมปยุตตโนโยคปท โยควิปปยุตตอโยคนิยปท นีวรณปท อนีวรณิยปท นีวรณสัมปยุตตปท นีวรณนีวรณิยปท นีวรณนีวรณสัมปยุตตปท นีวรณสัมปยุตตโน นีวรณปท นีวรณวิปปยุตตอนีวรณิยปท ปรามาสปท อปรามัฏฐปท ปรามาสสัมปยุตตปท ปรามาสปรามัฏฐปท ปรามาสวิปปยุตตอปรามัฏฐปท สารัมมณปท อนารัมมณปท จิตตปท เจตสิกปท จิตตสัมปยุตตปท จิตตวิปปยุตตปท จิตตสังสัฏฐปท จิตตวิสังสัฏฐปท จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานปท จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานสหภุปท จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานานุปริวัตติปท อุปาทาปท อนุปาทินนปท อุปาทานปท อนุปาทานิยปท อุปาทานสัมปยุตตปท อุปาทาน อุปาทานิยปท อุปาทานอุปาทานสัมปยุตตปท อุปาทานสัมปยุตตโนอุปาทานปท อุปาทานวิปปยุตตอนุปาทานิยปท กิเลสปท อสังกิเลสิกปท สังกิลิฏฐปท กิเลสสัมปยุตตปท กิเลสสังกิเลสิกปท กิเลสสังกิลิฏฐปท สังกิลิฏฐโนกิเลสปท กิเลสกิเลสสัมปยุตตปท กิเลสสัมปยุตตโนกิเลสปท กิเลสวิปปยุตตอสังกิเลสิกปท ทัสสเนนปหาตัพพปท ภาวนายปหาตัพพปท ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกปท ภาวนายปหาตัพพเหตุกปท สวิตักกปท อวิตักกปท สวิจารปท อวิจารปท สัปปีติกปท นีติสหคตปท สุขสหคตปท อุเปกขาสหคตปท นกามาวจรปท รูปาวจรปท อรูปาวจรปท อปริยาปันนปท นิยยานิกปท นิยตปท อนุตตรปท สรณปท

จบทุกมาติกานิทเทส

จบพาหิรมาติกานิทเทส

จบทสมนยนิทเทส

[๑๑. เอกาทสมนยสังคหีเตนสัมปยุตตวิปปยุตตปทนิทเทส]

คาถาแสดงบทที่พระพุทธองค์ทรงแสดงในเอกาทสมนยนิทเทส

เทฺว สจฺจา ปนฺนรสินฺทฺริยา เอกาทส ปฏิจฺจสมุปฺปาทา

อุทฺธ์ ปุน เอกาทส โคจฺฉกปท เมตฺถ ตีสวิธ์ ฯ

พระพุทธองค์ทรงแสดงบทที่อยู่ในเอกาทสมนยนิทเทส รวม ๖๙ บท คือ

สัจจ ๒ ได้แก่ สมุทยสัจจ มัคคสัจจ อินทรีย์ ๑๕ (เว้นปสาทินทรีย์ ๕ ชีวิตินทรีย์ ๑ มนินทรีย์ ๑) ปฏิจจสมุปปาท ๑๑ (เว้นวิญญาณ นามรูป สฬายตน เวทนา อุปบัตติภว ชาติ ชรามรณ) บทที่ต่อจากปฏิจจอุปปาทอีก ๑๑ บท คือ สติปัฏฐาน สัมมัปปธาน อัปปมัญญา ปัญจินทรีย์ พล โพชฌงค์ มัคค ผัสส เจตนา อธิโมกข์ มนสิการ บทที่อยู่ในโคจฉา ๓๐ บท

เมื่อพระองค์ทรงแสดงทสมนยนิทเทสจบลงแล้ว ทรงแสดงเอกาทสมนยนิทเทสต่อไป

ธรรมที่พระพุทธองค์ทรงแสดงในเอกาทสมนยนิทเทสนี้ เป็นธรรมที่มีขันธ์ อายตน ธาตุ เหมือนกัน ได้แก่บทที่ทรงแสดงในจตุตถนยนิทเทสนั่นเอง คงเปลี่ยนแต่วิธีแสดง ฉะนั้นจะแสดงเป็นเฉพาะบางบทพอเป็นตัวอย่างเท่านั้น

เอกาทสมนยนิทเทสมี ๒ อย่าง คือ

๑. อัพภันตรมาติกานิทเทส ๒. พาหิรมาติกานิทเทส

อัพภันตรมาติกานิทเทสมี ๒ อย่าง คือ

๑. สัจจาทินิทเทส ๒. ผัสสสัตตกราสีนิทเทส

สัจจาทินิทเทสมี ๑๐ อย่าง คือ

๑. สัจจนิทเทส เป็นต้น จนถึง ๑๐. มัคคนิทเทส เป็นที่สุด

[สมุทยสัจจนิทเทส]

ปุจฉา สมุทยสจฺเจน เย ธมฺมา ขนฺธสงฺคเหน สงฺคหิตา อายตนสงฺคเหน สงฺคหิตา ธาตุสงฺคเหน สงฺคหิตา เต ธมฺมา กตีหิ ขนฺเธหิ กตีหายตเนหิ กตีหิ ธาตูหิ สมฺปยุตฺตา ?

สมุทยสัจจนี้ นับสงเคราะห์สังขารขันธ์เจตสิก ๔๙ (เว้นโลภ) โดยความเป็นสังขารขันธ์ ธัมมายตน ธัมมธาตุ ได้

สังขารขันธ์เจตสิก ๔๙ เหล่านี้ ประกอบกับขันธ์ อายตน ธาตุ ได้เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา ตีหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน สตฺตหิ ธาตูหิ สมฺปยุตฺตา เอเกน ขนฺเธน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ?

สังขารขันธ์เจตสิก ๔๙ เหล่านี้ ประกอบกับ ขันธ์ ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน วิญญาณธาตุ ๗ และประกอบกับ สังขารขันธ์ บางส่วน คือ โลภเจตสิก ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ โลภ เวทนา สัญญา

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ ทสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สังขารขันธ์เจตสิก ๔๙ เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ โอพาริกายตน ๑๐ โอพาริกธาตุ ๑๐ และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

มัคคสัจจ แสดงทำนองเดียวกันนี้

[อีตถินทริยนิทเทส]

ปุจฉา อิตฺถินฺทฺริเยน เย ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

อิตถินทรีย์นี้ นับสงเคราะห์สุขุมรูป ๑๕ โดยความเป็นรูปขันธ์ ธัมมายตน ธัมมธาตุ ได้

สุขุมรูป ๑๕ เหล่านี้ ประกอบกับขันธ์ อายตน ธาตุ ได้เท่าไร

วิสัชนา นตฺถิ ฯ

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา จตูหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน สตฺตหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สุขุมรูป ๑๕ เหล่านี้ ไม่ประกอบกับนามขันธ์ ๔ มนายตน วิญญาณธาตุ ๗ และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๕๒

ปุริสินทริยนิทเทส แสดงทำนองเดียวกัน

[สุขินทริยนิทเทส]

ปุจฉา สุขินฺทฺริเยน เย ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

สุขินทรีย์นี้ นับสงเคราะห์เวทนินทรีย์ ๔ ที่เหลือ โดยความเป็นเวทนาขันธ์ ธัมมายตน ธัมมธาตุ ได้

เวทนินทรีย์ ๔ เหล่านี้ ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ ได้เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา ตีหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน สตฺตหิ ธาตูหิ สมฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ

เวทนินทรีย์ ๔ เหล่านี้ ประกอบกับ ขันธ์ ๓ คือ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน วิญญาณธาตุ ๗ และประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๕๑ (เว้นเวทนา)

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ ทสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

เวทนินทรีย์ ๔ เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

เวทนินทรีย์ ๔ ที่เหลือ ก็แสดงทำนองเดียวกันนี้

[สัทธินทริยนิทเทส]

ปุจฉา สทฺธินฺทฺริเยน เย ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

สัทธินทรีย์นี้ นับสงเคราะห์สังขารขันธ์เจตสิก ๔๙ (เว้นสัทธา) โดยความเป็นสังขารขันธ์ ธัมมายตน ธัมมธาตุ ได้

สังขารขันธ์เจตสิก ๔๙ เหล่านี้ ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ ได้เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา ตีหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน สตฺตหิ ธาตูหิ สมฺปยุตฺตา เอเกน ขนฺเธน เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ฯ

สังขารขันธ์เจตสิก ๔๙ เหล่านี้ ประกอบกับ ขันธ์ ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน วิญญาณธาตุ ๗ และประกอบกับ สังขารขันธ์บางส่วน คือ สัทธาเจตสิก ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สัทธา เวทนา สัญญา

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ ทสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

สังขารขันธ์เจตสิก ๔๙ เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ รูปขันธ์ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

อินทรีย์ที่เหลือ ๗ และ อวิชชา สังขาร ผัสส ตัณหา อุปาทาน กัมมภว แสดงทำนองเดียวกัน

[ปริเทวสัททนิทเทส]

ปุจฉา ปริเทวน เย ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

ปริเทวนี้ นับสงเคราะห์อปริเทวจิตตชสัทท และอุตุชสัทท โดยความเป็นรูปขันธ์ สัททายตน สัททธาตุ ได้

อปริเทวจิตตชสัททและอุตุชสัททเหล่านี้ ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ ได้เท่าไร

วิสัชนา นตฺถิ ฯ

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

วิสัชนา จตูหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน สตฺตหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

โสก ทุกข โทมนัสส อุปายาส สติปัฏฐาน สัมมัปปธาน อัปปมัญญา ปัญจินทรีย์ พล โพชฌงค์ มัคค ผัสส เจตนา อธิโมกข มนสิการ เหตุปท เหตุสเหตุกปท

เหตุเหตุสัมปยุตตปท อาสวปท อาสวสาสวปท อาสวอาสวสัมปยุตตปท สัญโญชนปท สัญโญชนสัญโญชนิยปท สัญโญชนสัญชนสัมปยุตตปท คันถปท คันถคันถนิยปท คันถคันถสัมปยุตตปท โอฆปท โอฆโอฆนิยปท โอฆโอฆสัมปยุตตปท โยคปท โยคโยคนียปท โยคโยคสัมปยุตตปท นีวรณปท นีวรณนีวรณิยปท นีวรณนีวรณสัมปยุตตปท ปรามาสปท ปรามสปรามัฏฐปท อุปาทานปท อุปาทานอุปาทานิยปท อุปาทานอุปาทานสัมปยุตตปท กิเลสปท กิเลสสังกิเลสิกปท กิเลสสังกิลิฏฐปท กิเลสกิเลสสัมปยุตตปท แสดงทำนองเดียวกับบทต้น ๆ

จบเอกาทสมนยนิทเทส

[๑๒. ทวาทสมนยสัมปยุตเตนสังคหิตาสังคหิตปทนิทเทส]

คาถาแสดงบทที่พระพุทธองค์ทรงแสดงในทวาทสมนยนิทเทส

๑. อรูปกฺขนฺธา จตฺตาโร มนายตเมว จ
วิญฺญาณธาตุโย สตฺต เทฺวสจฺจา จุทฺทสินฺทฺริยา ฯ
๒. ปจฺจเย ทฺวาทส ปทา ตโต อุปริ โสฬส
ติเกสุ อฏฺฐ โคจฺฉเก เตจตฺตาลีสเมว จ ฯ
๓. มหนฺตรทุเก สตฺต ปทา ปีฏฺฐิทุเกสุ ฉ
ทฺวาทสม นยสฺเสเต นิทฺเทเส สงฺคหำ คตา ฯ

บทที่สงเคราะห์เข้าในทวาทสมนยนิทเทสนี้มี ๑๒๐ บท คือ

๑. นามขันธ์ ๔ มนายตน ๑ วิญญาณธาตุ ๗ สัจจ ๒ คือสมุทยสัจจ มัคคสัจจ อินทรีย์ ๑๕ มีมนินทรีย์เป็นต้น จนถึงอัญญาตาวินทรีย์เป็นที่สุด

๒. ในปฏิจจสมุปปาท ๑๒ บท ได้แก่อวิชชา สังขาร วิญญาณ ผัสส เวทนา ตัณหา อุปาทาน กัมมภว โสก ทุกข โทมนัสส อุปายาส บทที่ต่อจากปฏิจจสมุปปาทไป ๑๖ บท มี สติปัฏฐานเป็นต้น จนถึงมนสิการเป็นที่สุด ในติก ๘ บท คือ เวทนาติก ๓ บท วิตักกติก ๒ บท คือ ปฐมบทและทุติยบท ปีติติก ๓ บท ในโคจฉก ๔๓ ซึ่งมีสัมปยุตตธรรม

๓. ในมหันตรทุกมี ๗ บท คือ จิตต เจตสิก จิตตสัมปยุตต จิตตสังสัฏฐ จิตตสังสัฏฐสมุฏฐาน จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานสหภุ จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานานุปริวัตติ ในบีฏฐิทุกมี ๖ บท คือ สวิตักก สวิจาร สัปปีติก ปีติสหคต สุขสหคต อุเปกขาสหคต

เมื่อพระองค์ทรงแสดงเอกาทสมนยนิทเทสจบลงแล้ว ทรงแสดงทวาทสมนย-นิทเทส ต่อไป

บทที่ทรงแสดงในทวาทสมนยนิทเทสนี้ เป็นบทที่มีสัมปยุตตธรรม

[เวทนากขันธนิทเทส]

ปุจฉา เวทนากฺขนฺเธน เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ขนฺเธหิ กตีหายตเนหิ กตีหิ ธาตูหิ สงฺคหิตา ?

เวทนาขันธ์นี้ ประกอบกับนามขันธ์ ๓ คือ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ วิญญาณขันธ์

นามขันธ์ ๓ เหล่านี้ นับสงเคราะห์โดยขันธ์ อายตน ธาตุ ได้เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา ตีหิ ขนฺเธหิ ทฺวีหายตเนหิ อฏฺฐหิ ธาตูหิ สงฺคหิตา ฯ

นามขันธ์ ๓ เหล่านี้ นับสงเคราะห์ได้ด้วยขันธ์ ๓ คือ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน ธัมมายตน วิญญาณธาตุ ๗ ธัมมธาตุ

ปุจฉา กตีหิ อสงฺคหิตา ?

วิสัชนา ทฺวีหิ ขนฺเธหิ ทสหายตเนหิ ทสหิ ธาตูหิ อสงฺคหิตา ฯ

นามขันธ์ ๓ เหล่านี้ นับสงเคราะห์ไม่ได้ด้วยขันธ์ ๒ คือ รูปขันธ์ เวทนาขันธ์ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐

สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ แสดงทำนองเดียวกัน

[วิญญาณักขันธนิทเทส]

ปุจฉา วิญฺญาณกฺขนฺเธน เย ธมฺมา ฯลฯ สงฺคหิตา ?

วิญญาณขันธ์นี้ ประกอบกับนามขันธ์ ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์

นามขันธ์ ๓ เหล่านี้ นับสงเคราะห์โดยขันธ์ อายตน ธาตุ ได้เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา ตีหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา สงฺคหิตา ฯ
นามขันธ์ ๓ เหล่านี้ นับสงเคราะห์ได้ด้วยขันธ์ ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ ธัมมายตน ธัมมธาตุ

ปุจฉา กตีหิ อสงฺคหิตา ?

วิสัชนา ทฺวีหิ ขนฺเธหิ เอกาทสหายตเนหิ สตฺตรสหิ ธาตูหิ อสงฺคหิตา ฯ
นามขันธ์ ๓ เหล่านี้ นับสงเคราะห์ไม่ได้ด้วย ขันธ์ ๒ คือ รูปขันธ์ วิญญาณขันธ์ โอฬาริกายตน ๑๐ มนายตน โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๗ มนายตน และ วิญญาณธาตุ ๗ แสดงทำนองเดียวกัน

[สมุทยสัจจนิทเทส]

ปุจฉา สมุทยสจฺเจน เย ธมฺมา ฯลฯ สงฺคหิตา ?
สมุทยสัจจนี้ ประกอบกับ โลภมูลจิต ๘ เจตสิก ๒๑ (เว้นโลภ) ได้ โลภมูลจิต ๘ เจตสิก ๒๑ เหล่านี้ นับสงเคราะห์โดยขันธ์ อายตน ธาตุ ได้เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา จตูหิ ขนฺเธหิ ทฺวีหายตเนหิ ทฺวีหิ ธาตูหิ สงฺคหิตา ฯ
โลภมูลจิต ๘ เจตสิก ๒๑ เหล่านี้ นับสงเคราะห์ได้ด้วยนามขันธ์ ๔ มนายตน ธัมมายตน มโนวิญญาณธาตุ ธัมมธาตุ

ปุจฉา กตีหิ อสงฺคหิตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ อสงฺคหิตา ฯ
โลภมูลจิต ๘ เจตสิก ๒๑ เหล่านี้ นับสงเคราะห์ไม่ได้ด้วย รูปขันธ์ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ)
มัคคสัจจ แสดงทำนองเดียวกัน
มนินทรีย์ แสดงทำนองเดียวกับวิญญาณขันธ์

[สุขินทริยนิทเทส]

ปุจฉา สุขินฺทฺริเยน เย ธมฺมา ฯลฯ สงฺคหิตา ?

สุขินทรีย์นี้ ประกอบกับสุขสหคตกายวิญญาจิตตุปปาท (เว้นเวทนา) ได้ สุขสหคตกายวิญญาณจิตตุปปาท (เว้นเวทนา) เหล่านี้ นับสงเคราะห์โดย ขันธ์ อายตน ธาตุ ได้เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา ตีหิ ขนฺเธหิ ทฺวีหายตเนหิ ทฺวีหิ ธาตูหิ สงฺคหิตา ฯ

สุขสหคตกายวิญญาณจิตตุปปาท (เว้นเวทนา) เหล่านี้ นับสงเคราะห์ได้ด้วย ขันธ์ ๓ คือ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน ธัมมายตน กายวิญญาณธาตุ ธัมมธาตุ

ปุจฉา กตีหิ อสงฺคหิตา ?

วิสัชนา ทฺวีหิ ขนฺเธหิ ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ อสงฺคหิตา ฯ

สุขสหคตกายวิญญาณจิตตุปปาท (เว้นเวทนา) เหล่านี้ นับสงเคราะห์ไม่ได้ด้วย รูปขันธ์ เวทนาขันธ์ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นกายวิญญาณธาตุ)

เวทนินทรีย์ ๔ ที่เหลือ แสดงทำนองเดียวกัน

[สัทธินทริยนิทเทส]

ปุจฉา สทฺธินฺทฺริเยน เย ธมฺมา ฯลฯ สงฺคหิตา ?

สัทธินทรีย์นี้ ประกอบกับโสภณจิตตุปปาท (เว้นสัทธา) ได้ โสภณจิตตุปปาท (เว้นสัทธา) เหล่านี้ นับสงเคราะห์โดย ขันธ์ อายตน ธาตุ ได้เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา จตูหิ ขนฺเธหิ ทฺวีหายตเนหิ ทฺวีหิ ธาตูหิ สงฺคหิตา ฯ

โสภณจิตตุปปาท (เว้นสัทธา) เหล่านี้ นับสงเคราะห์ได้ด้วยนามขันธ์ ๔ มนายตน ธัมมายตน มโนวิญญาณธาตุ ธัมมธาตุ

ปุจฉา กตีหิ อสงฺคหิตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ อสงฺคหิตา ฯ

โสภณจิตตุปปาท (เว้นสัทธา) เหล่านี้ นับสงเคราะห์ไม่ได้ด้วย รูปขันธ์ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ)

ตั้งแต่วิริยินทรีย์ เป็นต้น จนถึง อัญญาตาวินทรีย์ เป็นที่สุด แสดงทำนองเดียวกัน

บทต่อไปนี้จะแสดงแต่ชื่อบท เพราะการประกอบและการนับสงเคราะห์ก็เป็นไปทำนองเดียวกันกับที่ได้แสดงมาแล้ว

อวิชชา สังขาร วิญญาณ ผัสส เวทนา ตัณหา อุปาทาน กัมมภว โสก ทุกข โทมนัสส อุปายาส สติปัฏฐาน สัมมัปปธาน อิทธิบาท ฌาน อัปปมัญญา ปัญจินทรีย์ พล โพชฌงค์ มัคค ผัสส เวทนา สัญญา เจตนา จิตต อธิโมกข มนสิการ สุขายเวทนายสัมปยุตตปท ทุกขายเวทนายสัมปยุตตปท อทุกขมสุขายเวทนา-นายสัมปยุตตปท สวิตักกสวิจารปท อวิตักกวิจารมัตตปท ปีติสหคตปท สุขสหคตปท อุเปกขาสหคตปท เหตุปท เหตุสเหตุกปท สเหตุกนเหตุปท เหตุเหตุสัมปยุตตปท เหตุสัมปยุตตนเหตุปท นเหตุสเหตุปท อาสวปท อาสวสาสวปท อาสวอาสวสัมปยุตตปท อาสวสัมปยุตตโนอาสวปท สัญโญชนปท สัญโญชนสัญโญชนิยปท สัญโญชนสัญโญชน-สัมปยุตตปท สัญโญชนสัมปยุตตโนสัญโญชนปท คันถปท คันถคันถนิยปท คันถคันถ-สัมปยุตตปท คันถสัมปยุตตโนคันถปท โอฆปท โอฆโอฆนิยปท โอฆโอฆสัมปยุตตปท โอฆสัมปยุตตโนโอฆปท โยคปท โยคโยคนิยปท โยคโยคสัมปยุตตปท โยคสัมปยุตตโน-โยคปท นีวรณปท นีวรณนีวรณิยปท นีวรณนีวรณสัมปยุตตปท นีวรณสัมปยุตตโน-นีวรณปท ปรามาสปท ปรามาสสัมปยุตตปท ปรามาสปรามัฏฐปท อุปาทานปท อุปาทานอุปาทานิยปท อุปาทานอุปาทานสัมปยุตตปท อุปาทานสัมปยุตตโนอุปาทานปท กิเลสปท กิเลสสังกิเลสิกปท กิเลสสังกิลิฏฐปท สังกิลิฏฐโนกิเลสปท กิเลสกิเลสสัมปยุตต ปท กิเลสสัมปยุตตโนกิเลสปท จิตตปท เจตสิกปท จิตตสัมปยุตตปท จิตตสังสัฏฐปท จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานปท จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานสหภุปท จิตตสังสัฏฐานานุปริวัตติปท สวิตักกปท สวิจารปท สัปปีติกปท ปีติสหคตปท สุขสหคตปท อุเปกขาสหคตปท

[๑๓. เตรสมนยอสังคหิเตนสัมปยุตตวิปปยุตตปทนิทเทส]

คาถาแสดงบทที่พระองค์ทรงแสดงในเตรสมนยนิทเทส

๑. รูปญฺจ ธมฺมายตนํ ธมฺมธาตุ อิตฺถิปุมํ
ชีวิตํ นามรูปญฺจ เทฺว ภวา ชาติ ชรา จ ฯ

๒. มจฺจุ จ รูปี อนารมฺมณ์ โนจิตฺต์ จิตเตน วิปฺปยุตฺต์
จิตฺตวิส์สฏฺจ์ สมุฏฺฐาน์ สหภูนุปริวตฺติ
พาหิรูปาทา เทฺว วิสโย เอส นโย สุพุทฺโธ ฯ

บทที่พระพุทธองค์ทรงแสดงในเตรสมนยนิทเทสนั้น คือ

รูปขันธ์ ธัมมายตน ธัมมธาตุ อิตถินทรีย์ ปุริสินทรีย์ ชีวิตินทรีย์ นามรูป อสัญญีภว และ เอกโวการภว ชาติ ชรา มรณ รูปีบท อนารัมมณบท โนจิตตบท จิตตวิปปยุคตบาท จิตตวิมังสัฏฐบท จิตตสมุฏฐานบท จิตตสหภุบท จิตตานุปริวัตติบท พาหิรบท อุปาทาบท รวมที่พึงรู้ง่ายดังกล่าวมานี้ เป็นบทที่ตั้งขึ้นเป็นประธานบท

หมายเหตุ

บทที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ในเตรสมนยนิทเทสนั้น มีอยู่ ๑๓๐ บทด้วยกันแต่คาถาที่แสดงนั้น แสดงแต่เพียง ๒๒ บทเท่านั้น ที่เหลืออีก ๑๐๘ บทไม่ได้แสดงอยู่ในคาถานี้ เพราะคาถาที่แสดงนี้มุ่งหมายเอาแต่เฉพาะบทที่แสดงเหมือน ๆ กันกับรูปขันธ์ฝ่ายเดียว ส่วน ๑๐๘ บท ที่ไม่ได้แสดงในคาถานี้ คือ อรูปภว เนวสัญญีนาสัญญีภว จตุโวการภว อิทธิบาท ในติกมาติกา ๔๑ บท ที่มีองค์ธรรมเป็นนามฝ่ายเดียว ในทุกมาติกา ๖๓ บท ที่มีองค์ธรรมเป็นรูปฝ่ายเดียวหรือนามฝ่ายเดียว ดังนี้

เมื่อพระองค์ทรงแสดงทวาทสมนยนิทเทสจบลงแล้ว ทรงแสดงเตรสมนยนิทเทสต่อไป บทที่แสดงในเตรสมนยนิทเทสนี้ เป็นบทที่มีขันธ์ อายตน ธาตุ ต่างกัน

[รูปักขันธนิทเทส]

ปุจฉา รูปกฺขนฺเธน เย ธมฺมา ขนฺธสงฺคเหน อสงฺคหิตา อายตนสงฺคเหน อสงฺคหิตา ธาตุสงฺคเหน อสงฺคหิตา เต ธมฺมา กตีหิ ขนฺเธหิ กตีหายตเนหิ กตีหิ ธาตูหิ สมฺปยุตฺตา ?

รูปขันธ์นี้ นับสงเคราะห์จิต ๘๙ โดยความเป็นรูปขันธ์ โอฬาริกายตน ธัมมายตน โอฬาริกธาตุ ธัมมธาตุ ไม่ได้

จิต ๘๙ เหล่านี้ ประกอบขับ ขันธ์ อายตน ธาตุ ได้เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา ตีหิ ขนฺเธหิ สมฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺยุปตฺตา ฯ

จิต ๘๙ เหล่านี้ ประกอบกับ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ และประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๕๒

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ ทสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

จิต ๘๙ เหล่านี้ ประกอบกับ รูปขันธ์ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ สุขุมรูป นิพพาน

[ธัมมายตนนิทเทส]

ปุจฉา ธมฺมายตเนน เย ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

ธัมมายตนนี้ นับสงเคราะห์ จิต ๘๙ โดยความเป็นรูปขันธ์ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ ธัมมายตน ธัมมธาตุ ไม่ได้

จิต ๘๙ เหล่านี้ ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ ได้เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา ตีหิ ขนฺเธหิ สมฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ สมฺปยุตฺตา ?

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ ทสหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

ธัมมธาตุ อิตถินทรีย์ ปุริสินทรีย์ ชีวิตินทรีย์ นามรูป อสัญญีภว เอกโวการภว ชาติ ชรา มรณ แสดงทำนองเดียวกัน

[อรูปภวนิทเทส]

ปุจฉา อรูปภเวน เย ธมฺมา ฯลฯ สมฺปยุตฺตา ?

อรูปภวนี้ นับสงเคราะห์ โอฬาริกรูป ๑๒ โดยความเป็นนามขันธ์ ๔ มนายตน ธัมมายตน มโนวิญญาณธาตุ ธัมมธาตุ ไม่ได้

โอฬาริกรูป ๑๒ เหล่านี้ ประกอบกับ ขันธ์ อายตน ธาตุ ได้เท่าไร

วิสัชนา นฺตฺถิ ฯ

ปุจฉา กตีหิ วิปฺปยุตฺตา ?

วิสัชนา จตูหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน สตฺตหิ ธาตูหิ วิปฺปยุตฺตา เอเกนายตเนน เอกาย ธาตุยา เกหิจิ วิปฺปยุตฺตา ฯ

โอฬาริกรูป ๑๒ เหล่านี้ ไม่ประกอบกับ นามขันธ์ ๔ มนายตน วิญญาณธาตุ ๗ และไม่ประกอบกับ ธัมมายตน ธัมมธาตุ บางส่วน คือ เจตสิก ๕๒ เนวสัญญีนาสัญญีภว จตุโวการภว อิทธิบาท แสดงทำนองเดียวกัน

บทต่อไปนี้จะแสดงแต่ชื่อบท เพราะการประกอบและการนับสงเคราะห์ก็เป็นไปทำนองเดียวกันกับที่ได้แสดงมาแล้ว

กุสลปท อกุสลปท สุขายเวทนายสัมปยุตตปท ทุกขายเวทนายสัมปยุตตปท อทุกขมสุขายเวทนายสัมปยุตตธัมมปท วิปากปท วิปากธัมธัมมปท อนุปาทินนอนุปาทานิยปท สังกิลิฏฐสังกิเลสิกปท อสังกิลิฏฐอสังกิเลสิกปท สวิตักกสวิจารปท อวิตักกวิจารมัตตปท ปีติสหคตปท สุขสหคตปท อุเปกขาสหคตปท ทัสสเนนปหาตัพพปท ภาวนายปหาตัพพปท ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกปท ภาวนายปหาตัพพเหตุกปท อาจยคามิปท อปจยคามิปท เสกขปท อเสกขปท มหัคคตปท อัปปมาณปท ปริตตารัมมณปท มหัคคตารัมมณปท อัปปมาณารัมมณปท หีนปท ปณีตปท มิจฉัตตนิยตปท สัมมัตตนิยตปท มัคคารัมมณปท มัคคเหตุกปท มัคคาธิปติปท อตีตารัมมณปท อนาคตารัมมณปท ปัจจุปปันนารัมมณปท อัชฌัตตารัมมณปท พหิทธารัมมณปท อัชฌัตตาพหิทธารัมมณปท สเหตุกปท เหตุสัมปยุตตปท สเหตุกนเหตุปท เหตุสัมปยุตตนเหตุปท นเหตุสเหตุกปท รูปีปท อรูปีปท โลกุตตรปท อนาสวปท อาสวสัมปยุตตปท อาสวสัมมปยุตตโนอาสวปท อาสววิปปยุตตอนาสวปท อสัญโญชนิยปท สัญโญชนสัมปยุตตปท สัญโญชนสัมปยุตตโนสัญโญชนปท สัญโญชนวิปปยุตตอสัญโญชนิยปท อคันถนิยปท คันถสัมปยุตตปท คันถสัมปยุตตโนคันถปท คันถวิปปยุตตอคันถนิยปท อโนฆนิยปท โอฆสัมปยุตตปท โอฆสัมปยุตตโน โอฆปท โอฆวิปยุตตอโนฆนิยปท อโยคนิยปท โยคสัมปยุตตปท

โยคสัมปยุตตโนโยคปท โยควิปปยุตตอโยคนิยปท อนีวรณิยปท นีวรณสัมปยุตตปท นีวรสัมปยุตตโนนีวรณปท นีวรณวิปปยุตตอนีวรณนิยปท อปรามัฏฐปท ปรามาสสัม-ปยุตตปท ปรามาสวิปปยุตตอปรามัฏฐปท สารัมมณปท อนารัมมณปท โนจิตตปท จิตตวิปปยุตตปท จิตตวิสังสัฏฐปท จิตตสมุฏฐานปท จิตตสหภุปท จิตตานุปริวัตตติปท พาหิรปท อุปาทาปท อนุปาทานิยปท อุปาทานสัมปยุตตปท อุปาทานสัมปยุตตโนอุปาทานปท อุปาทานวิปปยุตตอนุปาทานิยปท อสังกิเลสิกาปท สังกิลิฏฐกปท กิเลสสัมปยุตตปท สังกิลิฏฐโนกิเลสปท กิเลสสัมปยุตตโนกิเลสปท กิเลสวิปปยุตตอสังกิเลสิกปท ทัสสเนน-ปหาตัพพปท ภาวนายปหาตัพพปท ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกปท ภาวนายปหาตัพพเหตุกปท สวิตักกปท สวิจารปท สัปปีติกปท ปีติสหคตปท สุขสหคตปท อุเปกขาสหคตปท นกามาวจรปท รูปาวจรปท อรูปาวจรปท อปริยาปันนปท นิยยานิกปท นิยตปท อนุตตรปท สรณปท

จบเตรสมนยนิทเทส

[๑๔. จุททสมนยวิปปยุตเตนสังคหิตาสังคหิตปทนิทเทส]

คาถาแสดงบทที่พระองค์ไม่ทรงแสดงในจุททสมนยนิทเทส

๑. ธมฺมายตนํ ธมฺมธาตุ อถ ชีวิตํ นามรูปํ
สฬายตนํ ชาติ ชรามรณํ เทฺว จ ติเก น ลพฺภเร ฯ

๒. ปฐมนฺตเร สตฺต จ โคจฺฉเก ทส อปรนฺเต
จุทฺทส ฉ จ มตฺถเก อิจฺเจเต สตฺต จตฺตาลีส ธมฺมา
สมุจฺเฉเท น ลพฺภนฺติ โมฆปุจฺฉเกน จ ฯ

คำแปลเช่นเดียวกับอัฏฐมนยนิทเทส

เมื่อพระพุทธองค์ทรงแสดงเตรสมนยนิทเทสจบแล้ว ทรงแสดงจุททสมนยนิทเทสต่อไป บทที่ทรงแสดงในจุททสมนยนิทเทสนี้ เป็นบทที่มีวิปปยุตตธรรม

[รูปกัณฑนิทเทส]

ปุจฉา รูปกฺขนฺเธน เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เต ธมฺมา กตีหิ ขนฺเธหิ กตีหายตเนหิ กตีหิ ธาตูหิ สงฺคหิตา ?

รูปขันธ์นี้ ไม่ประกอบกับ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒

จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ เหล่านี้ นับสงเคราะห์โดย ขันธ์ อายตน ธาตุ ได้เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา จตูหิ ขนฺเธหิ ทฺวีหายตเนหิ อฏฺฐหิ ธาตูหิ สงฺคหิตา ฯ

จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ เหล่านี้ นับสงเคราะห์ได้ด้วย นามขันธ์ ๔ มนายตน ธัมมายตน วิญญาณธาตุ ๗ ธัมมธาตุ

ปุจฉา ตีหิ อสงฺคหิตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ ทสหิ ธาตูหิ อสงฺคหิตา ฯ

จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ เหล่านี้ นับสงเคราะห์ไม่ได้ด้วยรูปขันธ์ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐

[เวทนากัณฑนิทเทส]

ปุจฉา เวทนากฺขนฺเธน เย ธมฺมา ฯลฯ สงฺคหิตา ?

เวทนาขันธ์นี้ ไม่ประกอบกับ รูป ๒๘ นิพพาน

รูป ๒๘ นิพพาน เหล่านี้ นับสงเคราะห์โดย ขันธ์ อายตน ธาตุ ได้เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา อสงฺขตํ ขนฺธโต ฐเปตฺวา เอเกน ขนฺเธน เอกาสหายตเนหิ เอกาทสหิ ธาตูหิ สงฺคหิตา ฯ

รูป ๒๘ นิพพาน เหล่านี้ ยกเว้นนิพพานที่นับสงเคราะห์โดยความเป็นขันธ์เสียแล้ว นับสงเคราะห์ได้ด้วยรูปขันธ์ โอฬาริกายตน ๑๐ ธัมมายตน โอฬาริกธาตุ ๑๐ ธัมมธาตุ

ปุจฉา กตีหิ อสงฺคหิตา ?

วิสัชนา จตูหิ ขนฺเธหิ เอเกนายตเนน สตฺตหิ ธาตูหิ อสงฺคหิตา ฯ

รูป ๒๘ นิพพานเหล่านี้ นับสงเคราะห์ไม่ได้ด้วย นามขันธ์ ๔ มนายตน วิญญาณธาตุ ๗

สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ วิญญาณขันธ์ มนายตน แสดงทำนองเดียวกับเวทนากขันธนิทเทส

จักขายตนเป็นต้น จนถึง โผฏฐัพพายตน และ จักขุธาตุ เป็นต้น จนถึง โผฏฐัพพธาตุ แสดงเหมือนรูปขันธ์

[จักขุวิญญาณธาตุนิทเทส]

ปุจฉา จกฺขุวิญฺญาณธาตุยา เย ธมฺมา ฯลฯ สงฺคหิตา ?

จักขุวิญญาณธาตุนี้ ไม่ประกอบกับ วิญญาณธาตุ ๖ จิตตุปปาทที่เหลือ รูป นิพพาน

วิญญาณธาตุ ๖ จิตตุปปาทที่เหลือ รูป นิพพานเหล่านี้ นับสงเคราะห์โดยขันธ์ อายตน ธาตุ ได้เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา อสงฺขตํ ขนฺธโต ฌเปตฺวา ปญฺจหิ ขนฺเธหิ ทฺวาทสหายตเนหิ สตฺตรสหิ ธาตูหิ สงฺคหิตา ฯ

วิญญาณธาตุ ๖ จิตตุปปาท รูป นิพพานเหล่านี้ ยกเว้นนิพพาน ที่นับสงเคราะห์โดยความเป็นขันธ์เสียแล้ว นับสงเคราะห์ได้ด้วยขันธ์ ๕ อายตน ๑๒ ธาตุ ๑๗ (เว้นจักขุวิญญาณธาตุ)

ปุจฉา กตีหิ อสงฺคหิตา ?

วิสัชนา น เกหิจิ ขนฺเธหิ น เกหิจิ อายตเนหิ เอกาย ธาตุยา อสงฺคหิตา ฯ

วิญญาณธาตุ ๖ จิตตุปปาท รูป นิพพาน เหล่านี้ นับสงเคราะห์ไม่ได้ด้วยขันธ์ อายตน อย่างใดอย่างหนึ่ง ไม่มี แต่นับสงเคราะห์ไม่ได้ด้วยจักขุวิญญาณธาตุ

วิญญาณธาตุ ๖ ที่เหลือ แสดงทำนองเดียวกัน

[ทุกขสัจจนิทเทส]

ปุจฉา ทุกฺขสจฺเจน เย ธมฺมา ฯลฯ สงฺคหิตา ?

ทุกขสัจจนี้ ไม่ประกอบกับโลกุตตรจิตตุปปาท

โลกุตตรจิตตุปปาทเหล่านี้ นับสงเคราะห์โดยขันธ์ อายตน ธาตุ ได้เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา จตูหิ ขนฺเธหิ ทฺวีหายตเนหิ ทฺวีหิ ธาตูหิ สงฺคหิตา ฯ
โลกุตตรจิตตุปปาท เหล่านี้ นับสงเคราะห์ได้ด้วยนามขันธ์ ๔ มนายตน ธัมมายตน มโนวิญญาณธาตุ ธัมมธาตุ

ปุจฉา กตีหิ อสงฺคหิตา ?

วิสัชนา เอเกน ขนฺเธน ทสหายตเนหิ โสฬสหิ ธาตูหิ อสงฺคหิตา ฯ
โลกุตตรจิตตุปปาท เหล่านี้ นับสงเคราะห์ไม่ได้ด้วย รูปขันธ์ โอฬาริกายตน ๑๐ โอฬาริกธาตุ ๑๐ วิญญาณธาตุ ๖ (เว้นมโนวิญญาณธาตุ)

[สมุทยสัจจนิทเทส]

ปุจฉา สมุทยสจฺเจน เย ธมฺมา ฯลฯ สงฺคหิตา ?
สมุทยสัจจนี้ ไม่ประกอบกับ โทสมูล-โมหมูล-กุศล-วิบาก-กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน
โทสมูล-โมหมูล-กุศล-วิบาก-กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพานเหล่านี้ นับสงเคราะห์โดย ขันธ์ อายตน ธาตุ ได้เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา อสงฺขตํ ขนฺธโต ถเปตฺวา ปญฺจหิ ขนฺเธหิ ทฺวาทสหายตเนหิ อฏฺฐารสหิ ธาตูหิ สงฺคหิตา ฯ
โทสมูล-โมหมูล-กุศล-วิบาก-กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน เหล่านี้ยกเว้นนิพพานที่นับสงเคราะห์โดยความเป็นขันธ์เสียแล้ว นับสงเคราะห์ได้ด้วยขันธ์ ๕ อายตน ๑๒ ธาตุ ๑๘

ปุจฉา กตีหิ อสงฺคหิตา ?

วิสัชนา น เกหิจิ ขนฺเธหิ น เกหิจิ อายตเนหิ น เกหิจิ ธาตูหิ อสงฺคหิตา ฯ
โทสมูล-โมหมูล-กุศล-วิบาก-กิริยาจิตตุปปาท รูป นิพพาน เหล่านี้ นับสงเคราะห์ไม่ได้ด้วยขันธ์ อายตน ธาตุ อย่างใดอย่างหนึ่ง ไม่มี
มัคคสัจจแสดงทำนองเดียวกัน
นิโรธสัจจ จักขุนทรีย์ เป็นต้น จนถึงปุริสินทรีย์ แสดงทำนองเดียวกับรูปขันธ์
มนินทรีย์ แสดงทำนองเดียวกับวิญญาณขันธ์
สุขินทรีย์ เป็นต้น จนถึงโทมนัสสินทรีย์ แสดงทำนองเดียวกับสมุทยสัจจ

[อุเปกขินทริยนิทเทส]

ปุจฉา อุเปกฺขินฺทฺริเยน เย ธมฺมา ฯลฯ สงฺคหิตา ?

อุเปกขินทรีย์นี้ ไม่ประกอบกับ สุข-ทุกข-โสมนัสส-โทมนัสสสหคตจิตตุปปาท รูป นิพพาน

สุข-ทุกข-โสมนัสส-โทมนัสสสหคตจิตตุปปาท รูป นิพพาน เหล่านี้ นับสงเคราะห์โดย ขันธ์ อายตน ธาตุ ได้เท่าไร

วิสัชนา เต ธมฺมา อสงฺขตํ ขนฺธโต ถเปตฺวา ปญฺจหิ ขนฺเธหิ ทฺวาทสหายตนเนหิ เตรสหิ ธาตูหิ สงฺคหิตา ฯ

สุข-ทุกข-โสมนัสส-โทมนัสสสหคตจิตตุปปาท รูป นิพพาน เหล่านี้ยกเว้นนิพพานที่นับสงเคราะห์โดยความเป็นขันธ์เสียแล้ว นับสงเคราะห์ได้ด้วยขันธ์ ๕ อายตน ๑๒ ธาตุ ๑๓ คือ โอฬาริกธาตุ ๑๐ กายวิญญาณธาตุ มโนวิญญาณธาตุ ธัมมธาตุ

ปุจฉา กตีหิ อสงฺคหิตา ?

วิสัชนา น เกหิจิ ขนฺเธหิ น เกหิจิ อายตเนหิ ปญฺจหิ ธาตูหิ อสงฺคหิตา ฯ

สุข-ทุกข-โสมนัสส-โทมนัสสสหคตจิตตุปปาท รูป นิพพาน เหล่านี้ นับสงเคราะห์ไม่ได้ด้วย ขันธ์ อายตน อย่างใดอย่างหนึ่งไม่มี แต่นับสงเคราะห์ไม่ได้ด้วยวิญญาณธาตุ ๕ (เว้นกายวิญญาณธาตุ มโนวิญญาณธาตุ)

บทต่อไปนี้จะแสดงแต่ชื่อบท เพราะการประกอบและการนับสงเคราะห์เป็นไปทำนองเดียวกับที่ได้แสดงมาแล้ว คือ

สัทธินทรีย์ วิริยินทรีย์ สตินทรีย์ สมาธินทรีย์ ปัญญินทรีย์ อนัญญาตัญญัสสามีตินทรีย์ อัญญินทรีย์ อัญญาตาวินทรีย์ อวิชชา สังขาร วิญญาณ ผัสส เวทนา ตัณหา อุปาทาน กัมมภว อุปปัตติภว สัญญีภว อสัญญีภว เนวสัญญีนาสัญญีภว กามภว รูปภว อรูปภว เอกโวการภว จตุโวการภว ปัญจโวการภว โสก ปริเทว ทุกข โทมนัสส อุปายาส สติปัฏฐาน สัมมัปปธาน อิทธิปาท ฌาน อัปปมัญญา ปัญจินทรีย์ พล โพชฌงค์ มัคค ผัสส เวทนา สัญญา เจตนา จิตต อธิโมกข มนสิการ กุสลปท อกุสลปท อัพยากตปท สุขายเวทนายสัมปยุตตปท ทุกขายเวทนายสัมปยุตตปท

อทุกขมสุขายเวทนายสัมปยุตตปท วิปากธัมมธัมมาปท เนววิปากนวิปากธัมมธัมมาปท อุปาทินนปาทานิยปท อนุปาทินนุปาทานิยปท อนุปาทินนอนุปาทานิยปท สังกิลิฏฐสังกิเลสิกปท อสังกิลิฏฐสังกิเลสิกปท อสังกิลิฏฐอสังกิเลสิกปท สวิตักกสวิจารปท อวิตักกวิจารมัตตปท อวิตักกอวิจารปท ปีติสหคตปท สุขสหคตปท อุเปกขาสหคตปท ทัสสเนนปหาตัพพปท ภาวนายปหาตัพพปท เนวทัสสเนนนภาวนายปหาตัพพปท ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกปท ภาวนายปหาตัพพเหตุกปท เนวทัสสเนนนภาวนายปทตัพพเหตุกปท อาจยคามิปท อปจยคามิปท เนวาจยคามินาปจยคามิปท เสกขปท อเสกขปท เนวเสกขานาเสกขปท ปริตตปท มหัคคตปท อัปปมาณปท ปริตตารัมมณปท มหัคคตารัมมณปท อัปปมาณารัมมณปท หีนปท มัชฌิมปท ปณีตปท มิจฉัตตนิยตปท สังมัตตนิยตปท อนิยตปท มัคคารัมมณ มัคคเหตุกปท มัคคาธิปติปท อุปบันนปท อนุปบันนปท อุปปาทินปท อตีตปท อนาคตปท ปัจจุปบันนปท อตีตารัมมณปท อนาคตารัมมณปท ปัจจุปบันนารัมมณปท อัชฌัตตปท พหิทธปท อัชฌัตตารัมมณปท พหิทธารัมมณปท อัชฌัตตาพหิทธารัมมณปท สนิทัสสนสัปปฏิฆปท อนิทัสสนสัปปฏิฆปท เหตุปท สเหตุกปท อเหตุกปท เหตุสัมปยุตตปท เหตุวิปปยุตตปท เหตุสเหตุกปท สเหตุกนเหตุปท เหตุเหตุสัมปยุตตปท เหตุสัมปยุตตนเหตุปท นเหตุสเหตุกปท นเหตุอเหตุกปท อัปปัจจยปท อสังขตปท สนิทัสสนปท สัปปฏิฆปท รูปีปท โลกียปท โลกุตตรปท อาสวปท สาสวปท อนาสวปท อาสวสัปยุตตปท อาสาวิปปยุตตปท อาสวสาสวปท สาสวโนอสวปท อาสวอาสาวสัมปยุตตปท อาสวสัมปยุตตโนอาสวปท อาสววิปปยุตตสาสวปท อาสววิปปยุตตอนาสวปท สัญโญชนปท สัญโญชนิยปท อสัญโญชนิยปท สัญโญชนสัมปยุตตปท สัญโญชนวิปปยุตตปท สัญโญชนสัญโญชนิยปท สัญโญชนิยโนสัญโญชนปท สัญโญชนสัญโญชนสัมปยุตตปท สัญโญชนสัมปยุตตโนสัญโญชนปท สัญโญชนวิปปยุตตสัญโญชนิยปท สัญโญชนวิปปยุตตอสัญโญชนิยปท คันถปท คันถนิยปท อคันถนิยปท คันถสัมปยุตตปท คันถวิปปยุตตปท คันถคันถนิยปท คันถนิยโนคันถปท คันถคันถสัมปยุตตปท คันถสัมปยุตตโนคันถปท คันถวิปปยุตตคันถนิยปท คันถวิปปยุตตอคันถนิยปท โอฆปท โอฆนิยปท อโนฆนิยปท โอฆสัมปยุตตปท โอฆวิปปยุตตปท โอฆโอฆนิยปท โอฆ-

นิยโนโอฆปท โอฆโอฆสัมปยุตตปท โอฆสัมปยุตตโนโอฆปท โอฆวิปปยุตตโอฆนิยปท โอฆวิปปยุตตอโนฆนิยปท โยคปท โยคนิยปท อโยคนิยปท โยคสัมปยุตตปท โยควิปปยุตตปท โยคโยคนิยปท โยคนิยโนโยคปท โยคโยคสัมปยุตตปท โยตสัมปยุตตโนโยคปท โยควิปปยุตตโยคนิยปท โยควิปปยุตตอโยคนิยปท นีวรณปท นีวรณิยปท อนีวรณิยปท นีวรณสัมปยุตตปท นีวรณวิปปยุตตปท นีวรณนีวรณิยปท นีวรณิยโนนีวรณปท นีวรณนีวรณสัมปยุตตปท นีวรณสัมปยุตตโนนีวรณปท นีวรณวิปปยุตตนีวรณิยปท นีวรณวิปปยุตตอนีวรณิยปท ปรามาสปท ปรามัฏฐปท อปรามัฏฐปท ปรามาสสัมปยุตตปท ปรามาสวิปปยุตตปท ปรามาสปรามัฏฐปท ปรามัฏฐโนปรามาสปท ปรามาสวิปปยุตตปรามัฏฐปท ปรามาสวิปปยุตตอปรามัฏฐปท สารัมมณปท อนารัมมณปท จิตตปท เจตสิกปท จิตตสัมปยุตตปท จิตตวิปปยุตตปท จิตตสังสัฏฐปท จิตตวิสังสัฏฐปท จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานปท จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานสหภุปท จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานานุปริวัตติปท อุปาทาปท อุปาทินนปท อนุปาทินนปท อุปาทานปท อุปทานิยปท อนุปทานิยปท อุปาทานสัมปยุตตปท อุปาทานวิปปยุตตปท อุปาทานอุปาทานิยปท อุปาทานิยโนอุปาทานปท อุปาทานอุปาทานสมปยุตตปท อุปาทานสัมปยุตตโนอุปาทานปท อุปาทานวิปปยุตตอุปาทานิยปท อุปาทานวิปปยุตตอนุปาทานิยปท กิเลสปท สังกิเลสิกปท อสังกิเลสิกปท สังกิลิฏฐปท อสังกิลิฏฐปท กิเลสสัมปยุตตปท กิเลสวิปปยุตตปท กิเลสสังกิเลสิกปท สังกิเลสิกโนกิเลสปท กิเลสสังกิลิฏฐปท สังกิลิฏฐโนกิเลสปท กิเลสกิเลสสัมปยุตตปท กิเลสสัมปยุตตโนกิเลสปท กิเลสวิปปยุตตสังกิเลสิกปท กิเลสวิปปยุตตอสังกิเลสิกปท ทัสสเนนปหาตัพพปท นทัสสเนนปหาตัพพปท ภาวนายปหาตัพพปท นภาวนายปหาตัพพปท ทัสสเนนปหาตัพพเหตุปท นทัสสเนนปหาตัพพเหตุกปท ภาวนายปหาตัพพเหตุกปท นภาวนายปหาตัพพเหตุกปท สวิตักกปท สวิจารปท สัปปีติกปท ปีติสหคตปท สุขสหคตปท อุเปกขาสหคตปท กามาวจรปท นกามาวจรปท รูปาวจรปท นรูปาวจรปท อรูปาวจรปท นอรูปาวจรปท ปริยาปันนปท อปริยาปันนปท นิยยานิกปท อนิยยนิกปท นิยตปท อนิยตปท สอุตตรปท อนุตตรปท สรณปท อรณปท

จบจุททสนนยนิทเทส

จบธาตุกถาสรูปัตถนิสสย

นิคมกถา

เอตฺตาวตา จ มรมฺมรฏฺเฐ มรมฺมชาติเกหิ ต่อตี๊ต อูทุนเมี่ยน ติหฺวเยหิ มาตาบี่ตูหิ พุทฺธสกราเช ฉปญฺญาสาธิกจตุสตหฺวิสหสฺเส จูฬสกราเช ปญฺจสตฺตตฺยาธิกหฺวิเสเตกสหสฺเส สมฺปตฺเต ผลฺคุณมาสปุณฺหปกฺขอฏฺฐมิยํ องฺควาเรวิชาเตน ชาติยา เตจตฺตาลีสหายนิเกน อุปสมฺปทภาเวน จตุวีสติวสฺสิเกน ธมฺมาจริโยติ สทฺธมฺมโชติกนาเมน มยา วัดระฆังโฆสิตาราม อภิธมฺมมหาวิทยาลเย อภิธมฺมคณปโมกฺขภาเวน นานาปการณานิ วาเจตฺวา วิเสสโตสาฏฺฐกถํ อภิธมฺมปิฏกํ วาเจตฺวา วิหรนฺเตน อาภิธมฺมิกานํ อตฺถาย กโตปญฺหาพฺยากรณโชติกสญฺญิโต ธาตุกถาสรูปตฺถนิสฺสโย พุทฺธสกราเช ปญฺจสตาธิกหฺวิสหสฺเส จูฬสกราเช อฏฺฐารสาธิกติสเตกสหสฺเส สมฺปตฺเต ผลฺคุณมาสชุณฺหปกฺขนวมิยํ โสริวาเร สุนิฏฺฐิโต

แปลเป็นใจความว่า อาตมาภาพเกิดเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๖ จุลศักราช ๑๒๗๕ ตรงกับวันอังคาร เดือน ๔ ขึ้น ๘ ค่ำ ในประเทศพม่า มารดาชื่อ ต่อตี๊ต บิดาชื่อ อูทุนเมี่ยน มีอายุได้ ๔๓ ปี มีพรรษา ๒๔ มีนามในตำแหน่งว่า พระสัทธัมมโชติกะธัมมาจริยะ จำพรรษาและสอนปกรณ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สอนพระอภิธรรมปิฎก พร้อมด้วยอรรถกถาฎีกา ณ อภิธรรมมหาวิทยาลัย แห่งวัดระฆังโฆสิตาราม ธนบุรี โดยฐานะเป็นประมุข แห่งคณะพระอภิธรรม ได้เรียบเรียงปกรณ์ธาตุกถาสรูปัตถนิสสยะ โดยตั้งชื่อว่า ปัญหาพยากรณโชติกะ เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่นักศึกษาพระอภิธรรมทั้งหลาย จบลงแล้วในปี พ.ศ. ๒๕๐๐ จุลศักราช ๑๓๑๘ ตรงกับเดือน ๔ ขึ้น ๙ ค่ำ วันเสาร์

สทฺธมฺมโชติเกเนว รจิโตยํ สุนิฏฺฐิโต
สาธิปฺปาย สรูปตฺโถ ธาตุกถาย นิสฺสโยติ

ปกรณ์อันเป็นคู่มือของคัมภีร์ธาตุกถา ซึ่งแสดงสรุปและแปลพร้อมทั้งคำอธิบาย ที่พระสัทธัมมโชติกเถระ รจนาขึ้น ได้จบบริบูรณ์แล้วเพียงเท่านี้ ฯ

คำปรารถนา

อิมินา ปุญฺญกมฺเมน พุทฺโธ โหมิ อนาคเต
ยตฺถ ยตฺถ ภเว ชาโต มา ทลิทฺโท ภวามิหํ

ด้วยอำนาจแห่งกุศลที่เกิดจากการแต่งปกรณ์นี้ ขอให้ข้าพเจ้าได้บัญญาธิกะ-สัมมาสัมพุทธเจ้าในข้างหน้า และขออย่าให้ข้าพเจ้าต้องเป็นคนยากจนในภพต่าง ๆ ที่ยังต้องเกิดอยู่

อปตฺตํ ยาว พุทฺธตฺตํ ปญฺญาธิกํ ภวามิหํ
ชาติสรณาณิโกว เชฏฐเสฏฺโฐ นิรนฺตรํ

ตราบใด ที่บัญญาธิกะพุทธภาวะของข้าพเจ้า ยังไม่ถึงซึ่งสัมฤทธิผล ขอให้ข้าพเจ้าเป็นผู้เจริญ ผู้ประเสริฐ และมีญาณอันเป็นเครื่องระลึกชาติได้ ตลอดกาลนิรันดร

กเรยฺยํ คารวํ ครุ มาเนยฺยํ มานนารหํ
วนฺเทยฺยํ วนฺทนารหํ ปูเชยฺยํ ปูชนารหํ

ขอให้ข้าพเจ้าได้เคารพผู้ที่ควรเคารพ ขอให้ข้าพเจ้าได้นับถือผู้ที่ควรนับถือ ขอให้ข้าพเจ้าได้กราบไหว้ผู้ที่ควรกราบไหว้ ขอให้ข้าพเจ้าได้บูชาผู้ที่ควรบูชา

พิมพ์ที่โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม ๔๒ ถนนเฟื่องนคร หลังกระทรวงมหาดไทย กรุงเทพมหานคร
นางสาววัฒนา รุ่งเรืองธรรม ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๓๗ โทร. ๒๒๒๑๗๔๖

รายการหนังสือหลักสูตรของการศึกษาพระอภิธรรม
ในอภิธรรมมหาวิทยาลัย แห่งประเทศไทย
ณ วัดระฆังโฆสิตารามวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

๑.	หลักสูตรจูฬอาภิธรรมิกตรี ปริจเฉทที่ ๑, ๒, ๖	ราคา เล่มละ ๖๐ บาท
๒.	บัญหาและเฉลย ,, ,,	,, ๓๐ บาท
๓.	คู่มือการศึกษาจูฬอาภิธรรมิกตรี ,, ,,	,, ๔๐ บาท
๔.	หลักสูตรจูฬอาภิธรรมิกโท ปริจเฉทที่ ๓, ๗	,, ๒๐ บาท
๕.	บัญหาและเฉลย ,, ,, ,, ,,	,, ๒๕ บาท
๖.	หลักสูตรจูฬอาภิธรรมิกเอก (มาติกาโชติก)	,, ๔๐ บาท
๗.	บัญหาและเฉลย ,, ,,	,, ๓๐ บาท
๘.	นามวิถีและรูปวิถี ปริจเฉทที่ ๔	,, ๔๐ บาท
๙.	นาม–รูปวิถีวินิจฉัย	,, ๕๐ บาท
๑๐.	ภูมิจตุกก เล่มที่ ๑ ปริจเฉทที่ ๕	,, ๒๕ บาท
๑๑.	,, ,, ๒ ,, ๕	,, ๔๕ บาท
๑๒.	กัมมจตุกกะ เล่มที่ ๑ ปริจเฉทที่ ๕	,, ๓๕ บาท
๑๓.	,, ,, ๒ ,,	,, ๒๕ บาท
๑๔.	ปฏิสนธิจตุกกะ ปริจเฉทที่ ๕	,, ๒๕ บาท
๑๕.	มรณุปปัตติจตุกกะ ปริจเฉทที่ ๕	,, ๓๕ บาท
๑๖.	บัญหาและเฉลย ,, ,,	,, ๒๕ บาท
๑๗.	ปฏิจจสมุปบาทที่ปนี ปริจเฉทที่ ๘	,, ๔๐ บาท
๑๘.	บัญหาและเฉลย ,, ๘	,, ๕๐ บาท
๑๙.	สมถกรรมฐานที่ปนี ปริจเฉทที่ ๙	,, ๔๐ บาท
๒๐.	บญหาและเฉลย ,, ๙	,, ๒๕ บาท
๒๑.	วิปัสสนากรรมฐานที่ปนี ปริจเฉทที่ ๙	,, ๓๐ บาท
๒๒.	บัญหาและเฉลย ปริจเฉทที่ ๙	,, ๒๕ บาท
๒๓.	ธาตุกถาปกรณ์	,, ๔๕ บาท
๒๔.	บัญหาและเฉลยของธาตุกถาปกรณ์ ๒ เล่ม ๆ ละ	,, ๒๕ บาท
๒๕.	ยมกปกรณ์ เล่มที่ ๑	,, ๔๐ บาท
๒๖.	,, ,, ,, ๒	,, ๕๐ บาท
๒๗.	ยมกปกรณ์ เล่ม ๓	,, ๔๕ บาท
๒๘.	คัมภีรมหาปัฏฐาน	,, ๘๕ บาท
๒๙.	บัญหาและเฉลยยมก เล่ม ๑–๒	,, ๓๐ บาท
๓๐.	บัญหาและเฉลยในคัมภีรมหาปัฏฐาน	,, ๒๕ บาท
๓๑.	อภิธรรมสำหรับประชาชน ๙ ปริจเฉท เล่มเดียวจบ	,, ๑๕๐ บาท
๓๒	คู่มือสร้างทานการกุศล	,, ๒๕ บาท
๓๓.	หลักสูตรอภิธรรมกถิกตรี (อาจารย์ตรี) เล่มที่ ๑	,, ๓๐ บาท
๓๔.	,, ,, เล่มที่ ๒	,, ๒๕ บาท
๓๕.	,, ,, เล่มที่ ๓	,, ๒๕ บาท

๓๖. ภาพสัมปโยคนัยและสังคหนัย	ราคาแผ่นละ	๑๐ บาท
๓๗. ภาพแสดงเนื้อความพระอภิธรรม ๕ อย่าง	,,	๑๐ บาท
๓๘. ภาพแสดงภูมิ ๓๑ (เต็ม–ซีก)	,,	๑๐ บาท
๓๙. แผนผังพุทธศาสนา	,,	๑๐ บาท
๔๐. ภาพแสดงภวจักร	,,	๑๐ บาท
๔๑. หลักสูตรอภิธรรมกถึก โท เล่ม ๑	ราคา เล่มละ	๒๕ บาท
๔๒. ,, ,, ,, ๒	,,	๓๐ บาท
๔๓. หลักสูตรอภิธรรมกถึก เอก เล่ม ๑	,,	๓๐ บาท
๔๔. ,, ,, ,, ๒	,,	๓๐ บาท
๔๕. หลักสูตรอภิธรรมาจริย ตรี เล่ม ๑	,,	๒๕ บาท
๔๖. ,, ,, ,, ๒	,,	๒๕ บาท
๔๗. ,, ,, ,, ๓	,,	๓๐ บาท
๔๘. หลักสูตรอภิธรรมาจริย โท เล่ม ๑	,,	๓๐ บาท
๔๙. ,, ,, ,, ๒	,,	๓๐ บาท
๕๐. หลักสูตรอภิธรรมาจริย เอก เล่ม ๑	,,	๒๕ บาท
๕๑. ,, ,, ,, ๒	,,	๓๐ บาท
๕๒. คู่มือทำบุญต่าง ๆ	,,	๑๕ บาท
๕๓. ยอดพระกัณฑ์	,,	๑๐ บาท
๕๔. สวดมนต์ เล่ม ๑	,,	๓๐ บาท
๕๕. ,, ,, ๒	,,	๓๐ บาท
๕๖. ลักขณาทิจตก	,,	๓๐ บาท
๕๗. คู่มือวิปัสสนาใหม่	,,	๑๕ บาท
๕๘. คู่มือเบื้องต้นแห่งการศึกษาสงฆ์	,,	๒๐ บาท
๕๙. ธรรมเพื่อความสันติของโลก	,,	๒๐ บาท
๖๐. สิ่งที่เป็นได้ยากในโลก	,,	๑๕ บาท
๖๑. คู่มือบำเพ็ญทุศลบารมี	,,	๓๐ บาท

ผู้สนใจเชิญติดต่อได้ที่สำนักงานอภิธรรมมหาวิทยาลัย คณะ ๗ วัดระฆังโฆสิตารามวรมหาวิหาร ได้ทุกวัน กรุงเทพมหานคร กทม. ๑๐๗๐๐ โทร. ๔๑๐๔๕๔๖